

2020

Wypadki przy pracy i choroby zawodowe rolników oraz działania prewencyjne KRUS w 2020 roku

KASA ROLNICZEGO
UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO

Wypadki przy pracy i choroby zawodowe rolników oraz działania prewencyjne KRUS w 2020 roku

Warszawa 2021

Opracowano w Biurze Prewencji na podstawie rocznych informacji i sprawozdań statystycznych
Oddziałów Regionalnych KRUS

© Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego 2021

www.krus.gov.pl

Spis treści

Wstęp	5
I. Wypadki przy pracy i choroby zawodowe rolników	8
A. Wypadki przy pracy rolniczej	8
1. Wypadki zgłoszone	8
2. Decyzje podjęte w sprawie jednorazowych odszkodowań z tytułu uszczerbku na zdrowiu lub śmierci wskutek wypadku przy pracy rolniczej	8
2.1. Wypadki zakończone odmową prawa do jednorazowego odszkodowania	9
2.2. Wypadki zakończone wypłatą jednorazowych odszkodowań, grupy zdarzeń i ich skutki zdrowotne	9
2.2.1. Wskaźnik wypadkowości	10
2.2.2. Struktura wypadków według grup zdarzeń	12
2.2.3. Skutki zdrowotne wypadków przy pracy rolniczej	12
2.2.4. Wypadki śmiertelne	14
B. Choroby zawodowe rolników	17
II. Działania prewencyjne Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego	21
1. Formy i kierunki działalności prewencyjnej KRUS	21
2. Analiza przyczyn i okoliczności wypadków oraz chorób zawodowych rolników	23
2.1. Powierzchnia i profil gospodarstw, w których zgłoszono wypadki	24
2.2. Miejsce zdarzenia	25
2.3. Rodzaj wykonywanej pracy	26
2.4. Wypadki z udziałem maszyn i urządzeń wykorzystywanych w działalności rolniczej	27
2.5. Wypadki według pory dnia, dni tygodnia	29
2.6. Przyczyny wypadków	30
2.7. Grupy wypadkowe	32
3. Dobrowolne i nieodpłatne szkolenia dla ubezpieczonych i ich rodzin	44
4. Pozaszkoleniowe formy upowszechniania wiedzy o zagrożeniach wypadkami przy pracy rolniczej i rolniczymi chorobami zawodowymi oraz o zasadach ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym	64
4.1. Konkursy wiedzy	64
4.2. Przeglądy gospodarstw i prac polowych	76
4.3. Stoiska informacyjno-prewencyjne KRUS	78
4.4. Pokazy i wystawy	80
4.5. Popularyzowanie zasad bezpiecznej pracy za pośrednictwem środków masowego przekazu ..	82
4.6. Seminaria i konferencje	85
5. Współdziałanie Kasy w tworzeniu systemu ratownictwa przedmedycznego	85
6. Starania KRUS o właściwą produkcję i dystrybucję bezpiecznych środków stosowanych w rolnictwie oraz sprzętu i odzieży ochronnej dla rolników	87
7. Finansowanie działań prewencyjnych KRUS	88
Podsumowanie	90
Wnioski:	94
Załączniki	96

Wstęp

Opracowanie *Wypadki przy pracy i choroby zawodowe rolników oraz działania prewencyjne KRUS w 2020 roku* zawiera dane statystyczne opisujące wypadkowość w gospodarstwach rolnych, analizę przyczyn i okoliczności zdarzeń wypadkowych w roku 2020, a także informacje o przedsięwzięciach prowadzonych przez jednostki organizacyjne Kasy na rzecz zmniejszenia liczby wypadków przy pracy i chorób zawodowych rolników.

Zakres działań prewencyjnych podejmowanych przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego określa art. 63 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników z dnia 20 grudnia 1990 r. (Dz.U. z 2021 r. poz. 266). Kierunki i formy aktywności służących zmniejszeniu liczby wypadków przy pracy i chorób zawodowych rolników określane są na podstawie corocznych analiz okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy i chorób zawodowych rolników. Przyjęta przez Kasę strategia natychmiastowego reagowania na zagrożenia identyfikowane w gospodarstwach rolnych, definiowane przez pracowników ds. prewencji podczas postępowania powypadkowego i prowadzonych działań prewencyjnych, okazała się skuteczna. Świadczą o tym statystyki wypadkowe. **Na początku funkcjonowania Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego do jednostek organizacyjnych zgłaszano rocznie ponad 60 tys. wypadków (w 1993 roku – 66 tys.). W 2020 roku odnotowano ich 11 tys., czyli o ponad 80% mniej, a wskaźnik wypadkowości obniżył się w tym okresie z 24,6 do 6,6.**

Działalność prewencyjna KRUS skoncentrowana jest na likwidacji najczęstszych zagrożeń wypadkami z grup: *upadek osób, uderzenie, przygniecenie i pogryzienie przez zwierzęta oraz pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń*. W ostatnich latach prowadzono kampanie prewencyjne na rzecz zmniejszenia liczby wypadków z ww. trzech grup pod hasłami *Upadek to nie przypadek, Dobrze traktujesz, mniej ryzykujesz* i *Nie daj się wkręcić*. Ich celem było zwrócenie uwagi na główne przyczyny zdarzeń wypadkowych z poszczególnych grup. Kampania poświęcona zapobieganiu upadkom osób skupiała się na wskazywaniu sytuacji zwiększających ryzyko zdarzeń z tej grupy, tj.: na bałagan w obejściu gospodarstwa rolnego, nierówne i nieutwardzone nawierzchnie bez odprowadzenia wód opadowych, niestosowanie obuwia roboczego, nieprawidłowy sposób wchodzenia i schodzenia z ciągników i maszyn rolniczych czy brak podestów i drabin do pracy na wysokości. Kampania *Dobrze traktujesz, mniej ryzykujesz* polegała na uświadomieniu rolnikom, że bezpieczeństwo pracy ze zwierzętami w dużej mierze zależy od zapewnienia im dobrostanu i odpowiedniego traktowania. Trzecia z kampanii – pod hasłem *Nie daj się wkręcić* – dotyczyła zapobiegania pochwyceniom i uderzeniom przez elementy ruchome maszyn i urządzeń poprzez wskazanie rolnikom konieczności stosowania

osłon i zabezpieczeń w maszynach oraz urządzeniach rolniczych, a także odpowiednie, przylegającego do ciała ubioru, wyłączania napędu podczas napraw i regulacji, jak również znajomości i przestrzegania instrukcji obsługi stosowanych urządzeń. Od 2020 roku działania na rzecz zmniejszenia liczby wypadków z trzech ww. grup kontynuowano pod nowymi hasłami: *Rola rolnika, by upadku unikał*, *Nie ryzykujesz, gdy znasz i szanujesz* oraz *Mądrze postępujesz, wypadku nie spowodujesz*. Ponadto zwracano uwagę rolników na zagrożenia związane z obecnością w ich środowisku pracy kleszczy w ramach kampanii *Rolniku nie daj się kleszczom*, a także na poprawne wykonywanie codziennych obowiązków w gospodarstwie, minimalizujące ryzyko wystąpienia chorób układu ruchu (akcja pod hasłem *Kości i stawy też rolnika sprawy*). W ramach kampanii wskazywano rolnikom nieprawidłowości w miejscu pracy, a także zachęcano do ich wyeliminowania, podkreślając, że wiele z tych zmian nie wymaga dużych nakładów finansowych.

Dzięki zwiększeniu wydatków na prowadzenie działalności prewencyjnej w ostatnich latach, wzrosła również liczba działań realizowanych przez KRUS oraz liczba ich uczestników. W 2020 roku obostrzenia sanitarne wynikające z pandemii koronawirusa ograniczyły jednak możliwość realizacji wszystkich zaplanowanych działań prewencyjnych KRUS w dotychczas praktykowanych formach i wpłynęły na spadek ich liczby. W związku z tym ich oferta została poszerzona o nowe, realizowane w sieci. Przeprowadzono dwa konkursy o zasięgu ogólnopolskim, tj. *Ogólnopolski Konkurs dla Dzieci na Rymowanekę o Bezpieczeństwie w Gospodarstwie Rolnym* oraz *Ogólnopolski Konkurs Testowy z Zakresu Bezpiecznej Pracy w Gospodarstwie Rolnym – Bezpieczna Obsługa Zwierząt Gospodarskich*. Na stronie internetowej www.krus.gov.pl w zakładce *Prewencja* zamieszczono ponadto szereg opracowań na temat zapobiegania wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym rolników, a także zachęcano rolników i członków ich rodzin – również poprzez portal *e-krus* – do samodzielnego poszerzania wiedzy o bezpieczeństwie. Dodatkowo najmłodszym mieszkańcom wsi zaproponowano korzystanie ze specjalnie przygotowanego dla nich kursu e-learningowego pt. *Bezpiecznie na wsi mamy – upadkom zapobiegamy*. Jednostki trenowe Kasy zmodyfikowały natomiast sposób prowadzenia lokalnych działań prewencyjnych poprzez ich organizację głównie w formie korespondencyjnej.

Dzięki uczestnictwu w licznych działaniach prewencyjnych zwiększyła się wiedza mieszkańców wsi na temat zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym. Rolnicy coraz częściej mają świadomość, że dobry stan zdrowia, bez wypadków i chorób zawodowych, to podstawa ich sukcesu zarówno w aspekcie ekonomicznym, jak i społecznym. Dla poprawy bezpieczeństwa pracy rolników i ich rodzin ważne są również zmiany na polskiej wsi po akcesji do UE. W ciągu ostatnich kilkunastu lat, za sprawą rozwoju technologii produkcji rolnej oraz dzięki przeobrażeniom wielu gospodarstw rolnych, produkcja rolnicza stała się nowocześniejsza i bezpieczniejsza.

Wiele gospodarstw rozbudowało i zmodernizowało infrastrukturę, wymieniło park maszynowy, a pracę człowieka w wielu przypadkach zastąpiły maszyny – w ten sposób wyeliminowano część wcześniej występujących zagrożeń. Niestety coraz powszechniejsza produkcja wielkotowarowa spowodowała pojawienie się nowych. W odpowiedzi na te wyzwania, na podstawie wyników prowadzonej przez Kasę analizy przyczyn i okoliczności wypadków przy pracy oraz rolniczych chorób zawodowych, Prezes KRUS – w porozumieniu z Radą Ubezpieczenia Społecznego Rolników, Ministrem Rodziny i Polityki Społecznej, Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministrem Zdrowia – zaktualizowała *Zasady ochrony życia i zdrowia w gospodarstwie rolnym*. W dokumencie tym znalazły się zalecenia dotyczące wyposażenia gospodarstwa, zabezpieczenia osób w nim pracujących oraz sposobu wykonywania czynności związanych z działalnością rolniczą. Nowe opracowanie poszerzono o tematy dotyczące organizacji pracy, ochrony środowiska naturalnego, zabezpieczenia na wypadek pożaru, a także postępowania z substancjami szkodliwymi, takimi jak środki ochrony roślin, paliwa i nawozy. Uwzględniono również zalecenia dotyczące stanu psychofizycznego rolnika – jego dobrostanu w momencie przystępowania do pracy.

Niniejsza publikacja, jak również inne poświęcone popularyzowaniu wiedzy o sposobach na bezwypadkową pracę w gospodarstwie rolnym, dostępne są na stronie internetowej Kasy www.krus.gov.pl, m.in. w zakładce *Prewencja*.

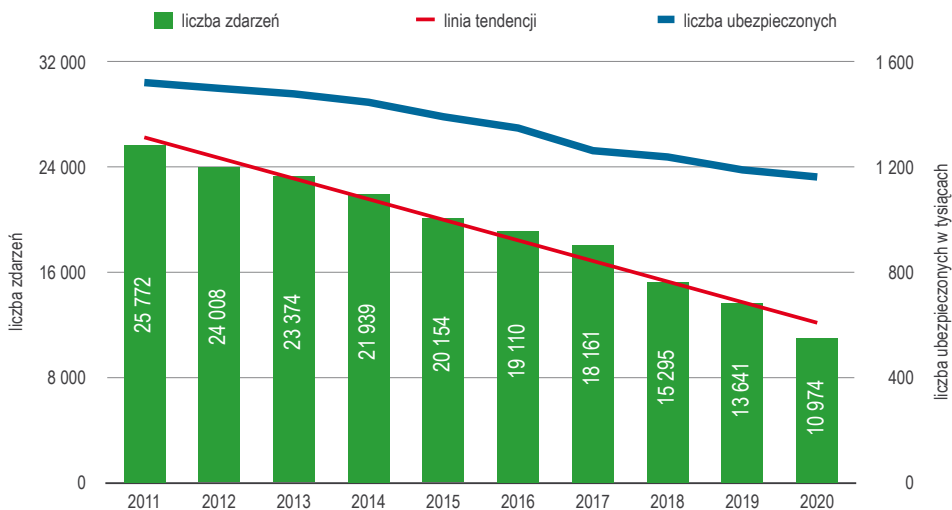
I. Wypadki przy pracy i choroby zawodowe rolników

A. Wypadki przy pracy rolniczej

1. Wypadki zgłoszone

W 2020 roku do KRUS zgłoszono 10 974 zdarzenia wypadkowe, o 2 667 (19,6%) mniej niż w 2019 roku, przy spadku liczby ubezpieczonych o 26 809 (2,3%) z 1 191 044 do 1 164 235 osób. Od 2011 roku liczba zgłoszonych wypadków zmniejszyła się o 14 798 (57,4%), a osób ubezpieczonych o 352 073 (23,2%).

Wykres 1. Zdarzenia zgłoszone jako wypadki przy pracy rolniczej w latach 2011–2020 na tle liczby ubezpieczonych

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Zestawienie danych na temat zgłoszonych wypadków w latach 2011–2020 w podziale na województwa przedstawiono w załączniku nr 1.

2. Decyzje podjęte w sprawie jednorazowych odszkodowań z tytułu uszczerbku na zdrowiu lub śmierci wskutek wypadku przy pracy rolniczej

Do jednostek terenowych KRUS wpłynęło 10 816 wniosków o jednorazowe odszkodowanie z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu bądź śmierci spowodowanej wypadkiem przy pracy rolniczej. Decyzje podjęto wobec 11 418 wypadków (łącznie z wnioskami niezadowolonymi w 2019 roku i sprawami z odwołań sądowych).

Za wypadki przy pracy rolniczej w rozumieniu ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (bez względu na skutki zdrowotne wypadku) uznano 9 957 zdarzeń, o 2 952 (22,9%) mniej niż w roku poprzednim.

Wśród zakończonych spraw było:

- 7 872 decyzje przyznające jednorazowe odszkodowanie (68,9% spraw) – w tym 115 na podstawie odwołań;
- 3 328 decyzji odmawiających jednorazowego odszkodowania (29,2% spraw);
- 218 umorzeń z powodu rezygnacji z roszczeń (1,9% spraw).

2.1. Wypadki zakończone odmową prawa do jednorazowego odszkodowania

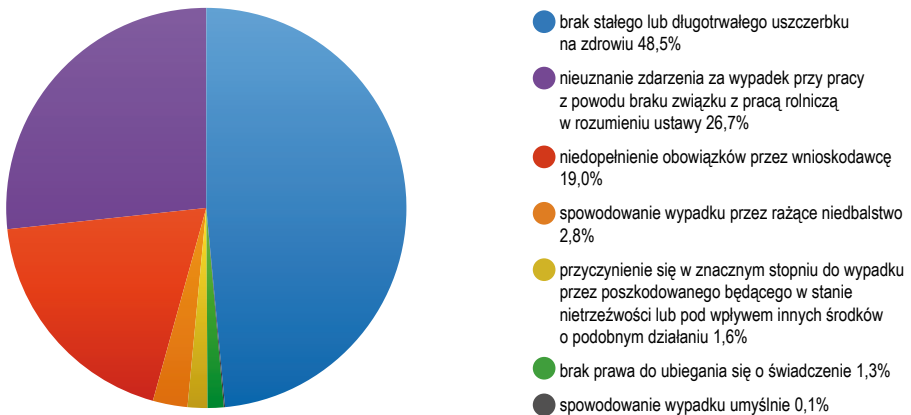
W 2020 roku wydano decyzje odmowne w sprawie 3 328 wypadków, o 731 (18,0%) mniej niż w 2019 roku. Dane o liczbie wypadków zakończonych decyzją odmawiającą prawa do jednorazowego odszkodowania zestawiono w tabeli poniżej.

Tabela 1. Decyzje odmowne w latach 2011–2020

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba wypadków zakończonych decyzją odmawiającą prawa do jednorazowego odszkodowania	9 062	8 362	7 825	7 352	6 625	5 900	5 787	4 695	4 059	3 328

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Wykres 2. Decyzje odmowne w 2020 roku

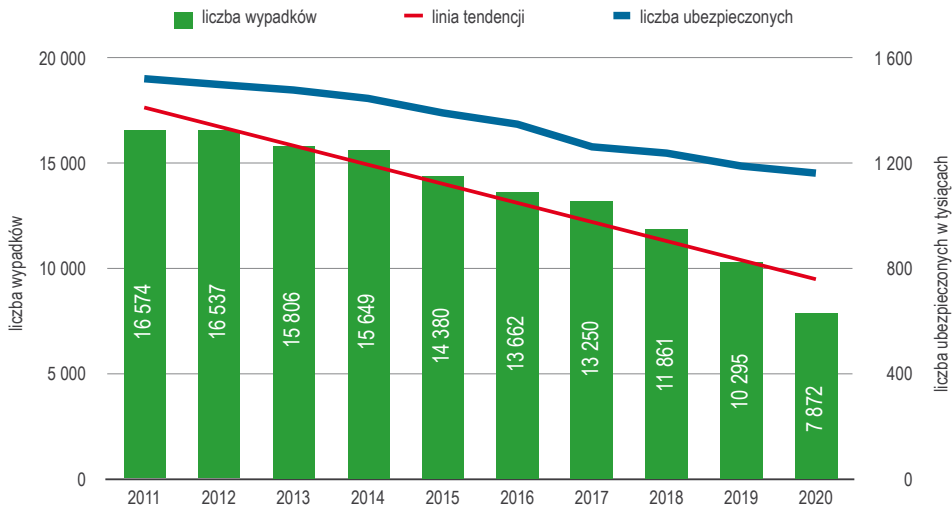
Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

2.2. Wypadki zakończone wypłatą jednorazowych odszkodowań, grupy zdarzeń i ich skutki zdrowotne

Liczba wypadków zakończonych wypłatą jednorazowych odszkodowań zmniejszyła się z 10 295 w 2019 roku do 7 872 w 2020 roku, tj. o 2 423 (23,5%) mniej niż w poprzednim roku. W ciągu ostatnich dziesięciu lat (od 2011 roku) spadła o 8 702 (52,5%) wypadków.

Zestawienie danych na temat liczby wypadków zakończonych wydaniem decyzji przyznającej jednorazowe odszkodowanie z tytułu uszczerbku na zdrowiu bądź śmierci wskutek wypadku przy pracy rolniczej w latach 2011–2020 w podziale na województwa przedstawiono w załączniku nr 2.

Wykres 3. Wypadki zakończone wypłatą jednorazowych odszkodowań w latach 2011–2020 na tle liczby ubezpieczonych

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Tabela 2. Wiek i płeć osób poszkodowanych w wypadkach w 2020 roku

Wyszczególnienie a – liczba poszkodowanych b – udział % w wypadkach ogółem:		Razem	Liczba wypadków w grupach wiekowych							
			<18	18–19	20–29	30–39	40–49	50–59	60–64	65 i więcej
Kobiety	a	2 350	1	1	84	356	785	1 042	56	25
	b	29,9%	0,1%	0,1%	1,1%	4,5%	10,0%	13,2%	0,6%	0,3%
Mężczyźni	a	5 522	0	12	532	1 019	1 504	1 846	566	43
	b	70,1%	0,0%	0,2%	6,8%	12,9%	19,1%	23,5%	7,1%	0,5%

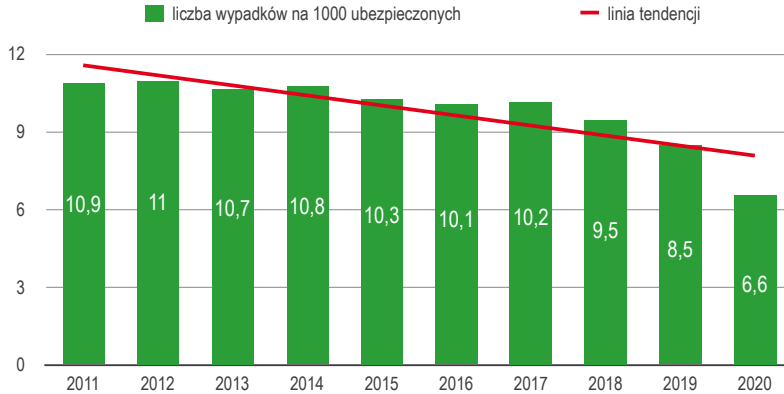
Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Większość poszkodowanych – 70,1% – stanowili mężczyźni, przede wszystkim osoby w grupach wiekowych: **50–59 lat** (23,5% wszystkich poszkodowanych), **40–49 lat** (19,1%) oraz **30–39 lat** (12,9%). Wśród kobiet najczęściej poszkodowanych odnotowano w grupach wiekowych: **50–59 lat** (13,2%) oraz **40–49 lat** (10,0% wszystkich poszkodowanych).

2.2.1. Wskaźnik wypadkowości

W 2020 roku obniżył się wskaźnik wypadkowości w rolnictwie indywidualnym (liczba wypadków zakończonych wypłatą jednorazowych odszkodowań przypadająca na 1 000 ubezpieczonych) z 8,5 w 2019 roku do 6,6 w 2020 roku, tj. o 1,9. W ciągu ostatnich 10 lat wskaźnik wypadkowości zmniejszył się z 10,9 do 6,6, tj. o 4,3.

Wykres 4. Wypadki na 1 000 ubezpieczonych w latach 2011–2020 według decyzji powodujących wypłatę jednorazowych odszkodowań

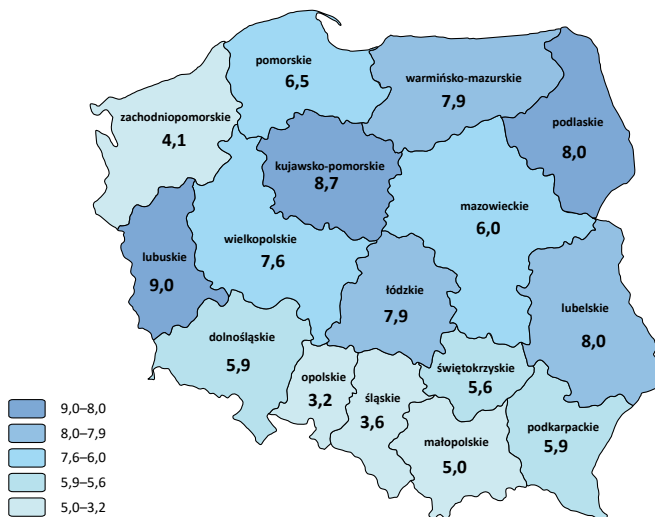

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Od lat Kasa obserwuje duże zróżnicowanie wskaźnika wypadkowości pomiędzy województwami – najwyższą wypadkowość odnotowano w województwach: lubuskim (9,0), kujawsko-pomorskim (8,7), podlaskim i lubelskim (8,0), łódzkim i warmińsko-mazurskim (7,9), a najniższą w województwach: opolskim (3,2), śląskim (3,6), zachodniopomorskim (4,1) i małopolskim (5,0). Przyczyną różnic wskaźnika wypadkowości pomiędzy województwami są m.in. ukształtowanie terenu, warunki klimatyczne regionu, specyfika produkcji rolnej na danym terenie oraz sytuacja ekonomiczna gospodarstw rolnych.

Zestawienie danych na temat wskaźnika wypadkowości w latach 2011–2020 stanowi **załącznik nr 3**.

Rysunek 1. Wskaźnik wypadkowości w 2020 roku w podziale na województwa

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

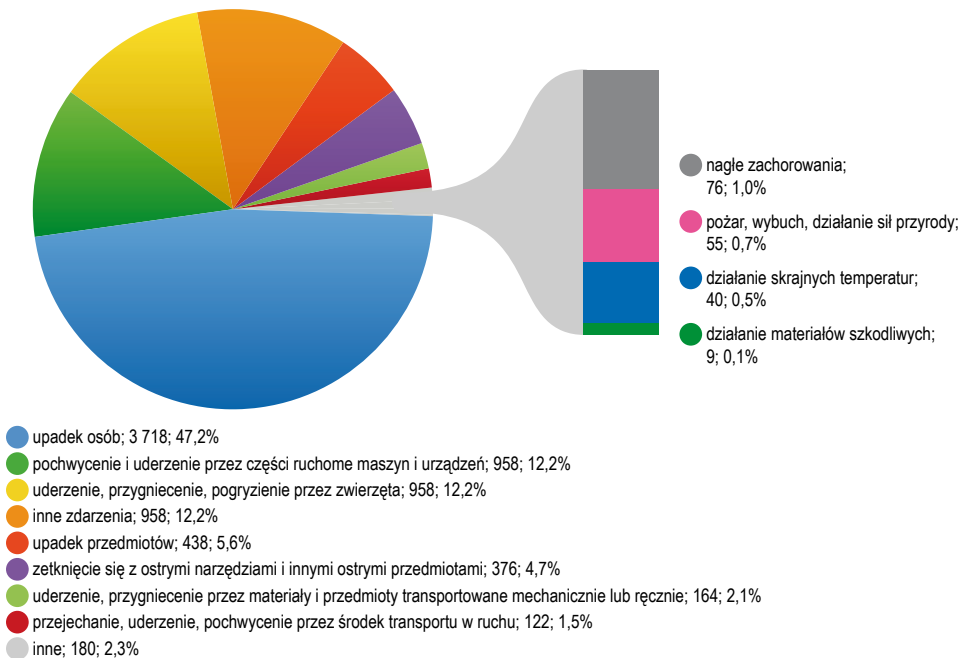
2.2.2. Struktura wypadków według grup zdarzeń

Struktura grup wypadkowych (wg zdarzeń powodujących urazy) od lat jest podobna. Zdecydowaną większość stanowią zdarzenia z grup:

- **upadek osób** – 3 718 poszkodowanych, co stanowiło 47,2% wszystkich wypłacanych jednorazowych odszkodowań;
- **uderzenie, przygnięcie, pogryzienie przez zwierzęta** – 958 poszkodowanych, tj. 12,2% wypadków;
- **pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń** – 958 poszkodowanych, tj. 12,2% wypadków;
- **inne zdarzenia** – 958 poszkodowanych, tj. 12,2% wypadków.

Liczbę wypadków, w następstwie których wypłacono jednorazowe odszkodowania w latach 2011–2020, według grup wypadkowych zestawiono w załączniku nr 4.

Wykres 5. Struktura wypadków w 2020 roku według grup wypadkowych

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

2.2.3. Skutki zdrowotne wypadków przy pracy rolniczej

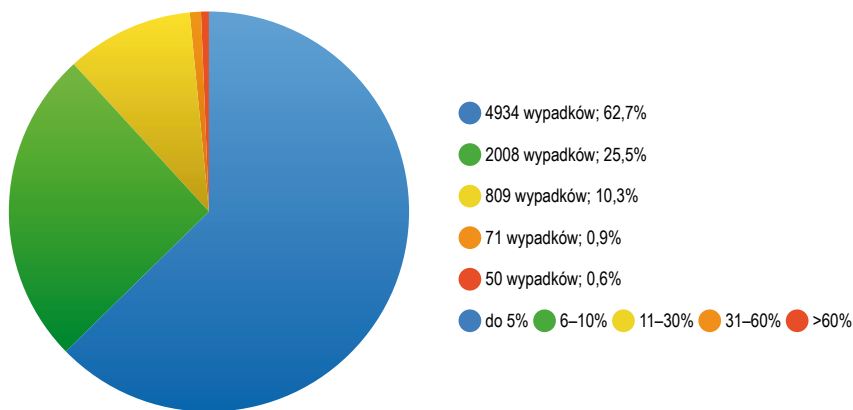
Dokonano oceny uszczerbku na zdrowiu w 9 452 sprawach wypadkowych. W 1 615 przypadkach nie orzeczono uszczerbku na zdrowiu (sprawy te stanowiły ok. 17,1% wypadków kierowanych do orzecznictwa lekarskiego). Większość wypadków zakończonych przyznaniem odszkodowania (62,7%) spowodowało uszczerbki na zdrowiu nieprzekraczające 5%. Wypadki z uszczerbkiem powyżej 60% stanowiły 0,6% wypadków zakończonych wypłatą jednorazowego odszkodowania.

Tabela 3. Wypadki zakończone wypłatą jednorazowych odszkodowań w latach 2011–2020 według orzeczonego uszczerbku na zdrowiu

Liczba wypadków z uszczerbkiem na zdrowiu	Rok									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
do 5%	10 444	10 569	10 045	9 992	9 164	8 681	8 490	7 504	6 291	4 934
6–10%	4 138	4 085	3 904	3 849	3 509	3 374	3 287	2 916	2 715	2 008
11–30%	1 713	1 590	1 607	1 558	1 487	1 378	1 288	1 214	1 098	809
31–60%	158	173	133	139	133	127	92	122	114	71
> 60%	121	120	117	111	87	102	93	105	77	50
Suma	16 574	16 537	15 806	15 649	14 380	13 662	13 250	11 861	10 295	7 872

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Wykres 6. Struktura wypadków w 2020 roku według orzeczonego uszczerbku na zdrowiu

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Niezdolność do samodzielnej egzystencji spowodowanej wypadkiem przy pracy rolniczej orzeczono u 18 osób (0,23% wypadków zakończonych wypłatą jednorazowych odszkodowań). Najczęściej była skutkiem zdarzeń z grupy *upadek osób* (4 zdarzenia wypadkowe).

Tabela 4. Struktura uszczerbku na zdrowiu w 2020 roku w grupach wypadkowych

Grupa wypadkowa	Udział % uszczerbku w grupie wypadkowej						Liczba poszkodowanych z ustaloną niezdolnością do samodzielnej egzystencji
	do 5%	6–10%	11–20%	21–30%	31–60%	powyżej 60%	
02 Upadek osób	55,49	31,58	11,08	1,29	0,43	0,13	4
03 Upadek przedmiotów	72,83	15,53	7,31	0,91	1,37	2,05	1
04 Zetknięcie się z ostrymi narzędziami ręcznymi i innymi ostrymi przedmiotami	82,45	12,50	3,99	0,53	0,53	0,00	1
05 Uderzenie, przygnięcie przez materiały i przedmioty transportowane mechanicznie lub ręcznie	73,17	18,90	6,10	1,83	0,00	0,00	1

Grupa wypadkowa	Udział % uszczerbku w grupie wypadkowej						Liczba poszkodowanych z ustaloną niezdolnością do samodzielnej egzystencji
	do 5%	6–10%	11–20%	21–30%	31–60%	powyżej 60%	
06 Przejechanie, uderzenie, pochwycenie przez środek transportu w ruchu	42,62	26,23	12,30	5,73	4,10	9,02	3
07 Pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń	65,14	19,94	9,92	2,09	1,76	1,15	3
08 Uderzenie, przygniecenie, pogryzienie przez zwierzęta	66,60	24,84	6,78	0,73	0,63	0,42	1
09 Pożar, wybuch, działanie sił przyrody	60,00	23,64	9,09	0,00	7,27	0,00	0
10 Działanie skrajnych temperatur	87,50	5,00	7,50	0,00	0,00	0,00	0
11 Działanie materiałów szkodliwych	77,78	11,11	11,11	0,00	0,00	0,00	0
12 Nagłe zachorowania	43,42	30,26	9,22	5,26	5,26	6,58	1
13 Inne zdarzenia	73,07	19,62	4,59	1,05	1,15	0,52	3
Ogółem	62,68	25,51	8,94	1,33	0,90	0,64	18

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Wskutek wypadków przy pracy rolnicy doznali **8 712 urazów powodujących stały lub długotrwały uszczerbek na zdrowiu**. Podobnie jak w latach poprzednich, na urazy najbardziej narażone były kończyny górne – 4 301 urazów (49,4%) i kończyny dolne – 3 239 urazów (37,2%).

Tabela 5. Struktura urazów w 2020 roku

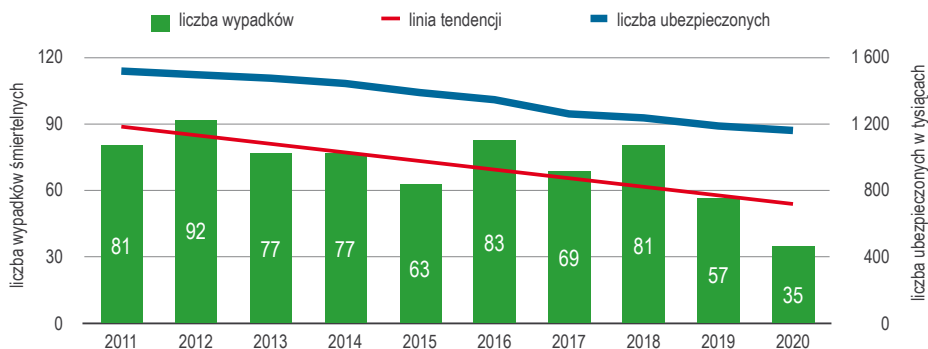
Urazy	Liczba urazów												
	Głowy i twarzy	Narządu wzroku	Narządu słuchu	Szyi, krtań, tchawicy i przełyku	Klatki piersiowej i ich następstwa	Brzucha i ich następstwa	Narządów moczowo-płciowych	Kręgosłupa, rdzenia kręgowego i ich następstwa	Miednicy	Kończyn górnych	Kończyn dolnych, porażenia i niedowłady poszczególnych nerwów obwodowych	Liczba ostrych zranień i ich następstw	
Liczba	8 712	356	94	19	3	247	41	6	350	56	4 301	3 239	0
(%)	100,0	4,1	1,1	0,2	0,1	2,7	0,5	0,1	4,0	0,6	49,4	37,2	0,0

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

2.2.4. Wypadki śmiertelne

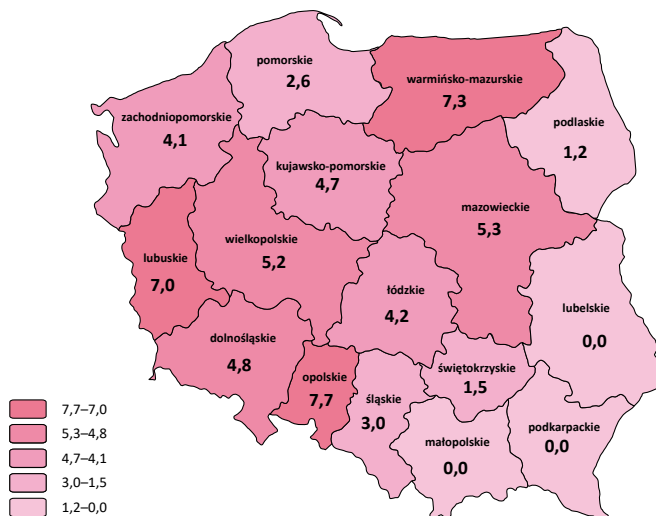
Wypłacono jednorazowe odszkodowania z tytułu śmierci wskutek 35 wypadków przy pracy rolniczej, o 22 (38,6%) mniej niż w 2019 roku. Liczba wypadków śmiertelnych zakończonych wypłatą jednorazowych odszkodowań zmniejszyła się od 2011 roku o 46 (56,8%) – z 81 w 2011 do 35 w 2020 roku. Wypadki śmiertelne stanowiły 0,44% wszystkich wypadków zakończonych wypłatą świadczeń. Częstotliwość tych wypadków wynosiła 3,0 na 100 000 ubezpieczonych.

Wykres 7. Wypadki śmiertelne zakończone wypłatą jednorazowych odszkodowań w latach 2011–2020 na tle liczby ubezpieczonych

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Rysunek 2. Częstotliwość wypadków śmiertelnych w 2020 roku (liczba wypadków na 100 000 ubezpieczonych w podziale na województwa)

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Dane o liczbie wypadków śmiertelnych w latach 2011–2020 w podziale na województwa zestawiono w załączniku nr 5.

Tabela 6. Wiek i płeć ofiar wypadków śmiertelnych w 2020 roku

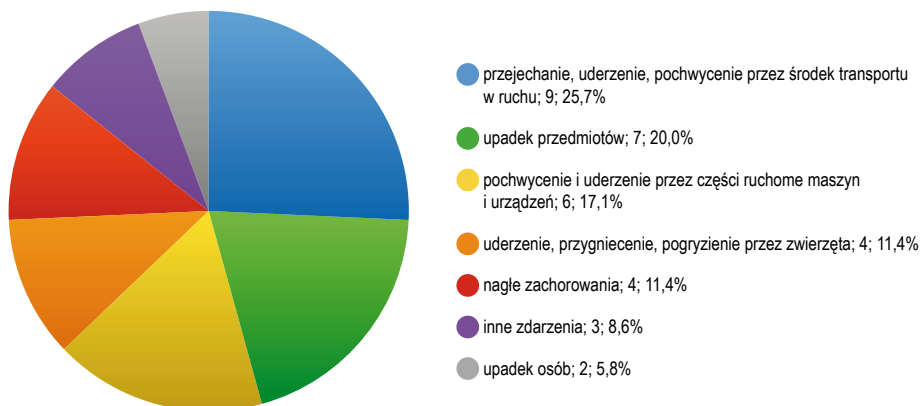
Wyszczególnienie a – liczba poszkodowanych b – udział % w wypadkach śmiertelnych ogółem:	Razem	Liczba wypadków w grupach wiekowych								
		<18	18–19	20–29	30–39	40–49	50–59	60–64	65 i więcej	
Kobiety	a	3	0	0	0	1	1	1	0	0
	b	8,7	0	0	0	2,9	2,9	2,9	0	0
Mężczyźni	a	32	0	0	0	4	7	15	6	0
	b	91,3	0	0	6,9	11,3	20,0	42,9	17,1	0

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Wypadkom śmiertelnym ulegli przeważnie mężczyźni (91,3% poszkodowanych w wypadkach śmiertelnych), w wieku **50–59 lat** (42,9% wszystkich poszkodowanych w wypadkach śmiertelnych) i **40–49 lat** (20,0%). Wskutek wypadków przy pracy rolniczej zmarły trzy kobiety.

Najwięcej wypadków ze skutkiem śmiertelnym wystąpiło w grupach wypadkowych: *przejechanie, uderzenie i pochwylenie przez środek transportu w ruchu* (9 ofiar), *upadek przedmiotów* (7 ofiar), *pochwylenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń* (6 ofiar).

Wykres 8. Struktura wypadków śmiertelnych w 2020 roku według grup zdarzeń

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

W porównaniu do 2019 roku odnotowano zmniejszenie liczby wypadków śmiertelnych w grupach: *upadek przedmiotów* (o 8), *nagle zachorowania* (o 5), *inne zdarzenia* (o 5), *upadek osób* (o 4) oraz *przejechanie, pochwylenie, uderzenie przez środek transportu w ruchu* (o 3). Wzrosła natomiast liczba wypadków śmiertelnych w grupach: *uderzenie, przygnięcie, pogryzienie przez zwierzęta* (o 2) oraz *pochwylenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń* (o 1).

W 2020 roku zarejestrowano:

- 9 zgonów w grupie *przejechanie, uderzenie i pochwylenie przez środek transportu w ruchu*, w tym 4 przygnięcia przez przewrócone ciągniki rolnicze (doszło do nich wskutek stosowania niewłaściwej techniki jazdy na pochyłych i grząskich terenach), 4 wypadki komunikacyjne na drogach publicznych, w tym 2 przypadki zderzenia z ciągnikiem (ich przyczyną było nieprzestrzeganie przepisów prawa o ruchu drogowym – nadmierna prędkość, nieustąpienie pierwszeństwa przejazdu) oraz jeden wypadek, w którym poszkodowany wjechał do kanału melioracyjnego i wypadł do wody z ciągnika, który nie posiadał kabiny;
- 7 zgonów w grupie *upadek przedmiotów*; najczęściej były to wypadki związane z pozyskiwaniem drewna (3 przypadki) spowodowane niewłaściwym sposobem

wykonywania czynności oraz przebywaniem w strefie zagrożenia; trzy zdarzenia dotyczyły przygniecenia przez maszyny rolnicze podczas wykonywania prac polowych lub agregowania maszyn z ciągnikiem, jedno natomiast było spowodowane przygnieceniem przez koło, podczas pompowania;

- 6 wypadków z grupy *pochwycenia i uderzenia przez części ruchome maszyn i urządzeń* nastąpiło podczas nieprawidłowego i niezgodnego z instrukcją obsługi użytkowania maszyny lub braku osłon na WOM oraz niewyłączenia napędu rozrzutnika obornika i prasy do słomy przed przystąpieniem do regulacji/naprawy;
- 4 wypadki śmiertelne w grupie *uderzenie, przygniecenie i pogryzienie przez zwierzęta*, do których doszło podczas obsługi bydła hodowlanego; trzech poszkodowanych zostało zaatakowanych przez zwierzęta w budynku gospodarczym lub na pastwisku; przyczyną tych wypadków były: agresja zwierząt oraz nieodpowiedni sposób ich obsługi, a także wady konstrukcyjne budynków, w których przebywały, np. brak korytarza paszowego; jedna z poszkodowanych osób została ukąszona przez owada podczas prac w szkółce z krzewami ozdobnymi i doznała wstrząsu anafilaktycznego;
- 4 zgony w grupie *nagłe zachorowania podczas wykonywania prac związanych z obsługą zwierząt gospodarskich w budynkach inwentarskich*; ich przyczyną był długotrwały i nadmierny wysiłek fizyczny, a pracy poszkodowanych często towarzyszył stres;
- 3 zgony w grupie *inne zdarzenia*, w tym 2 przypadki porażenia prądem; wynikały one ze złego stanu instalacji elektrycznej; nastąpiły podczas podłączania dmuchawy do zboża i naprawy pieca; kolejne w tej grupie zdarzeń to utonięcie w stawie podczas podlewania plantacji;
- 2 wypadki ze skutkiem śmiertelnym w grupie *upadek osób spowodowane upadkiem z wysokości*; ich przyczyną był brak zabezpieczeń podczas pracy na wysokości.

Zestawienie danych o wypadkach śmiertelnych w latach 2011–2020 według grup wypadkowych zawiera **załącznik nr 6**.

B. Choroby zawodowe rolników

Do oddziałów regionalnych i placówek terenowych KRUS zgłoszono ogółem 302 wnioski o jednorazowe odszkodowanie z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu bądź śmierci wskutek choroby zawodowej. Decyzje podjęto wobec 304 spraw (łącznie z wnioskami pozostałymi z 2019 roku i 15 sprawami z odwołań sądowych).

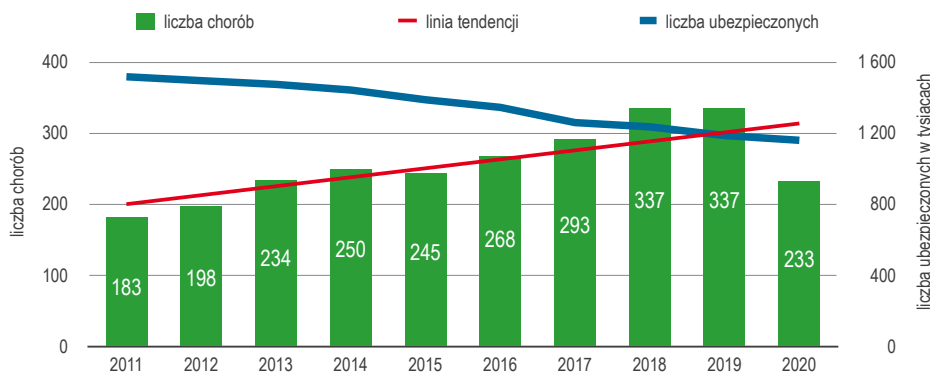
Odmownie rozpatrzono 73 wnioski, w tym w 24 przypadkach wnioskodawcy nie posiadali uprawnień do ubiegania się o świadczenia z ubezpieczenia społecznego rolników, a w 47 przypadkach – z powodu braku uszczerbku na zdrowiu. W dwóch przypadkach wnioskodawca nie dopełnił obowiązku dostarczenia zaświadczenia o stanie zdrowia (N-14).

Tabela 7. Stwierdzone choroby zawodowe, z tytułu których wydano decyzje odmowne w 2020 roku

Jednostka lub grupa chorobowa	Pozycja w wykazie chorób zawodowych	Liczba odmów			
		Ogółem	z powodu		
			brak prawa do ubiegania się o świadczenie	brak stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu	niedopełnienie obowiązków przez poszkodowanego
Choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa	26	65	22	43	0
Alergiczny nieżyt nosa	12	2	0	2	0
Zewnątrzpochodne zapalenie pęcherzyków płucnych	7	2	2	0	0
Zespół cieśni w obrębie nadgarstka	20	2	0	0	2
Alergiczne kontaktowe zapalenie skóry	18	2	0	2	0
Suma		73	24	47	2

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Wykres 9. Choroby zawodowe zakończone wypłatą jednorazowych odszkodowań w latach 2011–2020 na tle liczby ubezpieczonych i linii tendencji

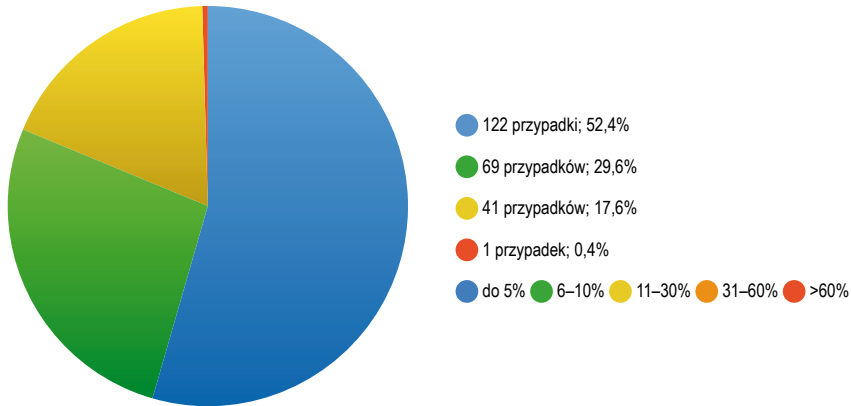
Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Przyznano 233 jednorazowe odszkodowania z tytułu uszczerbku na zdrowiu spowodowanego chorobą zawodową; w porównaniu do roku 2019 liczba decyzji przyznających zmniejszyła się o 104 (30,9%).

Odnotowano 190 zgłoszeń chorób zakaźnych (w tym 185 przypadków boreliozy), 27 przypadków chorób układu oddechowego, 11 przypadków chorób obwodowego układu nerwowego oraz układu ruchu wywołanych sposobem wykonywania pracy, 3 przypadki chorób skóry, 1 przypadek obustronnego trwałego odbiorczego ubytku słuchu i 1 przypadek choroby narządu wzroku wywołany czynnikiem fizycznym, chemicznym lub biologicznym.

Zestawienie rozpoznanych chorób zawodowych w latach 2011–2020 stanowi załącznik nr 7.

Wykres 10. Struktura uszczerbku na zdrowiu wskutek choroby zawodowej w 2020 roku

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

W 82% przypadków uszczerbek na zdrowiu wskutek chorób zawodowych nie przekroczył 10%.

Tabela 8. Struktura uszczerbku na zdrowiu dla chorób/grup chorobowych w 2020 roku

% uszczerbek na zdrowiu	Astma oskrzelowa	Zewnątrzpochodne zapalenie pęcherzyków płucnych	Alergiczny nieżyt nosa	Choroby skóry	Obustronny trwały odbiorczy ubytek słuchu typu ślimakowego lub czuciowo-nerwowego spowodowany hałasem	Przewlekłe choroby układu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy	Choroby układu wzrokowego wywołane czynnikami fizycznymi, chemicznymi lub biologicznymi	Choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa	Suma
do 5%	0	1	0	2	0	4	1	114	122
6–10%	6	6	2	1	0	5	0	49	69
11–30%	3	9	0	0	1	2	0	26	41
31–60%	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Powyżej 61%	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Suma	9	16	2	3	1	11	1	190	233

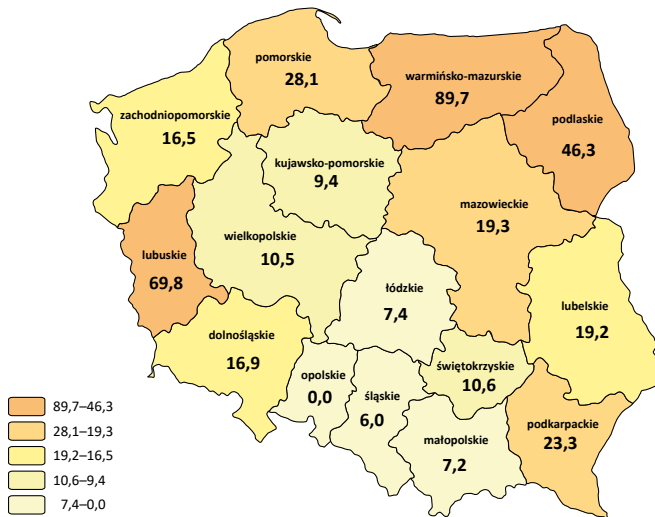
Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Tabela 9. Zestawienie liczby chorób zawodowych w latach 2011–2020 według orzeczonego uszczerbku na zdrowiu

Liczba chorób z uszczerbkiem	Rok									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
do 5%	81	80	109	109	104	159	154	190	169	122
6–10%	60	76	85	91	98	71	87	96	112	69
11–30%	40	38	36	47	41	36	49	44	46	41
31–60%	0	2	3	1	2	2	3	4	9	1
Powyżej 60%	2	2	1	2	0	0	0	3	1	0
Ogółem	183	198	234	250	245	268	293	337	337	233

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Rysunek 3. Choroby zawodowe przypadające na 100 000 ubezpieczonych w 2020 roku według decyzji przyznających jednorazowe odszkodowania w podziale na województwa

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Liczba zachorowań na choroby zawodowe, zakończonych wypłatą jednorazowego odszkodowania, przypadająca na 100 000 ubezpieczonych w KRUS zmalała z 27,8 w 2019 roku do 19,6 w 2020 roku. Największą częstotliwość występowania chorób zawodowych rolników stwierdzono w województwach: warmińsko-mazurskim (89,7), lubuskim (69,8) podlaskim (46,3), najmniejszą natomiast w województwach: śląskim (6,0), łódzkim (7,4), kujawsko-pomorskim (9,4), wielkopolskim (10,5) i świętokrzyskim (10,6). Nie odnotowano chorób zawodowych w województwie opolskim.

Dane o liczbie chorób zawodowych w latach 2011–2020 w podziale na województwa zawiera **załącznik nr 8**.

Tabela 10. Wiek i płeć osób, u których stwierdzono uszczerbek na zdrowiu wskutek chorób zawodowych w 2020 roku

Wyszczególnienie a – liczba poszkodowanych b – udział % w chorobach ogółem:	Razem	Liczba chorób w grupach wiekowych								
		<18	18–19	20–29	30–39	40–49	50–59	60–64	65 i więcej	
Kobiety	a	113	0	0	2	7	32	60	10	2
	b	48,5	0,0	0,0	0,9	3,0	13,7	25,8	4,2	0,9
Mężczyźni	a	120	0	0	3	5	21	72	17	2
	b	51,5	0,0	0,0	1,3	2,1	9,0	30,9	7,3	0,9

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Najwięcej przypadków zachorowań odnotowano u osób w wieku **50–59 lat** (30,9% ogółu chorujących stanowili mężczyźni, a 25,8% – kobiety) oraz **40–49 lat** (13,7% kobiety i 9,0% mężczyźni).

II. Działania prewencyjne Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

1. Formy i kierunki działalności prewencyjnej KRUS

Ustawa z 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. 2021 poz. 266) w sposób precyzyjny określa ramy działalności prewencyjnej Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. W art. 63 ustawodawca zobowiązał Kasę do:

- a) analizowania przyczyn wypadków i chorób zawodowych;
- b) prowadzenia dobrowolnych nieodpłatnych szkoleń i instruktażu dla ubezpieczonych w zakresie zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym;
- c) upowszechniania wśród ubezpieczonych wiedzy o zagrożeniach wypadkami przy pracy rolniczej i chorobami zawodowymi oraz zasadach ochrony zdrowia i życia;
- d) podejmowania starań o właściwą produkcję i dystrybucję bezpiecznych środków stosowanych w rolnictwie oraz sprzętu i odzieży ochronnej dla rolników.

Głównym celem działań prewencyjnych realizowanych przez jednostki terenowe Kasy jest upowszechnianie *Zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym*, będących zaleceniami dotyczącymi wyposażenia gospodarstwa, zabezpieczenia osób w nim pracujących oraz sposobu wykonywania czynności związanych z działalnością rolniczą. Treść dokumentu, określana przez Prezesa Kasy w porozumieniu z Radą Rolników i ministrami właściwymi do spraw: zdrowia, zabezpieczenia społecznego i rozwoju wsi po raz pierwszy została opublikowana w 1995 roku, a w 2008 i 2020 roku – znowelizowana. Potrzeba uaktualnienia *Zasad...* wynikała z konieczności dostosowania poszczególnych zapisów do unormowań prawnych i dobrych praktyk rolniczych obowiązujących w krajach Unii Europejskiej. W najnowszej wersji znalazły się tematy dotyczące organizacji pracy, ochrony środowiska naturalnego, zabezpieczenia na wypadek pożaru, postępowania z substancjami szkodliwymi (takimi jak środki ochrony roślin, paliwa i nawozy), a także zalecenia dotyczące stanu psychofizycznego rolnika i jego dobrostanu w momencie przystępowania do pracy. Upowszechnianie tych zasad jest głównym celem działań prewencyjnych realizowanych przez jednostki terenowe Kasy.

Uroczyste ogłoszenie znowelizowanych *Zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym* z udziałem Pana Roberta Jakubika – Dyrektora Departamentu Oświaty i Polityki Społecznej Wsi w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz dr Aleksandry Hadzik – Prezes KRUS i Magdaleny Wachnickiej-Witzke – Zastępcy Prezesa KRUS

Zasady ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym w formie broszury

Ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników w art. 56 wskazuje na możliwość dochodzenia od dostawców wyrobów i usług dla rolnictwa – których wadliwość była wyłączną lub główną przyczyną wypadków przy pracy rolniczej albo chorób zawodowych – zwrotu wypłaconych świadczeń z tytułu ubezpieczenia poszkodowanym rolnikom.

Na podstawie analizy przyczyn i okoliczności wypadków oraz chorób zawodowych zgłoszonych do KRUS w 2019 roku, Prezes Kasy ustanowił następujące **kierunki działalności prewencyjnej KRUS**:

- a) upowszechnianie *Zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym* oraz *Wykazu czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat* wśród rolników, ich rodzin i dzieci oraz osób związanych ze środowiskiem wiejskim;
- b) oddziaływanie na likwidację zagrożeń i zapobieganie najczęściej występującym wypadkom z grup: *upadek osób, pochwylenie i uderzenie przez ruchome części maszyn i urządzeń, uderzenie, przygnięcie i pogryzienie przez zwierzęta, upadek przedmiotów* oraz *inne zdarzenia* poprzez popularyzowanie:
 - poprawy stanu nawierzchni podwórzy i ciągów komunikacyjnych w gospodarstwach;
 - stosowania ochron pracy;
 - używania podczas pracy na wysokości podestów i drabin posiadających zabezpieczenie przed przechyłem i osunięciem;
 - likwidowania progów i uskoków w budynkach i przejściach;
 - prawidłowego sposobu wchodzenia na maszyny rolnicze i schodzenia z nich;
 - dbania o wyposażenie maszyn i urządzeń w osłony oraz zabezpieczenia ich ruchomych elementów;
 - zapoznawania się z instrukcjami obsługi stosowanych maszyn i urządzeń;
 - zasady wyłączania napędu maszyn i urządzeń podczas wykonywania ich napraw i regulacji;
 - prawidłowego zabezpieczania maszyn, urządzeń i narzędzi w trakcie postoju i w ruchu;
 - stosowania zasad bezpiecznego pozyskiwania drewna na potrzeby gospodarstwa rolnego;
 - bezpiecznego agregowania maszyn i urządzeń rolniczych;
 - konieczności zapewnienia zwierzętom dobrostanu i odpowiedniego traktowania, a także poznania ich fizjologii i naturalnych zachowań;
 - dbałości o stan psychofizyczny rolnika – zdrowy styl życia, diagnostykę i zapobieganie chorobom, prawidłową organizację pracy, m.in. przeciwdziałanie spiętrzeniu prac i przemęczeniu, a także sposobów zapobiegania przeciążeniom układu ruchu;
- c) oddziaływanie na rzecz właściwej produkcji i dystrybucji środków stosowanych w rolnictwie oraz sprzętu i odzieży ochronnej poprzez:
 - informowanie rolników o wyrobach oznaczonych *Znakiem Bezpieczeństwa KRUS* oraz posiadających wyróżnienia targowe Prezesa KRUS pn. *Wyrób*

zwiększający bezpieczeństwo pracy w gospodarstwach rolnych i zachęcanie do ich nabywania i stosowania;

- prowadzenie postępowań prewencyjnych i regresowych w celu eliminowania z rynku wyrobów, których wady konstrukcyjne, wykonanie lub błędne informacje w instrukcji były lub mogą być przyczyną wypadku lub stanowić zagrożenie dla użytkowników;
- d) informowanie rolników o sposobach zapobiegania chorobom zawodowym – głównie o zapobieganiu ukąszeniom przez kleszcze oraz o zasadach postępowania w przypadku ukąszenia;
- e) zapoznavanie rolników z zasadami postępowania w razie wypadku oraz podstawowymi sposobami udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej.

Prezes Kasy zobowiązał dyrektorów oddziałów regionalnych do nadzorowania prawidłowego określania przyczyn i okoliczności wypadków oraz chorób zawodowych rolników i prowadzenia adekwatnych do nich działań prewencyjnych, zgodnie z ustawą o ubezpieczeniu społecznym rolników i wymienionymi wyżej kierunkami działalności prewencyjnej.

2. Analiza przyczyn i okoliczności wypadków oraz chorób zawodowych rolników

Zgodnie z ustawową dyspozycją art. 63 ust. 1 pkt. 1 ustawy z 20.12.1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. 2021 poz. 266) Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego każdego roku analizuje przyczyny oraz okoliczności wypadków przy pracy oraz chorób zawodowych rolników. W czasie prowadzenia postępowania powypadkowego inspektorzy ds. prewencji dokonują oględzin miejsc i przedmiotów związanych z wypadkami, oceniają przy tym metody pracy i stan techniczny stosowanych środków produkcji, zapoznają się z dokumentacją medyczną związaną z udzieleniem pierwszej pomocy lekarskiej oraz dokumentacją przekazaną przez organy ścigania, a także pozyskują informacje od poszkodowanych i świadków na temat okoliczności oraz przebiegu zdarzenia. Podczas postępowania dowodowego identyfikowane są przyczyny wypadku, a na ich podstawie poszkodowanym lub ich rodzinom wydawane są zalecenia prewencyjne w celu ograniczenia ryzyka ponownego zaistnienia wypadku. Informacje uzyskane w postępowaniu dowodowym dotyczącym zgłoszonego wypadku są przetwarzane i analizowane w kierunku określania kierunków działalności prewencyjnej Kasy dla całej Polski, a także na potrzeby lokalne.

Analiza przyczyn i okoliczności wypadków, w których zakończono postępowanie powypadkowe w okresie od 1.01.2020 roku do 31.12.2020 roku

Postępowanie dowodowe prowadzono w sprawie 11 996 zdarzeń wypadkowych (w tym 1 022 zgłoszonych w poprzednich latach), a zakończono je w 10 766 przypadkach. Analizie poddanych zostało 9 770 zdarzeń uznanych za wypadki przy pracy rolniczej w okresie sprawozdawczym.

2.1. Powierzchnia i profil gospodarstw, w których zgłoszono wypadki

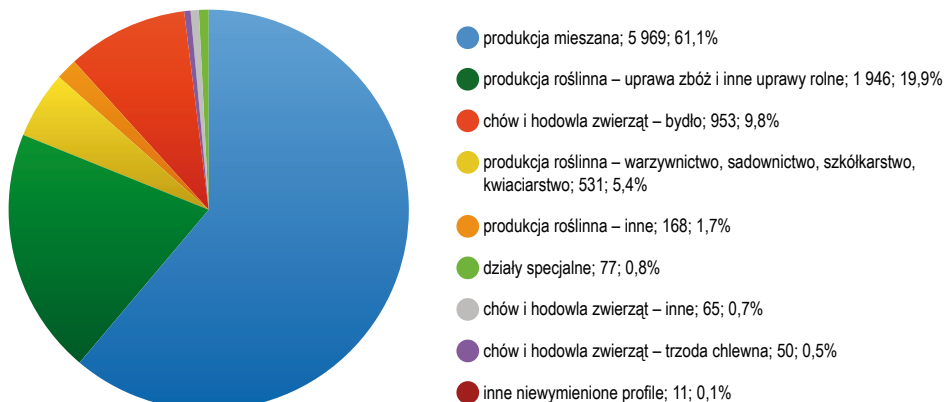
Ponad 77% wypadków odnotowano w gospodarstwach rolnych o powierzchni nieprzekraczającej 20 ha fizycznych, większość (24,5%) w gospodarstwach od 1 ha do 5 ha fizycznych. Najwięcej wypadków (61,1%) zarejestrowano w gospodarstwach rolnych o mieszanym profilu produkcji. Do dużej liczby wypadków doszło również u rolników prowadzących gospodarstwa rolne o profilu roślinnym, w których uprawiane były zboża i inne uprawy rolne (19,9%), w gospodarstwach z chowem i hodowlą bydła (9,8%), a także z produkcją warzywniczą, sadowniczą i ogrodniczą (5,4%).

Tabela 11. Powierzchnia gospodarstw, w których zgłoszono wypadki w latach 2019–2020

Powierzchnia gospodarstwa w ha fizycznych	2019	2020	Udział (%)		2020–2019	2020/2019 (%)
			2019	2020		
0,00–1,00	249	245	2,0	2,5	-4	98,4
1,01–5,00	3 115	2 396	25,1	24,5	-719	76,9
5,01–10,00	2 901	2 140	23,3	21,9	-761	73,8
10,01–15,00	2 082	1 677	16,7	17,2	-405	80,5
15,01–20,00	1 343	1 069	10,8	10,9	-274	79,6
20,01–30,00	1 324	1 103	10,6	11,3	-221	83,3
30,01–40,00	616	474	5,0	4,9	-142	76,9
40,01–50,00	300	255	2,3	2,5	-45	85,0
50,01–100,00	403	335	3,2	3,4	-68	83,1
100,01–150,00	67	46	0,5	0,5	-21	68,7
150,01–300,00	29	25	0,2	0,3	-4	86,2
>300,00	6	5	0,1	0,1	-1	83,3
Ogółem	12 435	9 770	100,0	100,0	-2 665	78,6

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Wykres 11. Wypadki przy pracy rolniczej w 2020 roku według profilu produkcji gospodarstwa

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Tabela 12. Profil produkcji gospodarstw, w których zgłoszono wypadki w latach 2019–2020

Profil produkcji	Liczba wypadków		Udział (%)		2020–2019	2020/2019 (%)
	2019	2020	2019	2020		
Produkcja mieszana	7 656	5 969	61,6	61,1	-1 687	78,0
Produkcja roślinna – zboża i inne uprawy rolne	2 515	1 946	20,2	19,9	-569	77,4
Produkcja roślinna – warzywnictwo, sadownictwo i ogrodnictwo	655	531	5,3	5,4	-124	81,1
Produkcja roślinna – inne	211	168	1,7	1,7	-43	79,6
Chów i hodowla zwierząt – bydło	1 172	953	9,4	9,8	-219	81,3
Chów i hodowla zwierząt – trzoda chlewna	58	50	0,5	0,5	-8	86,2
Chów i hodowla zwierząt – inne	79	65	0,6	0,7	-14	82,3
Działy specjalne	82	77	0,7	0,8	-5	93,9
Inne niewymienione	7	11	0,1	0,1	4	157,1
Ogółem	12 435	9 770	100,0	100,0	-2 665	78,6

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

2.2. Miejsce zdarzenia

Najczęściej do wypadków dochodziło, podobnie jak w 2019 roku, w miejscu:

- produkcji i magazynowania płodów rolnych w gospodarstwie rolnym – 5 771 wypadków (59,1%), m.in. na podwórzu gospodarstwa (na placach manewrowych i ciągach komunikacyjnych, w ich obrębie oraz w miejscu magazynowania i składowania płodów rolnych);
- chowu, hodowli, upraw, na terenach zielonych itp. – 3 618 wypadków (37,0%), m.in. w pomieszczeniach inwentarskich i wybiegach dla zwierząt, a także na polach, łąkach, w sadach i w szklarniach.

Tabela 13. Struktura wypadków według miejsca zdarzenia w latach 2019–2020

Miejsce zdarzenia	Liczba wypadków		Udział (%)		2020–2019	2020/2019 (%)
	2019	2020	2019	2020		
Miejsca produkcji i magazynowania w gospodarstwie rolnym, w tym:	7 309	5 771	58,8	59,1	-1 538	79,0
miejsce przetwarzania płodów rolnych i przygotowywania paszy	130	125	1,0	1,2	-5	96,2
miejsce magazynowania i składowania płodów rolnych, paszy itp.	946	791	7,6	8,1	-155	83,6
miejsce składowania obornika, gnojowicy (w tym szamba, kanały ściekowe itp.)	30	35	0,2	0,4	5	116,7
miejsce garażowania, składowania, konserwacji i napraw maszyn, urządzeń i innych środków technicznych (np. warsztaty, wiaty, garaże, place itp.)	854	690	6,9	7,1	-164	80,8
podwórze, w tym place manewrowe i ciągi komunikacyjne w obrębie obejścia gospodarczego	5 196	4 036	41,8	41,3	-1 160	77,7
inne miejsce w gospodarstwie rolnym	153	94	1,2	1,0	-59	61,4

Miejsce zdarzenia	Liczba wypadków		Udział (%)		2020-2019	2020/2019 (%)
	2019	2020	2019	2020		
Miejsca chowu, hodowli, uprawy, tereny zielone itp., w tym:	4 555	3 618	36,6	37,0	-937	79,4
miejsce hodowli – pomieszczenia inwentarskie, wybiegi dla zwierząt	2 769	2 191	22,3	22,4	-578	79,1
miejsce hodowli poza gospodarstwem – np. pastwiska	140	105	1,1	1,1	-35	75,0
miejsce upraw (pola, łąki, sady, szklarnie itp.)	1 498	1 183	12,0	12,1	-315	79,0
teren leśny	73	76	0,6	0,8	3	104,1
inne tereny zielone, miejsca upraw i hodowli (w tym ogrody przydomowe, stawy rybne itp.)	75	63	0,6	0,6	-12	84,0
Teren budowy w obrębie gospodarstwa	17	14	0,1	0,1	-3	82,4
Gospodarstwa domowe bezpośrednio związane z gospodarstwem rolnym	296	188	2,4	1,9	-108	63,5
Inne miejsca poza gospodarstwem rolnym (biura, placówki ochrony zdrowia, zakłady usługowe, kopalnie odkrywkowe, drogi, parkingi, środki komunikacji zbiorowej itp.)	258	179	2,1	1,8	-79	69,4
Ogółem	12 435	9 770	100,0	100,0	-2 665	78,6

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Wykres 12. Wypadki przy pracy rolniczej w 2020 roku według miejsca zdarzenia

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

2.3. Rodzaj wykonywanej pracy

Do większości wypadków doszło podczas prac związanych z obsługą zwierząt (1 956 wypadków, tj. 20,0%), przemieszczania się po gospodarstwie bez obciążenia, do i z miejsca (1 573 wypadki, tj. 16,1%), ręcznych prac transportowych, np. chodzenia z przenoszeniem w rękach, na barku itp. (1 163 wypadki, tj. 11,9%), obsługi oraz eksploatacji maszyn i urządzeń rolniczych, w tym agregowania i regulacji, pracy w polu, sadzie i na łące (1 142 wypadki, tj. 11,7%) oraz pozyskiwania i obróbki drewna (874 wypadki, tj. 8,9%).

Tabela 14. Struktura wypadków w latach 2019–2020 według rodzaju wykonywanej pracy

Rodzaj wykonywanej pracy	Liczba wypadków		Udział (%)		2020–2019	2020/2019 (%)
	2019	2020	2019	2020		
Przemieszczanie się bez obciążenia (do i z miejsca)	2 017	1 573	16,2	16,1	-444	78,0
Ręczne prace transportowe – chodzenie z przenoszeniem w rękach, na barku itp.	1 609	1 163	12,9	11,9	-446	72,3
Transport ładunków przy pomocy taczek, wózków itp.	133	137	1,1	1,4	4	103,0
Transport mechaniczny zwierząt, płodów rolnych i środków produkcji	249	188	2,0	1,9	-61	75,5
Prace na wysokości (drzewach, stogach, przydach, strychach, poddaszach, rusztowaniach itp.)	848	732	6,8	7,5	-116	86,3
Prace w wykopach, zbiornikach i zagłębieniach	8	16	0,1	0,2	8	200,0
Prace porządkowe w obejściu gospodarstwa	326	226	2,6	2,3	-100	69,3
Prace rolnicze w gospodarstwie domowym	82	74	0,7	0,8	-8	90,2
Konserwacja, remont, budowa i rozbiórka obiektów budowlanych	372	353	3,0	3,6	-19	94,9
Obsługa i eksploatacja maszyn i urządzeń rolniczych (w tym agregowanie i regulacja, praca w polu, sadzie i na łące)	1 404	1 142	11,3	11,7	-262	81,3
Remont i naprawa maszyn i urządzeń rolniczych	679	555	5,5	5,7	-124	81,7
Pozyskiwanie i obróbka drewna (przygotowanie opalu, materiału budowlanego itp.)	1 093	874	8,8	8,9	-219	80,0
Przygotowanie karmy dla zwierząt (parowanie, rozdrabnianie itp.)	190	161	1,5	1,6	-29	84,7
Obsługa zwierząt (karmienie, dojenie, zabiegi zoohigieniczne, przepędzanie itp.)	2 593	1 956	20,9	20,0	-637	75,4
Prace ręczne w gospodarstwie rolnym, w tym z narzędziami prostymi (grabiami, motykami, widłami, nożami, sekatarami itp.)	333	269	2,7	2,8	-64	80,8
Przetwórstwo produktów rolnych (owoców, warzyw, mięsa, mleka, zbóż itp.)	36	38	0,3	0,4	2	105,6
Załatwianie spraw urzędowych, zakup środków produkcji itp.	69	49	0,6	0,5	-20	71,0
Inne	394	264	3,2	2,7	-130	67,0
Ogółem	12 435	9 770	100,0	100,0	-2 665	78,6

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

2.4. Wypadki z udziałem maszyn i urządzeń wykorzystywanych w działalności rolniczej

Wśród odnotowanych i poddanych analizie zdarzeń wypadkowych w okresie sprawozdawczym 3 812, tj. 39,0% wszystkich było z udziałem maszyn i urządzeń rolniczych, o 806 mniej niż w 2019 roku. Większość zdarzeń miała miejsce podczas obsługi: ciągników rolniczych (784 wypadki, tj. 20,6% przeanalizowanych w okresie sprawozdawczym wypadków z udziałem maszyn i urządzeń do produkcji rolniczej), maszyn i urządzeń do pozyskiwania i obróbki drewna (742 wypadki, tj. 19,5%), środków transportowych – przyciep, wozów konnych oraz samochodów dostawczych (528 wypadków, tj. 13,9%).

Z udziałem maszyn i urządzeń najczęstsze były zdarzenia z grup:

- *pochwycenie, uderzenie przez ruchome części maszyn i urządzeń* – 32,7% wszystkich wypadków z udziałem maszyn i urządzeń rolniczych;
- *upadek osób* – 27,8%;
- *inne zdarzenia* (zwichnięcia i skręcenia kończyn podczas wchodzenia na maszyny rolnicze bądź schodzenia z nich) – 14,1%;
- *upadek przedmiotów*, głównie w czasie agregowania maszyn do prac polowych z ciągnikami rolniczymi – 8,8%;
- *zetknięcie się z ostrymi narzędziami ręcznymi i innymi ostrymi przedmiotami* – 6,1%;
- *przejechanie, uderzenie, pochwycenie przez środek transportu w ruchu* – 3,6%.

Tabela 15. Struktura wypadków w latach 2019–2020 według rodzaju maszyn i urządzeń

Rodzaj maszyn/urządzeń	Liczba wypadków		Udział (%)		2020–2019	2020/2019 (%)
	2019	2020	2019	2020		
Ciągniki rolnicze	1028	784	22,3	20,6	-244	76,3
Środki komunikacyjne (samochody osobowe, motocykle, rowery, środki komunikacji zbiorowej itp.)	189	131	4,1	3,4	-58	69,3
Środki transportowe (przyczepy, wozy konne, samochody dostawcze itp.)	656	528	14,2	13,9	-128	80,5
Maszyny i narzędzia uprawowe (brony, pługi, agregaty uprawowe itp.)	158	119	3,4	3,1	-39	75,3
Maszyny i urządzenia do siewu, sadzenia, nawożenia i deszczowania, w tym:	195	156	4,2	4,0	-39	80,0
siewniki do zboża	45	32	1,0	0,8	-13	71,1
sadzarki do ziemniaków	20	17	0,4	0,4	-3	85,0
rozrzutniki obornika	71	58	1,5	1,5	-13	81,7
rozsiewacze nawozów	28	21	0,6	0,6	-7	75,0
inne maszyny i urządzenia do siewu, sadzenia, nawożenia i deszczowania	31	28	0,7	0,7	-3	90,3
Maszyny i narzędzia do pielęgnacji roślin (do produkcji polowej, warzywniczej, sadowniczej itp.)	65	70	1,4	1,8	5	107,7
Maszyny i urządzenia do ochrony roślin (w tym zaprawiania) oraz dezynfekcji (np. opryskiwacze, zaprawiarki itp.)	43	52	1,0	1,4	9	120,9
Maszyny i urządzenia do zbioru ziemiopłodów, w tym:	350	302	7,6	7,9	-48	86,3
kombajny zbożowe	147	116	3,2	3,1	-31	78,9
kombajny i inne maszyny do zbiorów okopowych	66	55	1,4	1,4	-11	83,3
maszyny do zbioru siana, słomy i zielonek	118	118	2,6	3,1	0	100,0
inne maszyny i urządzenia do zbioru ziemiopłodów	19	13	0,4	0,3	-6	68,4
Maszyny i urządzenia omlotowe, suszarnie i urządzenia pomocnicze	24	15	0,5	0,4	-9	62,5
Maszyny i urządzenia do czyszczenia, sortowania ziemiopłodów i owoców	11	22	0,2	0,6	11	200,0
Maszyny i urządzenia do przetwórstwa paszowego (śrutowniki, mieszalniki itp.)	57	67	1,2	1,8	10	117,5

Rodzaj maszyn/urządzeń	Liczba wypadków		Udział (%)		2020–2019	2020/2019 (%)
	2019	2020	2019	2020		
Maszyny oraz urządzenia do chowu i hodowli zwierząt (do zadawania pasz, usuwania obornika, pielęgnacji zwierząt itp.)	106	93	2,3	2,4	-13	87,7
Maszyny, urządzenia do pozyskiwania i obróbki drewna, w tym:	883	742	19,1	19,5	-141	84,0
pilarki tarczowe	421	402	9,1	10,5	-19	95,5
pilarki łańcuchowe	325	235	7,0	6,2	-90	72,3
inne urządzenia do pozyskiwania i obróbki drewna	137	105	3,0	2,8	-32	76,6
Pozostałe maszyny, urządzenia i narzędzia, w tym:	853	731	18,5	19,2	-122	85,7
elektronarzędzia ręczne	300	265	6,5	7,0	-35	88,3
inne maszyny, urządzenia i narzędzia	553	466	12,0	12,2	-87	84,3
Ogółem	4 618	3 812	100,0	100,0	-806	82,5

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

2.5. Wypadki według pory dnia, dni tygodnia

Od wielu lat struktura wypadków według dni tygodnia i pór dnia jest podobna. Nadal największa liczba wypadków odnotowywana jest w soboty i poniedziałki, w godz. 12.00–18.00.

Tabela 16. Wypadki w latach 2019–2020 według pory dnia

Pora dnia	Liczba wypadków		Udział (%)	
	2019	2020	2019	2020
Rankiem 6.01–12.00	4 413	3 492	35,5	35,7
Po południu 12.01–18.00	6 151	4 864	49,5	49,8
Wieczorem 18.01–00.00	1 564	1 191	12,5	12,2
Nocą 00.01–6.00	307	223	2,5	2,3
Ogółem	12 435	9 770	100,0	100,0

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Tabela 17. Wypadki w latach 2019–2020 według dni tygodnia

Dzień tygodnia	Liczba wypadków		Udział (%)	
	2019	2020	2019	2020
Poniedziałek	2 062	1 634	16,6	16,7
Wtorek	1 838	1 380	14,8	14,1
Środa	1 803	1 414	14,5	14,5
Czwartek	1 756	1 426	14,1	14,6
Piątek	1 839	1 489	14,8	15,2
Sobota	2 160	1 650	17,4	16,9
Niedziela	977	777	7,8	8,0
Ogółem	12 435	9 770	100,0	100,0

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

2.6. Przyczyny wypadków

Tabela 18. Przyczyny wypadków w latach 2019–2020 według kategorii

Kategoria przyczyn	Liczba wypadków		Udział (%)		2020–2019	2020/2019 (%)
	2019	2020	2019	2020		
Ludzkie:	6 959	5 653	56,0	57,9	-1 306	81,2
niewłaściwe postępowanie rolnika	2 454	1 993	19,7	20,4	-461	81,2
niewłaściwe posługiwanie się maszynami, urządzeniami i narzędziami	1 491	1 220	12,0	12,5	-271	81,8
stan psychofizyczny rolnika, niezapewniający bezpiecznego wykonywania pracy	632	467	5,1	4,8	-165	73,9
nieużywanie ochron pracy i urządzeń zabezpieczających	1 402	1 217	11,3	12,5	-185	86,8
niewłaściwe zachowanie rolnika	980	756	7,9	7,7	-224	77,1
Organizacyjne	1 270	1 031	10,2	10,6	-239	81,2
Techniczne:	3 168	2 317	25,5	23,7	-851	73,1
niewłaściwy stan maszyn, urządzeń i narzędzi	446	356	3,6	3,6	-90	79,8
niewłaściwy stan obiektów budowlanych	550	385	4,4	3,9	-165	70,0
niewłaściwy stan podwórza, ciągów komunikacyjnych, placów manewrowych itp. w gospodarstwie rolnym	1 777	1 213	14,3	12,4	-564	68,3
niewłaściwy stan techniczny drabin, podestów, rusztowań i innych urządzeń pomocniczych wykorzystywanych w gospodarstwie rolnym	271	265	2,2	2,7	-6	97,8
niewłaściwy stan ciągów komunikacyjnych (dróg, chodników itp.) oraz obiektów budowlanych poza gospodarstwem rolnym	95	70	0,8	0,7	-25	73,7
pozostałe nieprawidłowości techniczne	29	28	0,2	0,3	-1	96,6
Inne przyczyny	1 038	769	8,3	7,9	-269	74,1
Ogółem	12 435	9 770	100,0	100,0	-2 665	78,6

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Do większości wypadków doszło z przyczyn ludzkich – 5 653 wypadki, tj. 57,9% wszystkich przeanalizowanych w okresie sprawozdawczym:

- 1) niewłaściwe postępowanie rolnika (1 993 wypadki, tj. 20,4%), w tym:
 - niewłaściwe operowanie kołczyznami w strefie zagrożenia (672 wypadki, tj. 6,9%);
 - niewłaściwy sposób obsługi zwierząt, w tym niezachowanie szczególnej ostrożności przy obsłudze zwierząt niebezpiecznych (467 wypadków, tj. 4,8%);
 - niekorzystanie lub nieprawidłowy sposób wchodzenia i schodzenia z drabin, podestów i rusztowań podczas pracy na wysokości (251 wypadków, tj. 2,6%);
- 2) niewłaściwe posługiwanie się maszynami, urządzeniami i narzędziami (1 220 wypadków, tj. 12,5%), w tym:
 - niewłaściwe uchwycenie, trzymanie narzędzi, środków i przedmiotów pracy (478 wypadków, tj. 4,9%);
 - nieprawidłowy sposób wchodzenia i schodzenia z maszyn rolniczych, przyrzep, wozów itp. (300 wypadków, tj. 3,1%);

- niewłaściwa obsługa i eksploatacja maszyn i urządzeń rolniczych np. regulacja, naprawy, agregowanie (190 wypadków, tj. 1,9%);
- 3) nieużywanie ochron pracy i urządzeń zabezpieczających (1 217 wypadków, tj. 12,5%), w tym:
- nieużywanie odpowiedniego obuwia roboczego (861 wypadków, tj. 8,8%);
 - nieużywanie środków ochrony indywidualnej – ochron głowy, twarzy, rąk, słuchu itp. (170 wypadków, tj. 1,7%).

Na wystąpienie wypadków miały wpływ także przyczyny techniczne (2 317 wypadków, tj. 23,7%):

- 1) niewłaściwy stan podwórza, ciągów komunikacyjnych, placów manewrowych itp. w gospodarstwie rolnym (1 213 wypadków, tj. 12,4%), w tym:
 - zły stan nawierzchni – nierówna, śliska, grząska (1 146 wypadków, tj. 11,7%);
- 2) niewłaściwy stan obiektów budowlanych (385 wypadków, tj. 3,9%), w tym:
 - wady konstrukcyjne budynków, schodów i stanowisk dla zwierząt, niezabezpieczone otwory zrzutowe i kanały gnojowe, progi w otworach drzwiowych, różnice poziomów nawierzchni itp. (277 wypadków, tj. 2,8%);
- 3) niewłaściwy stan maszyn, urządzeń i narzędzi (356 wypadków, tj. 3,6%), w tym:
 - brak lub niewłaściwe osłony i zabezpieczenia ruchomych elementów maszyn i urządzeń rolniczych (159 wypadków, tj. 1,6%);
 - zły stan techniczny spowodowany brakiem napraw i konserwacji albo niewłaściwą eksploatacją maszyn, urządzeń i narzędzi rolniczych (70 wypadków, tj. 0,7%).

Tabela 19. Najczęstsze przyczyny wypadków w latach 2019–2020

Kategoria przyczyn	Liczba przyczyn		Udział (%)	
	2019	2020	2019	2020
Zły stan nawierzchni (nierówne, śliskie, grząskie)	1 707	1 146	13,7	11,7
Nieużywanie odpowiedniego obuwia roboczego	968	861	7,8	8,8
Niewłaściwe operowanie kończynami w strefie zagrożenia	782	672	6,3	6,9
Narowistość i agresja zwierząt, niewynikające z ich fizjologii (np. z rui, pierwszej laktacji, porodu, zapalenia wymion itp.)	677	525	5,4	5,4
Niewłaściwe uchwycenie, trzymanie narzędzi, środków i przedmiotów pracy	614	478	4,9	4,9
Niedostateczna koncentracja uwagi na wykonywanej czynności	583	473	4,7	4,8
Niewłaściwy sposób obsługi zwierząt, w tym niezachowanie szczególnej ostrożności przy obsłudze zwierząt niebezpiecznych	635	467	5,1	4,8
Nieprawidłowy sposób wchodzenia i schodzenia z maszyn rolniczych, przyczep, wozów itp.	358	300	2,9	3,1
Wady konstrukcyjne budynków, schodów i stanowisk dla zwierząt, niezabezpieczone otwory zrzutowe i kanały gnojowe, progi w otworach drzwiowych, różnice poziomów nawierzchni itp.	399	277	3,2	2,8
Niekorzystanie lub nieprawidłowy sposób wchodzenia i schodzenia z drabin, podestów i rusztowań podczas pracy na wysokości	321	251	2,6	2,6
Niewłaściwe tempo pracy, pośpiech	339	226	2,7	2,3
Niewłaściwa obsługa i eksploatacja maszyn i urządzeń rolniczych (regulacja, naprawy, agregowanie itp.)	236	190	1,9	1,9
Nieprawidłowo skonstruowane drabiny (np. brak zabezpieczeń przed przechylem i osunięciem, zły rozstaw szczebli itp.)	201	190	1,6	1,9

Kategoria przyczyn	Liczba przyczyn		Udział (%)	
	2019	2020	2019	2020
Brak ubrania i obuwia roboczego	303	185	2,4	1,9
Zaskoczenie niespodziewanym zdarzeniem	248	178	2,0	1,8
Brak lub niewłaściwe osłony i zabezpieczenia ruchomych elementów maszyn i urządzeń rolniczych	212	159	1,78	1,6
Pozostałe	3 852	3 192	31,0	32,7
Ogółem	12 435	9 770	100,0	100,0

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Przyczyny wypadków w 2020 roku, w porównaniu do 2019 roku, nie uległy istotnym zmianom. Najczęściej były to: zły stan nawierzchni, nieużywanie odpowiedniego obuwia roboczego, niewłaściwe operowanie kończynami w strefie zagrożenia, narowistość i agresja zwierząt niewynikające z ich fizjologii (np. z rui, pierwszej laktacji, porodu, zapalenia wymion itp.) oraz niewłaściwe uchwycenie, trzymanie narzędzi, środków i przedmiotów pracy.

2.7. Grupy wypadkowe

Od wielu lat struktura grup zdarzeń wypadkowych odnotowywanych przez KRUS jest podobna. Najwięcej wypadków zarejestrowano w grupie *upadek osób* (4 507 wypadków, tj. 46,1%). Kolejne liczne grupy wypadkowe to: *uderzenie, przygnięcie, pogryzienie przez zwierzęta* (1 248 wypadków, tj. 12,8%), *pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń* (1 247 wypadków, tj. 12,8%), *inne zdarzenia* (1 135 wypadków, tj. 11,6%), *upadek przedmiotów* (554 wypadki, tj. 5,7%), a także *zetknięcie się z ostrymi narzędziami ręcznymi i in. ostrymi przedmiotami* (503 wypadki, tj. 5,1%). Liczba wypadków w porównaniu do 2019 roku zmniejszyła się we wszystkich grupach wypadkowych. Największy spadek wypadków odnotowano w grupach: *upadek osób* (o 1 387 wypadków, tj. 23,5%), *uderzenie, przygnięcie, pogryzienie przez zwierzęta* (o 361 wypadków, tj. 22,4%), a także *inne zdarzenia* (o 276 wypadków, tj. 19,6%). Szczegóły znajdują się w tabeli poniżej.

Tabela 20. Struktura wypadków w latach 2019–2020 według grup zdarzeń

Grupa wypadkowa	Liczba wypadków		Różnica wypadków 2020–2019	Udział (%) 2020/2019	Udział w wypadkach ogółem (%)	
	2019	2020			2019	2020
Upadek osób	5 894	4 507	-1 387	76,5	47,4	46,1
Upadek przedmiotów	745	554	-191	74,4	6,0	5,7
Zetknięcie się z ostrymi narzędziami ręcznymi i in. ostrymi przedmiotami	648	503	-145	77,6	5,2	5,1
Uderzenie i przygnięcie przez przedmioty transportowane mechanicznie lub ręcznie	218	193	-25	88,5	1,8	2,0
Przejechanie, uderzenie, pochwycenie przez środek transportu w ruchu	186	138	-48	74,2	1,5	1,4
Pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń	1 420	1 247	-173	87,8	11,4	12,8

Grupa wypadkowa	Liczba wypadków		Różnica wypadków 2020–2019	Udział (%) 2020/2019	Udział w wypadkach ogółem (%)	
	2019	2020			2019	2020
Uderzenie, przygniecenie, pogryzienie przez zwierzęta	1 609	1 248	-361	77,6	12,9	12,8
Pożar, wybuch, działanie sił przyrody	84	67	-17	79,8	0,7	0,7
Działanie skrajnych temperatur	83	80	-3	96,4	0,7	0,8
Działania materiałów szkodliwych	17	15	-2	88,2	0,1	0,2
Nagle zachorowania	120	83	-37	69,2	1,0	0,8
Inne zdarzenia	1 411	1 135	-276	80,4	11,3	11,6
Ogółem	12 435	9 770	-2 665	78,6	100,0	100,0

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Okoliczności i przyczyny wypadków w grupach wypadkowych

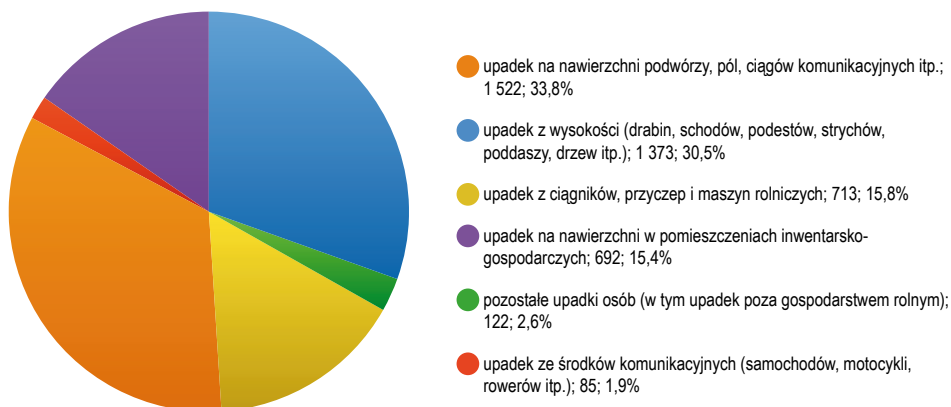
(w kolejności od najliczniejszej grupy do najmniej licznej)

Grupa 2 – upadek osób

W okresie sprawozdawczym odnotowano 4 507 wypadków w grupie *upadek osób*, co stanowiło 46,1% wszystkich zdarzeń zakończonych uznaniem za wypadek przy pracy rolniczej w rozumieniu ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników z 20.12.1990 roku (Dz.U. z 2021, poz. 266). Najwięcej *upadków osób* odnotowano:

- na nawierzchni podwórzy, pól, ciągów komunikacyjnych (1 522 wypadki);
- z wysokości, tj. drabin, schodów, podestów, strychów, poddaszy, drzew (1 373 wypadki);
- z ciągników, przyczep i maszyn rolniczych (713 wypadków);
- na nawierzchni w pomieszczeniach inwentarsko-gospodarczych (692 wypadki);
- pozostałe upadki osób (122 wypadki);
- ze środków komunikacyjnych, w tym samochodów, motocykli, rowerów (85 wypadków).

Wykres 13. Struktura zdarzeń z grupy *upadek osób* w 2020 roku

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Do *wypadków osób* dochodziło najczęściej podczas przemieszczania się bez obciążenia (1 311 wypadków, tj. 29,1%), ręcznych prac transportowych (841 wypadków, tj. 18,7%), prac na wysokości: drzewach, schodach, drabinach, poddaszach, strychach (698 wypadków, tj. 15,5%) oraz obsługi zwierząt (546 wypadków, tj. 12,1%).

Przyczyną wypadków z tej grupy były:

- zły stan nawierzchni (nierówne, śliskie, grząskie) – 1 017 wypadków;
- nieużywanie odpowiedniego obuwia roboczego – 671 wypadków;
- niedostateczna koncentracja uwagi na wykonywanej czynności – 249 wypadków;
- nieprawidłowy sposób wchodzenia i schodzenia z maszyn rolniczych, przyczep, wozów itp. – 244 wypadki;
- niekorzystanie lub nieprawidłowy sposób wchodzenia i schodzenia z drabin, podestów i rusztowań podczas pracy na wysokości – 235 wypadków;
- wady konstrukcyjne budynków, schodów i stanowisk dla zwierząt, niezabezpieczone otwory zrzutowe i kanały gnojowe, progi w otworach drzwiowych, różnice poziomów nawierzchni itp. – 204 wypadki;
- nieprawidłowo skonstruowane drabiny (np. brak zabezpieczeń przed przechyłem i osunięciem, zły rozstaw szczebli itp.) – 185 wypadków;
- niewłaściwe tempo pracy, pośpiech – 148 wypadków;
- brak ubrania i obuwia roboczego – 136 wypadków.

Grupa 8 – uderzenie, przygniecenie i pogryzienie przez zwierzęta

Analizie poddano 1 248 wypadków zarejestrowanych w tej grupie, co stanowi 12,8% zdarzeń w okresie sprawozdawczym. Większość z nich (1 175 wypadków, tj. 94,2%) odnotowano podczas codziennej obsługi zwierząt – zadawania karmy, udoju, zabiegów zoohigienicznych, czyszczenia pomieszczeń inwentarskich w obecności zwierząt oraz przepędzania lub załadunku zwierząt na środki transportu. Przyczyną tych zdarzeń były:

- narowistość i agresja zwierząt niewynikające z ich fizjologii (np. z rui, pierwszej laktacji, porodu, zapalenia wymion itp.) – 446 wypadków;
- niewłaściwy sposób obsługi zwierząt, w tym niezachowanie szczególnej ostrożności przy obsłudze zwierząt niebezpiecznych – 396 wypadków;
- niezapewnienie zwierzętom dobrostanu (nadmierne zagęszczenie, brak dostępu do paszy, wody i wybiegów) i wynikające z tego reakcje zwierząt – 64 wypadki;
- nieznamość zachowań zwierząt (behawiorystyki) – 51 wypadków;
- zaskoczenie niespodziewanym zdarzeniem – 38 wypadków;
- nieużywanie poskromów, płyt przepędowych itp. przy obsłudze zwierząt – 38 wypadków;
- wady konstrukcyjne budynków, schodów i stanowisk dla zwierząt, niezabezpieczone otwory zrzutowe i kanały gnojowe, progi w otworach drzwiowych, różnice poziomów nawierzchni itp. – 33 wypadki;
- niedostosowanie do rodzaju prowadzonej produkcji i stosowanej technologii produkcji – 28 wypadków;

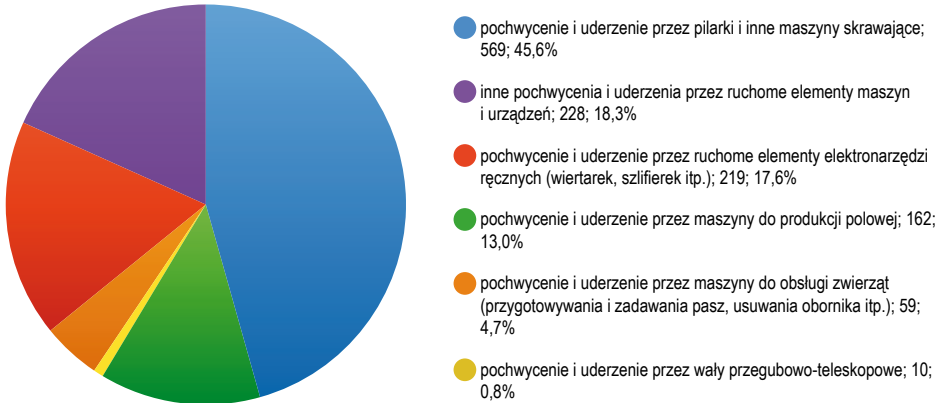
- wejście pomiędzy zwierzęta bez ich uprzedzenia – 24 wypadki.

Grupa 7 – *pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń*

Odnotowano 1 247 wypadków przy pracy rolniczej w tej grupie. Stanowiły one 12,8% wszystkich przeanalizowanych zdarzeń w okresie sprawozdawczym. Najwięcej pochwyceń i uderzeń przez części ruchome maszyn i urządzeń nastąpiło podczas pracy z:

- pilarkami i innymi maszynami skrawającymi (569 wypadków);
- elektronarzędziami ręcznymi, np. wiertarkami, szlifierkami (219 wypadków);
- maszynami do produkcji polowej (162 wypadki);
- maszynami do obsługi zwierząt, w tym wykorzystywanymi do przygotowywania i zadawania pasz, usuwania obornika itp. (59 wypadków);
- wałami przegubowo-teleskopowymi (10 wypadków).

Wykres 14. Struktura wypadków z grupy *pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń w 2020 roku*

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Do większości zdarzeń dochodziło podczas pozyskiwania i obróbki drewna (525 wypadków, tj. 42,1%), obsługi i eksploatacji maszyn i urządzeń rolniczych (255 wypadków, tj. 20,4%), remontu i napraw maszyn rolniczych (164 wypadki, tj. 13,2%) oraz konserwacji, remontu, budowy i rozbiórki obiektów budowlanych (101 wypadków, tj. 8,1%).

Przyczynami tych wypadków były:

- niewłaściwe operowanie kończynami w strefie zagrożenia – 290 wypadków;
- niewłaściwe uchwycenie, trzymanie narzędzi, środków i przedmiotów pracy – 190 wypadków;
- brak lub niewłaściwe osłony oraz zabezpieczenia ruchomych elementów maszyn i urządzeń rolniczych – 142 wypadki;
- niewłaściwa obsługa i eksploatacja maszyn oraz urządzeń rolniczych (regulacja, naprawy, agregowanie itp.) – 65 wypadków;

- wykonywanie czynności bez usunięcia zagrożenia (np. niewyłączenie maszyny lub zasilania) – 64 wypadki;
- niedostateczna koncentracja uwagi na wykonywanej czynności – 54 wypadki;
- wadliwe zainstalowanie, zamocowanie, zawieszenie narzędzi, obrabianego materiału i innych przedmiotów pracy – 35 wypadków;
- nieużywanie środków ochrony indywidualnej (ochron głowy, twarzy, rąk, słuchu itp.) – 34 wypadki.

Grupa 13 – *inne zdarzenia*

Do tej grupy zaklasyfikowano 1 135 zdarzeń, co stanowiło 11,6% wszystkich przeanalizowanych wypadków. Wśród nich wyodrębniono:

- 537 przypadków nieskoordynowanego, niewłaściwego ruchu (złego stąpnienia, gwałtownego szarpnięcia);
- 200 przypadków uderzeń przez obiekt w ruchu (odprysk metalu, wiórów, kamieni itp.);
- 184 przypadki uwięzień, zmiążdżeń (np. młotkiem);
- 124 przypadki zderzenia lub uderzenia w nieruchomy obiekt;
- 6 przypadków porażenia prądem;
- 5 przypadków przemocy, ataku, zagrożenia ze strony innych osób.

Wykres 15. Struktura wypadków z grupy *inne zdarzenia* w 2020 roku

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Wypadki te odnotowano najczęściej podczas eksploatacji maszyn i urządzeń rolniczych (209 wypadków, tj. 18,4%), przemieszczania się po gospodarstwie bez żadnego obciążenia (164 wypadki, tj. 14,4%), obsługi zwierząt (151 wypadków, tj. 13,3%), ręcznych prac transportowych (145 wypadków, tj. 12,8%).

Przyczyny tych zdarzeń to:

- nieużywanie odpowiedniego obuwia roboczego – 89 wypadków;
- zły stan nawierzchni (nierówne, śliskie, grząskie) – 83 wypadki;

- niedostateczna koncentracja uwagi na wykonywanej czynności – 81 wypadków;
- niewłaściwe operowanie kończynami w strefie zagrożenia – 79 wypadków;
- niewłaściwe uchwycenie, trzymanie narzędzi, środków i przedmiotów pracy – 68 wypadków;
- nieużywanie środków ochrony indywidualnej (ochron głowy, twarzy, rąk, słuchu itp.) – 56 wypadków;
- nadmierny wysiłek fizyczny, przemęczenie, brak przerw na odpoczynek, wymuszona postawa – 54 wypadki;
- nieprawidłowy sposób wchodzenia i schodzenia z maszyn rolniczych, przyczep, wozów itp. – 48 wypadków.

Grupa 3 – upadek przedmiotów

Zakończono postępowanie dowodowe w sprawie 554 wypadków w ramach tej grupy – stanowiły one 5,7% wszystkich przeanalizowanych zdarzeń. Dochodziło do nich podczas obsługi oraz eksploatacji maszyn i urządzeń rolniczych (186 wypadków, tj. 33,6%), remontów oraz napraw maszyn i urządzeń rolniczych (84 wypadki, tj. 15,2%), pozyskiwania i obróbki drewna (70 wypadków, tj. 12,6%) oraz ręcznych prac transportowych (69 wypadków, tj. 12,5%).

Przyczyny tych wypadków to:

- niewłaściwe uchwycenie, trzymanie narzędzi, środków i przedmiotów pracy – 57 wypadków;
- niewłaściwa obsługa oraz eksploatacja maszyn i urządzeń rolniczych (regulacja, naprawy, agregowanie itp.) – 42 wypadki;
- niewłaściwe zabezpieczenie maszyn, urządzeń i narzędzi podczas postoju oraz w ruchu – 41 wypadków;
- niewłaściwe operowanie kończynami w strefie zagrożenia – 39 wypadków;
- wykonywanie pracy w niepełnej obsadzie osobowej – 39 wypadków;
- nieprawidłowe ułożenie ładunku, niezabezpieczenie ładunku przed osunięciem i upadkiem – 28 wypadków;
- nieużywanie odpowiedniego obuwia roboczego – 28 wypadków;
- przechodzenie, przejeżdżanie lub przebywanie w miejscach niedozwolonych lub w strefie zagrożenia – 25 wypadków.

Grupa 4 – zetknięcie z ostrymi narzędziami ręcznymi i innymi ostrymi przedmiotami

W okresie sprawozdawczym odnotowano 503 wypadki z tej grupy (5,1% przeanalizowanych). Do zetknięcia z ostrymi narzędziami ręcznymi i ostrymi przedmiotami dochodziło podczas pozyskiwania i obróbki drewna w gospodarstwie (161 wypadków, tj. 32,0%), remontu oraz naprawy maszyn i urządzeń rolniczych (61 wypadków, tj. 12,1%), prac ręcznych, w tym z prostymi narzędziami (80 wypadków, tj. 15,9%) oraz konserwacji, remontu, budowy i rozbiórki obiektów budowlanych (36 wypadków, tj. 7,2%).

Najczęstsze przyczyny tych wypadków to:

- niewłaściwe uchwycenie, trzymanie narzędzi, środków i przedmiotów pracy – 115 wypadków;
- niewłaściwe operowanie kończynami w strefie zagrożenia – 107 wypadków;
- niedostateczna koncentracja uwagi na wykonywanej czynności – 40 wypadków;
- nieużywanie środków ochrony indywidualnej (ochron głowy, twarzy, rąk, słuchu itp.) – 37 wypadków;
- brak odpowiednich środków ochrony indywidualnej – 15 wypadków;
- nieużywanie odpowiedniego obuwia roboczego – 14 wypadków;
- brak dbałości o porządek w miejscu pracy – 10 wypadków.

Grupa 5 – uderzenie, przygniecenie przez materiały transportowane mechanicznie lub ręcznie

W tej grupie odnotowano 193 wypadki (2,0%). Najczęściej dochodziło do nich podczas obsługi i eksploatacji maszyn i urządzeń rolniczych (42 wypadki, tj. 21,8%) oraz ręcznych prac transportowych (42 wypadki, tj. 21,8%), przy remoncie oraz naprawach maszyn i urządzeń rolniczych (21 wypadków, tj. 10,9%) oraz pozyskiwaniu i obróbce drewna (21 wypadków, tj. 10,9%). Przyczyną tych wypadków było:

- niewłaściwe uchwycenie, trzymanie narzędzi, środków i przedmiotów pracy – 23 wypadki;
- niewłaściwe operowanie kończynami w strefie zagrożenia – 21 wypadków;
- wykonywanie pracy w niepełnej obsadzie osobowej – 18 wypadków;
- nieprawidłowe ułożenie ładunku, niezabezpieczenie ładunku przed osunięciem i upadkiem – 11 wypadków;
- niedostateczna koncentracja uwagi na wykonywanej czynności – 11 wypadków;
- niewłaściwa obsługa oraz eksploatacja maszyn i urządzeń rolniczych (regulacja, naprawy, agregowanie itp.) – 10 wypadków.

Grupa 6 – przejechanie, uderzenie, pochwylenie przez środek transportu w ruchu

W tej grupie odnotowano ogółem 138 wypadków (1,4% przeanalizowanych). Głównie dochodziło do nich podczas: obsługi oraz eksploatacji maszyn i urządzeń rolniczych (51 wypadków, tj. 37,0%), załatwiania spraw urzędowych, zakupów środków produkcji itp. (28 wypadków, tj. 20,3%), transportu mechanicznego zwierząt, płodów rolnych i środków produkcji (17 wypadków, tj. 12,3%). Przyczyną tych wypadków było:

- nieprzestrzeżenie prawa o ruchu drogowym przez innych użytkowników – 32 wypadki;
- niewłaściwe zabezpieczenie maszyn, urządzeń oraz narzędzi podczas postoju i w ruchu – 21 wypadków;
- przechodzenie, przejeżdżanie lub przebywanie w miejscach niedozwolonych lub w strefie zagrożenia – 13 wypadków;

- nieprzestrzeżenie prawa o ruchu drogowym przez poszkodowanego – 11 wypadków;
- niewłaściwa obsługa oraz eksploatacja maszyn i urządzeń rolniczych (regulacja, naprawy, agregowanie itp.) – 11 wypadków.

Grupa 12 – nagłe zachorowania

W grupie *nagłe zachorowania* odnotowano 83 wypadki (0,8% przeanalizowanych zdarzeń). Dochodziło do nich przede wszystkim podczas ręcznych prac transportowych: chodzenia z przenoszeniem w rękach lub na barkach (21 wypadków, tj. 25,3%), obsługi zwierząt (15 wypadków, tj. 18,1%), a także obsługi oraz eksploatacji maszyn i urządzeń rolniczych (11 wypadków, tj. 13,3%). Nagłe zachorowania były skutkiem nadmiernego wysiłku fizycznego i przemęczenia długotrwałą pracą w trudnych warunkach atmosferycznych lub wymuszonej pozycji ciała, jak również wykonywania pracy niewspółmiernej do stanu psychofizycznego.

Grupa 10 – działanie skrajnych temperatur

W tej grupie odnotowano 80 wypadków (0,8% przeanalizowanych). Miały one miejsce podczas przygotowywania karmy dla zwierząt (31 wypadków, tj. 38,8%), obsługi oraz eksploatacji maszyn i urządzeń rolniczych (15 wypadków, tj. 18,8%) oraz ręcznych prac transportowych (12 wypadków, tj. 15,0%). Najczęściej powodem tych zdarzeń była niewłaściwa obsługa oraz eksploatacja maszyn i urządzeń rolniczych (regulacja, naprawy, agregowanie itp.), a także nieużywanie odpowiedniego ubrania roboczego i środków ochrony indywidualnej (ochron głowy, twarzy, rąk, słuchu itp.).

Grupa 9 – pożar, wybuch, działanie sił przyrody

Do wypadków z tej grupy zdarzeń zakwalifikowano 67 wypadków (0,7% wszystkich przeanalizowanych). Związane były one z remontem oraz naprawą maszyn i urządzeń rolniczych (12 wypadków, tj. 17,9%), a także obsługą oraz eksploatacją maszyn i urządzeń rolniczych – w tym agregowaniem i regulacją (8 wypadków, tj. 11,9%). Wypadki o tym charakterze zdarzały się podczas przemieszczania się bez obciążenia – do i z miejsca (11 wypadków, tj. 16,4%), jak i prac porządkowych w obejściu gospodarstwa (5 wypadków, tj. 7,5%). Głównymi przyczynami tych zdarzeń było działanie sił przyrody (np. opady atmosferyczne, wichury, burze itp.), niestosowanie się do instrukcji obsługi środków pracy oraz wady materiałowe (np. nieodpowiednia wytrzymałość).

Grupa 11 – działanie materiałów szkodliwych

Zakończono postępowanie dowodowe w sprawie 15 wypadków z tej grupy (0,2% ogółu wypadków). Dochodziło do nich zwykle podczas konserwacji, remontu, budowy i rozbiórki obiektów budowlanych (7 wypadków, tj. 46,7%). Przyczyny tych zdarzeń to przede wszystkim nieużywanie środków ochrony indywidualnej (ochron głowy, twarzy, rąk, słuchu itp.).

Zagrożenia wypadkowe w gospodarstwach rolnych na podstawie dokumentacji zdjęciowej z oględzin miejsc i przedmiotów związanych z wypadkami przy pracy rolniczej

Nierówne, nieuprzątnięte, zanieczyszczone pomiotem ptasim ciągi komunikacyjne w obejściu

Nieutwardzona, błotnista, śliska nawierzchnia podwórze, brak odprowadzenia wód opadowych

Śliska i nierówna nawierzchnia ciągów komunikacyjnych na podwórzu gospodarstwa i w budynkach inwentarskich

Strome, nieprawidłowo skonstruowane schody bez poręczy i barierek

Progi i różnice wysokości nawierzchni przy wejściach do budynków gospodarskich

Krótkie, nieprawidłowo skonstruowane i ustawione drabiny, bez zabezpieczeń przed przechyłem i osunięciem

Stare, wyeksploatowane drabiny

Zanieczyszczone, zużyte obuwie robocze

Brak barierek i zabezpieczeń przed upadkiem ze strychów i poddaszy

Nieprawidłowo skonstruowane stanowiska dla zwierząt, brak zabezpieczenia kanałów gnojowych

Ciasnota w pomieszczeniach inwentarskich, konstrukcja stanowisk dla zwierząt uniemożliwiająca zadawanie karmy i pojenie bez wchodzenia do kojca

Brak osłon i zabezpieczeń elementów ruchomych maszyn i urządzeń

Balagan w miejscu pracy, użytkowanie krajzég nieposiadających żadnych zabezpieczeń i osłon elementów ruchomych

Nieprawidłowy sposób wchodzenia na ciągniki i maszyny rolnicze oraz schodzenia z nich

Brak podpór i zabezpieczeń przed niekontrolowanym przesunięciem maszyn rolniczych

3. Dobrowolne i nieodpłatne szkolenia dla ubezpieczonych i ich rodzin

Od początku prowadzenia przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego działalności prewencyjnej, szkolenia stanowiły fundament wszystkich działań o charakterze zapobiegawczym i edukacyjnym. Do udziału w osobistych spotkaniach (szkoleniach, pogadankach i konferencjach) zapraszani byli rolnicy ubezpieczeni w KRUS, ich rodziny, sołtysi, uczniowie szkół rolniczych, osoby związane ze środowiskiem wiejskim, a także dzieci i młodzież szkolna z terenów wiejskich. Każde z przeprowadzonych szkoleń było realizowane na podstawie konspektu uwzględniającego potrzeby grupy odbiorców. Wiele ze spotkań urozmaicano konkursami i pokazami. Materiały audiowizualne przedstawione w trakcie spotkań szkoleniowych (np. prezentacje, filmy, roll-upy) wskazywały na praktyczny i uniwersalny wymiar przekazywanej wiedzy, przez co ułatwiały odbiorcom nie tylko jej przyswojenie, lecz także implementowanie we własnych gospodarstwach rolnych.

Roll-upy wykorzystywane podczas szkoleń i innych działań prewencyjnych

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

Otocz dzieci parasolem bezpieczeństwa

- ✓ Zapewnij dzieciom opiekę dorosłych.
- ✓ Oddziel część mieszkaniową gospodarstwa rolnego od części produkcyjnej.
- ✓ Zorganizuj miejsce do zabawy.
- ✓ Nie powierzaj dzieciom wykonania czynności przekraczających ich możliwości psychiczne.

www.krus.gov.pl/prawencja

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

Rolniku, stosuj podczas pracy z maszynami i urządzeniami rolniczymi zasady ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym.

www.krus.gov.pl/zadania-krus/prawencja

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

Dbam o zdrowie i życie swoje i najbliższych

Przestrzegam zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym.

www.krus.gov.pl/prawencja

W prezentacjach szkoleniowych szczególną edukacyjną rolę pełniły zdjęcia wykonane podczas oględzin miejsc i przedmiotów związanych ze zdarzeniami wypadkowymi, obrazujące konkretne zagrożenia, które przyczyniły się do wystąpienia niebezpiecznego zdarzenia.

Na zakończenie szkoleń uczestnikom przekazywane były materiały popularyzatorskie (ulotki i broszury), które zawierały szereg istotnych informacji na temat praktycznych rozwiązań stosowanych w celu podniesienia poziomu bezpieczeństwa pracy. Stanowiły wsparcie we wdrażaniu koniecznych zmian w organizacji miejsca pracy, a także wskazywały sposoby prawidłowego wykonywania poszczególnych czynności w gospodarstwie rolnym.

Szkolenia odbywały się blisko miejsca zamieszkania rolników: w świetlicach wiejskich, siedzibach instytucji związanych z rolnictwem, np. Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Państwowej Inspekcji Pracy, a także na terenie indywidualnych gospodarstw rolnych. Ponadto były one organizowane podczas turnusów rehabilitacyjnych w Centrach Rehabilitacji Rolników KRUS.

Obostrzenia w kontaktach spowodowane pandemią koronawirusa znacznie ograniczyły możliwość bezpośrednich spotkań z rolnikami, co spowodowało spadek zarówno liczby szkoleń, jak i liczby ich uczestników.

Tabela 21. Szkolenia, konferencje i spotkania szkoleniowe z zakresu bhp w gospodarstwie rolnym, przeprowadzone przez Oddziały Regionalne KRUS w latach 2011–2020

Wyszczególnienie	Rok									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba szkoleń, konferencji i spotkań szkoleniowych	4 468	4 305	4 181	4 229	4 061	4 017	4 480	4 870	4 635	2 768
Liczba uczestników	153 448	156 496	145 388	148 291	140 743	148 565	157 220	194 014	167 675	116 591

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

W 2020 roku oddziały regionalne i placówki terenowe KRUS przeprowadziły ogółem 2 768 szkoleń, konferencji i spotkań szkoleniowych z zakresu bhp w gospodarstwie rolnym dla 116 591 osób. Programy spotkań uwzględniały przede wszystkim wnioski z analizy przyczyn i okoliczności wypadków przy pracy rolników oraz rolniczych chorób zawodowych, które wystąpiły na danym terenie w roku poprzednim – najczęściej poruszano zagadnienia związane z upadkami osób, uderzeniami, przygnieceniami, pogryzieniami przez zwierzęta, pochwyceniami i uderzeniami przez części ruchome maszyn oraz urządzeń, innymi zdarzeniami dominującymi wśród zgłoszonych wypadków, a także z zapobieganiem chorobom zawodowym: zakaźnym (przede wszystkim boreliozie i odkleszczowemu zapaleniu mózgu) oraz chorobom układu ruchu. Podczas planowania szkoleń brano również pod uwagę profil produkcji dominujący na danym obszarze, a następnie uzupełniono listę poruszanych zagadnień np. o tematykę związaną z bezpiecznym stosowaniem środków ochrony roślin i paliw, czy produkcją zwierzęcą bądź sadowniczą.

Zagadnienia poruszane podczas szkoleń, konferencji i spotkań szkoleniowych z zakresu bhp w gospodarstwie rolnym

- podstawowe informacje na temat działania Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz zagadnienia związane z ubezpieczeniem społecznym rolników;
- zagrożenia zdrowia i życia rolników;
- zasady bezpiecznej pracy z maszynami i urządzeniami rolniczymi;
- zasady bezpiecznej pracy przy obsłudze zwierząt;
- bezpieczeństwo w transporcie rolniczym;
- bezpieczeństwo w pracy na wysokości, w zagłębieniach i zbiornikach;
- zasady bezpiecznej pracy ze środkami chemicznymi;
- bezpieczne użytkowanie instalacji i urządzeń elektrycznych;
- profilaktyka antyalkoholowa, zdrowy styl życia i właściwa organizacja pracy;
- zapobieganie chorobom odzwierzęcym;
- udzielanie pierwszej pomocy poszkodowanym w wypadkach.

Wśród wszystkich odnotowanych w 2019 roku wypadków przy pracy rolniczej największą grupę stanowiły zdarzenia z grupy *upadek osób*, co skutkowało koncentrowaniem się podczas spotkań szkoleniowych w 2020 roku na profilaktyce zdarzeń z tej kategorii i omawianiem przyczyn oraz sposobów eliminowania zagrożeń wypadkowych z nią związanych.

Zapobieganie upadkom na nawierzchni podwórzy, pól, ciągów komunikacyjnych oraz podczas pracy na wysokości

- utwardzanie nawierzchni podwórzy;
- utrzymywanie ładu oraz porządku w obejściu i budynkach gospodarskich;
- odprowadzanie wód opadowych;
- posypywanie mokrych, oblodzonych ciągów komunikacyjnych piaskiem lub popiołem;
- likwidowanie progów i uskoków w budynkach oraz przejściach;
- stosowanie środków ochrony indywidualnej, używanie m.in. obuwia roboczego na protektorowanej podeszwie, usztywniającego staw skokowy, ze wzmocnionymi noskami;
- zabezpieczenie otworów stropowych, schodów i ramp;
- prawidłowy sposób wchodzenia i schodzenia z maszyn rolniczych;
- stosowanie podestów i drabin posiadających zabezpieczenia przed przechyłem i osunięciem;
- zadbanie o właściwe oświetlenie miejsc pracy i ciągów komunikacyjnych;
- wydzielenie miejsca odpoczynku i placu zabaw dla dzieci;
- niepodejmowanie pracy po spożyciu środków odurzających oraz w złym stanie psychofizycznym;
- dbałość o stan zdrowia (regularne badanie wzroku i słuchu, poznawanie skutków ubocznych leków, które mogłyby doprowadzić do utraty równowagi i koordynacji ruchowej).

Pochwylenia i uderzenia przez części ruchome maszyn i urządzeń to druga pod względem liczebności zdarzeń grupa wypadków, stąd podczas spotkań edukacyjnych istotne miejsce zajmowało przekazywanie wiedzy o sposobach zapobiegania sytuacjom o zwiększonym ryzyku wypadkowym w tym obszarze.

Zapobieganie wypadkom z udziałem maszyn i urządzeń rolniczych

- dbanie o właściwy stan techniczny maszyn i urządzeń;
- zapoznawanie się z instrukcjami obsługi i przestrzeganie zaleceń producentów dotyczących prawidłowej i bezpiecznej eksploatacji sprzętu;
- wyposażanie w osłony i zabezpieczenia elementów ruchomych;
- dbałość o kompletne osłony wałów przegubowo-teleskopowych;
- dokonywanie napraw i regulacji tylko przy wyłączonym napędzie;
- stosowanie środków ochrony indywidualnej, tj. ubrań adekwatnych do wykonywanej pracy i przylegających do ciała, okularów, kasków itp.

Rok 2020 poświęcony został w sposób szczególny zapobieganiu zdarzeniom z grupy *uderzenie, przysgnięcie, pogryzienie przez zwierzęta* oraz odzwierzęcym rolniczym chorobom zawodowym, czemu dedykowana była kampania informacyjna pod hasłem *Nie ryzykujesz, gdy znasz i szanujesz*. Jej celem było zwrócenie uwagi rolników na zagrożenia związane z obecnością zwierząt w gospodarstwie rolnym.

NIE RYZYKUJESZ GDY ZNASZ I SZANUJESZ

Znak kampanii informacyjnej *Nie ryzykujesz, gdy znasz i szanujesz*

Tematyce kampanii podporządkowano szereg działań prewencyjnych, również na szczeblu ogólnopolskim (X Ogólnopolski Konkurs Plastyczny dla Dzieci *Bezpiecznie na wsi – nie ryzykujesz, gdy zwierzęta znasz i szanujesz* oraz *Ogólnopolski Konkurs Testowy z Zakresu Bezpiecznej Pracy w Gospodarstwie Rolnym – Bezpieczna Obsługa Zwierząt Gospodarskich*). Podczas wszystkich działań prewencyjnych realizowanych w ramach tej kampanii popularyzowano zasady bezpiecznej obsługi zwierząt gospodarskich, której podstawą jest znajomość zachowań poszczególnych gatunków zwierząt oraz zapewnienie im dobrostanu. Rolnicy muszą mieć świadomość, że nawet oswojone i z zasady spokojne zwierzę może zachować się w sposób zaskakujący, często zagrażający zdrowiu osoby obsługującej.

Zapobieganie wypadkom z udziałem zwierząt

- prace przy obsłudze zwierząt powinny wykonywać osoby dorosłe i zdrowe, mające wiedzę na temat zachowań zwierząt i bezpiecznej ich obsługi;
- zwierzętom należy zapewnić dobrostan, tj. dostęp do pożywienia, wody, właściwe miejsce do przebywania itd.;
- konieczne jest stosowanie środków ochrony indywidualnej chroniących przed zagrożeniami biologicznymi ze strony obsługiwanych zwierząt;
- zwierząt nie wolno bić, głodzić i nękać zarówno przed, jak i podczas ich obsługi;
- przed przystąpieniem do pracy nie należy spożywać alkoholu, stosować środków odurzających lub psychotropowych, palić tytoniu;
- nie należy zbliżać się do zwierząt bez zasygnalizowania im swojej obecności;
- powinno się unikać nagłych ruchów mogących spłoszyć zwierzęta;
- w pomieszczeniach przeznaczonych do utrzymywania zwierząt należy zachować czystość i porządek, zapewnić odpowiednią temperaturę, wilgotność i cyrkulację powietrza;
- zabiegi pielęgnacyjne, hodowlane i weterynaryjne na dużych zwierzętach należy wykonywać po zastosowaniu poskromu unieruchamiającego.

Prowadzący szkolenia podkreślali również znaczenie dobrych nawyków związanych z profilaktyką chorób układu ruchu dla zachowania zdrowia i sprawności. W ramach kampanii *Kości i stawy – też rolnika sprawy* zalecano m.in. stosowanie właściwej techniki podnoszenia i przenoszenia ładunków, ograniczanie ręcznych prac transportowych, zorganizowanie ergonomicznego stanowiska pracy, dostosowanie tempa pracy do swoich możliwości i predyspozycji, a także zapobieganie urazom układu ruchu poprzez stosowanie przerw w pracy i obuwia roboczego usztywniającego staw skokowy, z podeszwą antypoślizgową.

KOŚCI I STAWY TEŻ ROLNIKA SPRAWY

Znak kampanii informacyjnej *Kości i stawy – też rolnika sprawy*

Z uwagi na liczbę zachorowań na boreliozę i inne choroby odkleszczowe, w ramach akcji prewencyjnej *Rolniku, nie daj się kleszczom*, informowano rolników o sposobach zapobiegania i minimalizowania ryzyka ukąszenia przez te pajęczaki oraz o sposobach postępowania po ukąszeniu. Zalecano przede wszystkim:

- szczelne okrywanie ciała – szczególnie podczas wykonywania prac na użytkach zielonych oraz w lesie – a także stosowanie ubrań w jasnym kolorze (łatwiej na nich dostrzec kleszcze);

- niesiadanie bezpośrednio na trawie, pniach itp.;
- chodzenie po przetartych szlakach – unikanie wysokich traw i zarośli;
- wzmożoną ostrożność w okresach szczególnej aktywności kleszczy, tj. między majem a listopadem;
- stosowanie środków odstraszających kleszcze, tzw. repelentów;
- dokładne sprawdzenie całego ciała po powrocie do domu z miejsc, gdzie bytują kleszcze;
- w przypadku znalezienia na skórze żerującego kleszcza – niezwłoczne jego usunięcie (samodzielnie lub u lekarza); w razie wystąpienia rumienia lub objawów grypopodobnych zalecano jak najszybszy kontakt z lekarzem.

ROLNIKU NIE DAJ SIĘ KLESZCZOM

Znak kampanii informacyjnej *Rolniku, nie daj się kleszczom*

Podczas szkoleń poruszano również tematy związane z pozyskiwaniem drewna na potrzeby gospodarstwa rolnego – prezentowano zasady bezpiecznego posługiwania się pilarkami tarczowymi i łańcuchowymi oraz elektronarzędziami. Zachęcano do stosowania ochron pracy (odzieży, przyłbic, okularów ochronnych, ochronników słuchu, kasków) przy pozyskiwaniu i obróbce drewna. Promowano wyroby oznaczone *Znakiem Bezpieczeństwa KRUS* i wyróżnieniem targowym Prezesa Kasy *Wyrób zwiększający bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym*.

Zasady ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym oraz dobre praktyki związane z pracą rolnika, a także wiedzę o zagrożeniach wypadkowych popularyzowano również podczas konferencji poświęconych bezpieczeństwu pracy rolniczej. Stwarzały one szansę dotarcia do audytorium złożonego nie tylko z rolników i ich rodzin, lecz także przedstawicieli władz samorządowych i innych instytucji związanych z rolnictwem.

Szczególną grupą adresatów spotkań szkoleniowych były dzieci i młodzież z terenów wiejskich, którzy narażeni są przede wszystkim na zagrożenia związane z przebywaniem na terenie gospodarstwa, w jego otoczeniu, jak również z pomocą rodzicom w codziennych obowiązkach. Zapoznawano najmłodszych z *Wykazem czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat*. Formy przekazu dostosowywane były do wieku uczestników – aby uatrakcyjnić przekaz i wspomóc przyswajanie wiadomości, stosowano gry i zabawy, dyskusje i praktyczne pokazy, a także wyświetlano filmy prewencyjne. Inspektorzy z jednostek terenowych Kasy odwiedzali dzieci przede wszystkim w szkołach, na koloniach i obozach wypoczynkowych.

Dokumentacja zdjęciowa szkoleń, konferencji, spotkań szkoleniowych oraz pogadanek, zrealizowanych przez jednostki terenowe KRUS w 2020 roku

OR KRUS w Rzeszowie – szkolenie dla rolników w Czarnej Górzej

OR KRUS w Łodzi – szkolenie dla rolników w Lipniku

OR KRUS w Warszawie – szkolenie dla Koła Gospodyń Wiejskich w Węgrowie

OR KRUS w Częstochowie – szkolenie dla młodzieży MDP Ochotniczej Straży Pożarnej Lipnik w Bielsku-Białej

OR KRUS w Koszalinie – szkolenie dla rolników w PT KRUS w Gryficach

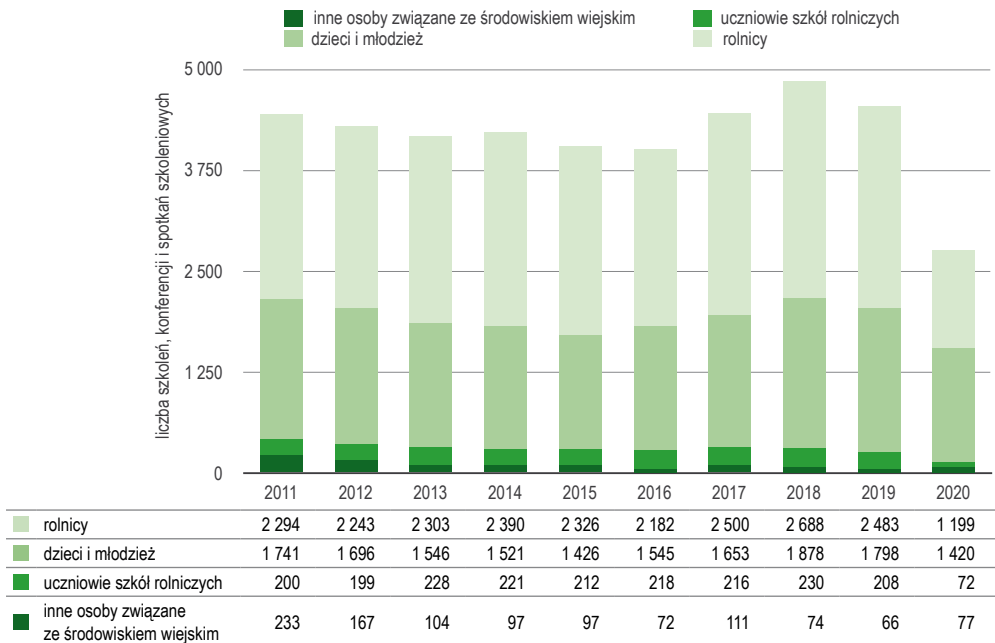
OR KRUS w Poznaniu – szkolenie dla rolników z Margonina w PT KRUS w Wągrowcu

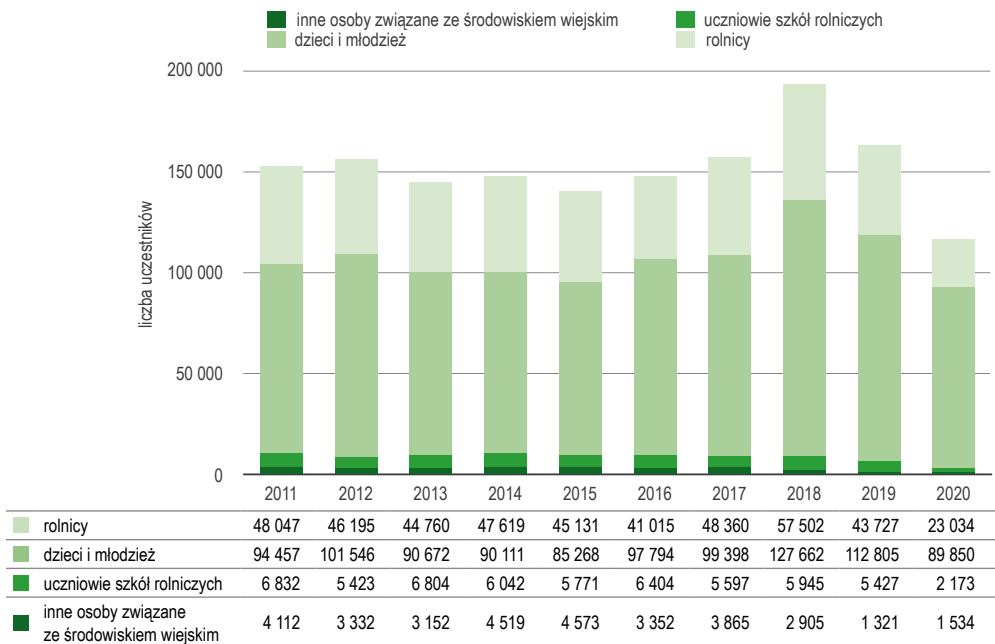
OR KRUS w Białymstoku – szkolenie dla uczniów Szkoły Podstawowej w Dubiczach Cerkiewnych

OR KRUS we Wrocławiu – szkolenie dla dzieci w Bożejowicach

Wykres 16. Szkolenia, konferencje i spotkania szkoleniowe z zakresu bhp w gospodarstwie rolnym, przeprowadzone przez jednostki terenowe KRUS w latach 2011–2020

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Wykres 17. Uczestnicy szkoleń, konferencji i spotkań szkoleniowych z zakresu bhp w gospodarstwie rolnym, przeprowadzonych przez jednostki terenowe KRUS w latach 2011–2020

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Kurs e-learningowy dla dzieci pt. *Bezpiecznie na wsi mamy – upadkom zapobiegamy*

W 2020 roku w celu rozpropagowania wśród najmłodszych mieszkańców wsi kursu e-learningowego pt. *Bezpiecznie na wsi mamy – upadkom zapobiegamy*, który w nowoczesnej formie przybliży dzieciom zagrożenia wypadkowe w gospodarstwach rolnych oraz uczy je prawidłowych zachowań podczas przebywania na terenie obejścia, przeprowadzono po raz drugi losowanie hulajnóg wśród dzieci rolników, które ukończyły kurs i przesyłały do Kasy certyfikat potwierdzający jego ukończenie. Dostępny na stronie prewencja.krus.gov.pl kurs był rozpowszechniany wśród dzieci poprzez stronę internetową, FB Kasy oraz Oddziały Regionalne KRUS. Ponadto wystąpiono również do Wojewódzkich Kuratorów Oświaty z prośbą o zachęcenie uczniów do korzystania z tego narzędzia.

A Partner of
VISION ZERO
Safety, Health, Wellbeing.

Kurs e-learningowy dla dzieci
Bezpiecznie na wsi mamy
upadkom zapobiegamy

Ukończ kurs e-learningowy i zdobądź hulajnogę

Termin nadsyłania zgłoszeń do 30 września 2020 r.

100 hulajnóg zostanie rozlosowanych wśród dzieci rolników, które nadesłały zgłoszenia w wymaganym terminie

Zasady przyznawania nagród dostępne są na stronie www.krus.gov.pl
<https://krus.gov.pl/zadania-krus/prewencja>

Plakat dotyczący losowania hulajnóg wśród dzieci, które ukończyły kurs e-learningowy *Bezpiecznie na wsi mamy – upadkom zapobiegamy*

Od dnia ogłoszenia losowania, tj. od 29 czerwca, do 30 września 2020 roku na stronie internetowej kursu zarejestrowano ponad 10 100 wejść.

OR KRUS w Rzeszowie – uczniowie SP w Skowierzynie podczas rozwiązywania kursu e-learningowego
Bezpiecznie na wsi mamy – upadkom zapobiegamy

Prezes KRUS dr Aleksandra Hadzik, spośród prawidłowo przesłanych 1 470 zgłoszeń, wylosowała 100 dzieci, które otrzymały hulajnogi. Listę laureatów zamieszczono na stronie internetowej Kasy, a hulajnogi przekazano laureatom za pośrednictwem OR KRUS.

Nagrody dla uczestników kursu – bezpieczne hulajnogi

Prezes Kasy dr Aleksandra Hadzik losuje zwycięskie zgłoszenia

Kacper Cichoński – jeden z nagrodzonych uczestników konkursu – odbiera hulajnogę (OR KRUS w Kielcach)

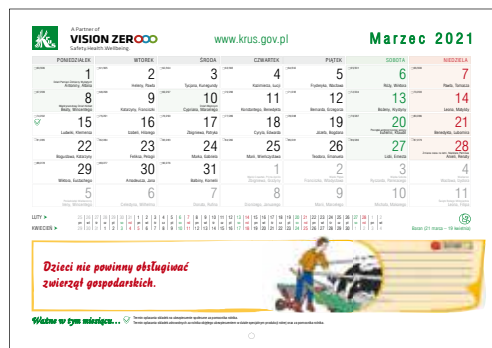
Aleksander Seta, który uczestniczył w kursie i przesłał do Kasy zgłoszenie, odbiera nagrodę (OR KRUS w Warszawie)

W celu podnoszenia efektywności szkoleń i spotkań szkoleniowych wydrukowano oraz dostarczono do Oddziałów Regionalnych/Centrali KRUS następujące materiały o tematyce prewencyjnej:

- kalendarz dla rolników na 2021 rok w nakładzie 140 000 egz.;
- puzzle w nakładzie 15 000 szt.;
- grę pamięciową *Bezpieczny Krusik* w nakładzie 8 000 szt.;
- grę karcianą dla dzieci *Mądry Krusik* w nakładzie 8 000 szt.;
- kolorowanek dla dzieci w nakładzie 40 000 szt.;
- ulotki w nakładzie 2 402 000 szt.;
- plakaty w nakładzie 11 025 szt.;
- naklejki o tematyce prewencyjnej w nakładzie 412 500 szt.;
- rodzinną grę prewencyjną *Bezpiecznie z KRUSŁAWEM* propagującą zasady bezpiecznej pracy oraz życia w gospodarstwie rolnym w nakładzie 4 000 szt.;
- ulotkę o tematyce prewencyjnej związanej z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 w nakładzie 883 400 szt.

Kalendarz prewencyjny dla rolników na 2021 rok

Kalendarz dla rolników na 2021 rok poświęcony został popularyzowaniu wiedzy o ochronie zdrowia i życia dzieci zamieszkujących tereny wiejskie i dorastających w gospodarstwach rolnych, narażonych w związku z tym na specyficzne zagrożenia wypadkowe. Obrazuje on *Wykaz czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat*, a z okazji przypadającej na 2020 rok dziesiątej rocznicy pierwszej edycji Ogólnopolskiego Konkursu Plastycznego dla Dzieci *Bezpiecznie na wsi* został zilustrowany pracami jego laureatów.

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

BEZPIECZNA OBSŁUGA MASZYN I URZĄDZEŃ W GOSPODARSTWIE ROLNYM

PAMIĘTAJ!

Maszyny rolnicze mogą obsługiwać osoby dorosłe, zdrowe, przeszkolone w zakresie obsługi konkretnej maszyny oraz zasad bezpieczeństwa pracy (bhp), posiadające wymagane uprawnienia (np. prawo jazdy kategorii T).

Nie przystępuj do pracy, jeżeli odczuwasz jakikolwiek dolegliwości – masz złe samopoczucie.

Przygotowanie maszyn

Aby zmniejszyć ryzyko wypadku, maszyny wyposaża się w osłony i łańcuchy. Zwykle oznaczone są one żółtym kolorem ostrzegawczym. Maszyny wykorzystywane w gospodarstwie powinny być wyposażone w kompletne i nieuszkodzone osłony.

Jeśli posiadasz lub nabyłeś maszynę zdekompletowaną, koniecznie wyposaż ją w brakujące osłony. Jeśli zgłębisz osłonę na czas remontu lub smarowania, zasłoń ją z powrotem po zakończeniu tych czynności. Pozwoli to utronić osobę obsługującą przed uderzeniem lub pochwyceniem przez ruchome elementy.

Oslonięte powinny być wszystkie mechanizmy napędowe, silniki, koła pasowe i łańcuchy, pały, łańcuchy, wały, przesłabnie, przeguby, wały przegubowo-teleskopowe (na całej długości), końcówki wałów wystające poza korpus maszyny i inne ruchome elementy. Oslonięte powinny być także elementy robocze: noże, białki (obrotami zamontowanymi na stałe), tarczki pały i szafelki katowce (obrotami regulowanymi), elementy trące maszyn zrywnych (osłonięta zdejnowanymi wyłącznie na czas pracy).

2

BEZPIECZNA OBSŁUGA MASZYN I URZĄDZEŃ W GOSPODARSTWIE ROLNYM

Stabilnie podpieraj zaczepy maszyn, aby zapobiec ich opadnięciu.

Parkuj maszyny w taki sposób, aby nie stwarzały zagrożenia dla poruszających się w pobliżu osób.

9

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

BORELIOZA I KLESZCZOWE ZAPALENIE OPON MÓZGOWO-RZDZENIOWYCH

BORELIOZA I KLESZCZOWE ZAPALENIE OPON MÓZGOWO-RZDZENIOWYCH

Rumień wędrujący

U 30-40% osób zakażonych boreliozą, w miejscu ukłosa pojawia się ten rumień wędrujący. To odpowiedź organizmu na rozprzestrzeniającą się krętkę. Najczęściej jest to koncentryczna, czerwona plama o ostrej krawędzi (zwykle ok. 5 cm). Środek rumienia jest złocisty.

Odczyn czy rumień?

Rumienia nie należy mylić z odczynem, który pojawia się na skórze po ukłosaeniu przez kleszcza. Odczyn, w przeciwieństwie do rumienia, pojawia się już w momencie przeniesienia skóry. Znika po kilku dniach od ukłosaenia pasywna. To zwykle niedelikatne zaczerwienienie o jędrzej barwie, bez charakterystycznych krawędzi.

nie bledkny od zranienia obrzędu. Rumień pojawia się kilka dni po ukłosaeniu i znika po tygodniu czasie bez śladu. **Znikające rumienia nie oznaczają jednak końca choroby!** Najważniejsze jest wywołanie się rumienia jest wskazaniem do natychmiastowej wizyty u lekarza.

Testy diagnostyczne

Wykrycie boreliki jest możliwe na kilka sposobów, choć postawienie diagnozy nie zawsze jest łatwe i jednoznaczne. Do diagnostyki choroby służą testy wykonywane z próbką krwi lub śliny – Western Blot, ELISA, PCR i PCR RT.

9

BEZPIECZNA PRACA NA WYSOKOŚCI, W WYKOPACH I ZBIORNIKACH W GOSPODARSTWIE ROLNYM

Kleszczowe zapalenie opon mózgowo-rzndeniowych

KZM to choroba, która daje objawy podobne do grypy. Zmniejsza się gorączka, bole głowy, nudności i wymioty. Choć zwykle choroba przebiega łagodnie, to w ciężkich przypadkach może prowadzić do uszkodzenia ośrodkowego układu nerwowego – porażenia nerwów, niedowładów kończyn. KZM, podobnie jak boreliozę, daje w pierwszej fazie objawy grypopodobne – bole głowy, gorączkę, bole mięśni, które utrzymują się długo od kilku dni do dwóch tygodni. U zakażonych osób następuje zmniejszenie objawów. Kończyny gorączka, pojawiają się wymioty i objawy ze strony układu nerwowego (m.in. stwardnienie łańcuch). Nie podjęcie na czas leczenia może trwale uszkodzić układ nerwowy. Nostacjami wirusa mogą być także zwierzęta gospodarskie, jednak same nie chorują na KZM.

Szczepienia przeciwko KZM

Na rynku dostępne są szczepionki przeciwko KZM. Odporność nabiera się zwykle po podaniu dwóch dawek (zalecane jest podanie trzeciej). Szczepienie wymaga co pięć lat podania dawki przypominającej. O podaniu dostępnych na rynku szczepionek decyduje lekarz, wykluczając ewentualne przeciwwskazania.

Ministerstwo Zdrowia zaleca wykonywanie szczepień, m.in. u rolników (właścicieli gospodarstw) na występowanie choroby. W 2012 z przeciwko KZM zaszczepiono się w Polsce ponad 25 tysięcy osób.

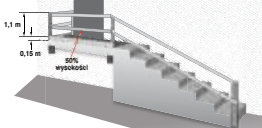
10

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

BEZPIECZNA PRACA NA WYSOKOŚCI, W WYKOPACH I ZBIORNIKACH W GOSPODARSTWIE ROLNYM

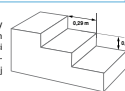
Schody

PAMIĘTAJ!

Schody powinny być mocne, wykonane z antypoślizgowego materiału i wyposażone w wygodne poręcze umieszczone z obu stron na wysokości 1,1 m – jeżeli mają powyżej 5 stopni.

Najbardziej bezpieczne są schody o kącie nachylenia 30°, stopniach o wysokości 0,17 m i głębokości około 0,29 m, wyposażone w poręcze i bariery o mocnej, stabilnej konstrukcji.

4

BEZPIECZNA PRACA NA WYSOKOŚCI, W WYKOPACH I ZBIORNIKACH W GOSPODARSTWIE ROLNYM

Pamiętaj o używaniu właściwego obuwia, które zmniejsza ryzyko wypadku podczas korzystania z drabiny.

Czyste stopnie i właściwe obuwie zmniejszają ryzyko upadku podczas korzystania z drabiny.

Obuwie robocze powinno być dostosowane do rodzaju wykonywanej pracy.

podszewka obciążony
podszewka przyszyty
paśnik gumowy
podszewka metalowa
podeszwa
warstwa warstwa (podeszwa PU/PV)
półpalcówka
pokrępowana warstwa (podeszwa PU/PV)
metalowa wkładka (100g)
podeszwa metalowa

17

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

BEZPIECZNE POZYSKIWANIE DREWNA NA POTRZEBY GOSPODARSTWA ROLNEGO

BEZPIECZNE POZYSKIWANIE I PRZETWARZANIE DREWNA NA POTRZEBY GOSPODARSTWA ROLNEGO

Przerzynka, cięcie oraz lupanie drewna

Przed rozpoczęciem przerzynki, cięcia czy też lupania drewna, należy zadbać o porządek w miejscu wykonywania pracy. Nie wolno zapominać o dobrym oświetleniu, środków ochrony osobistej (ochronie dłoni, stóp, głowy, uszu i oczu) oraz o dokładnym sprawdzeniu stanu technicznego narzędzi, którymi będziemy pracować. Warto stosować specjalne kołki, które zmniejszają uciążliwość pracy.

Pilarka tarczowa
Jeśli używany pilarkę tarczową i zabezpieczyć przed przesunięciem, a także sprawdzić, czy wszelkie ostrogi zabezpieczające są dokładnie umocowane i czy pasy transmisyjne są odpowiednio napięte. Jeśli ostroga górnej części płyty jest regulowana ręcznie, ustaw ją na wysokości do

Układając drewno na kołki używaj przydatny narzędzie na klasyczny

Przed rozpoczęciem pracy pilarkę tarczową skrawać kompostem i mocować ostrogi.

17

Siekiera

Także w przypadku lupania drewna siekiera należy pamiętać o jej szczególnym sprawdzeniu. Szczególną uwagę należy zwrócić na ostrze: poziom jego nasadzenia, a także osadzenie. Niemniej ważny jest stan styliska, zarówno drewnianego, jak i z tworzywa sztucznego. Wszelkie pęknięcia, otarcia i uszkodzenia mogą wpływać na poziom bezpieczeństwa podczas pracy siekierą. Należy pamiętać także o tym, by piasek służący do rabrania był odpowiedniej wysokości i stabilnie spoczywał na podłożu. Podczas lupania pod żadnym pozorem nie wolno przytrzymywać drewna rękami! Zawsze należy stosować rękawice oraz okulary ochronne.

Bezpieczna praca siekierą uzależniona jest od właściwej i starożytno, a także od jakości i długości styliska.

Podczas lupania pod żadnym pozorem nie wolno przytrzymywać drewna rękami!

20

Plakaty o tematyce prewencyjnej

KOŚCI I STAWY TEŻ ROLNIKA SPRAWY

Zapobieganie chorobom układu ruchu

▲ Pamiętaj!
Stosuj właściwą technikę podnoszenia i przenoszenia

www.krus.gov.pl
www.krus.gov.pl/zadania-krus/prewencyj/

KOŚCI I STAWY TEŻ ROLNIKA SPRAWY

Zapobieganie chorobom układu ruchu

▲ Pamiętaj!
Ograniczaj do minimum ręczne prace transportowe

www.krus.gov.pl
www.krus.gov.pl/zadania-krus/prewencyj/

MADRZE POSTĘPUJEZ WYPADKU NIE SPOWODUJESZ

Bezpieczna praca z maszynami rolniczymi

▲ Pamiętaj!
Zachowaj bezpieczną odległość od pracującej maszyny

www.krus.gov.pl
www.krus.gov.pl/zadania-krus/prewencyj/

MADRZE POSTĘPUJEZ WYPADKU NIE SPOWODUJESZ

Bezpieczna praca z maszynami rolniczymi

▲ Pamiętaj!
Zabezpiecz ładunki podczas transportu

www.krus.gov.pl
www.krus.gov.pl/zadania-krus/prewencyj/

MADRZE POSTĘPUJEZ WYPADKU NIE SPOWODUJESZ

Bezpieczna praca z maszynami rolniczymi

▲ Pamiętaj!
Stosuj ostrogi i zabezpieczenia ruchomych elementów maszyn

www.krus.gov.pl
www.krus.gov.pl/zadania-krus/prewencyj/

MADRZE POSTĘPUJEZ WYPADKU NIE SPOWODUJESZ

Bezpieczna praca z maszynami rolniczymi

▲ Pamiętaj!
Dbaj o park maszynowy

www.krus.gov.pl
www.krus.gov.pl/zadania-krus/prewencyj/

**MĄDRZE POSTĘPUJESZ
WYPADKU NIE SPOWODUJESZ**

Bezpieczna praca z maszynami rolniczymi

▲ Pamiętaj!

Dostosuj obuwie, odzież roboczą i środki ochrony indywidualnej do rodzaju wykonywanej pracy i panujących warunków

www.krus.gov.pl
www.krus.gov.pl/zbadania-krus/prewencja/

**Zapobieganie zatruciom
środkami ochrony roślin**

▲ Pamiętaj!

Podczas wykonywania zabiegów ze środkami ochrony roślin używaj odpowiednio dobranych środków ochrony indywidualnej. Unikaj kontaktu cieczy ze skórą i pamiętaj, że w czasie pracy nie można jeść, pić oraz palić tytoniu

www.krus.gov.pl
www.krus.gov.pl/zbadania-krus/prewencja/

**ROLA ROLNIKA
BY UPADKU UNIKAŁ**

**Zapobieganie upadkom
w gospodarstwie rolnym**

▲ Pamiętaj!

Utrzymuj porządek w obiekcji, w pomieszczeniach gospodarczych i produkcyjnych

www.krus.gov.pl
www.krus.gov.pl/zbadania-krus/prewencja/

**ROLA ROLNIKA
BY UPADKU UNIKAŁ**

**Zapobieganie upadkom
w gospodarstwie rolnym**

▲ Pamiętaj!

Dbaj o stan nawierzchni podwórzki i ciągów komunikacyjnych

www.krus.gov.pl
www.krus.gov.pl/zbadania-krus/prewencja/

**ROLA ROLNIKA
BY UPADKU UNIKAŁ**

**Zapobieganie upadkom
w gospodarstwie rolnym**

▲ Pamiętaj!

Prawidłowo wchodź i schodź z maszyn rolniczych, przyczep i wozów

www.krus.gov.pl
www.krus.gov.pl/zbadania-krus/prewencja/

**ROLA ROLNIKA
BY UPADKU UNIKAŁ**

**Zapobieganie upadkom
w gospodarstwie rolnym**

▲ Pamiętaj!

Stosuj drabiny i podesty do pracy na wysokości

www.krus.gov.pl
www.krus.gov.pl/zbadania-krus/prewencja/

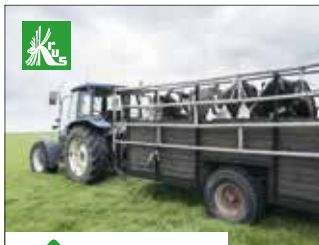
**ROLA ROLNIKA
BY UPADKU UNIKAŁ**

**Zapobieganie upadkom
w gospodarstwie rolnym**

▲ Pamiętaj!

Zabezpieczaj otwory zrzutowe i kanały gnojowe

www.krus.gov.pl
www.krus.gov.pl/zbadania-krus/prewencja/

**NIE RYZYKUJESZ
GDY ZNASZ I SZANUJESZ**

Bezpieczna obsługa zwierząt

▲ Pamiętaj!

Do transportu zwierząt używaj przystosowanych do tego celu przyczep

www.krus.gov.pl
www.krus.gov.pl/zbadania-krus/prewencja/

**NIE RYZYKUJESZ
GDY ZNASZ I SZANUJESZ**

Bezpieczna obsługa zwierząt

▲ Pamiętaj!

Utrzymuj zwierzęta w dobranieście. Zapewnij im odpowiednie żywienie, dostęp do wody, światła i potrzebną przestrzeń do życia

www.krus.gov.pl
www.krus.gov.pl/zbadania-krus/prewencja/

**NIE RYZYKUJESZ
GDY ZNASZ I SZANUJESZ**

Bezpieczna obsługa zwierząt

▲ Pamiętaj!
Podczas zabiegów weterynaryjnych i pielęgnacyjnych (korekcja racic, kopyt, rogów) używaj poskromu

www.krus.gov.pl
www.krus.gov.pl/zaobrona-krajoznawczy

Klasyfikacja VISION ZERO 00
Sztucznie wywołany

**NIE RYZYKUJESZ
GDY ZNASZ I SZANUJESZ**

Bezpieczna obsługa zwierząt

▲ Pamiętaj!
Jeśli wchodzisz między zwierzęta, oswoj je dotykem
Nie podchodź do zwierząt od tyłu bez ostrzeżenia

www.krus.gov.pl
www.krus.gov.pl/zaobrona-krajoznawczy

Klasyfikacja VISION ZERO 00
Sztucznie wywołany

**NIE RYZYKUJESZ
GDY ZNASZ I SZANUJESZ**

Bezpieczna obsługa zwierząt

▲ Pamiętaj!
Zachowaj szczególną ostrożność podczas pracy z silnymi zwierzętami

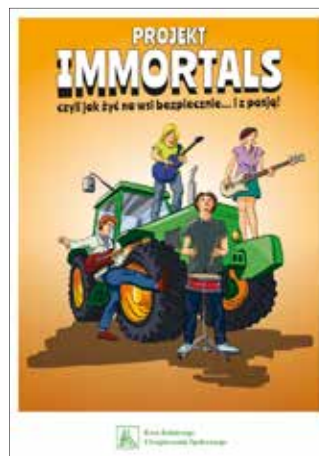
www.krus.gov.pl
www.krus.gov.pl/zaobrona-krajoznawczy

Klasyfikacja VISION ZERO 00
Sztucznie wywołany

Wydawnictwa dla dzieci i młodzieży

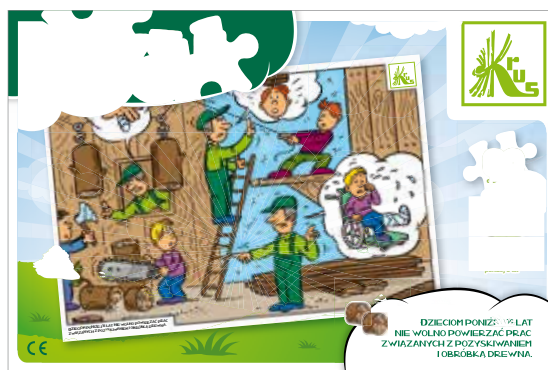
Edukacyjna książeczka dla dzieci *Bezpieczniewo*, czyli jak uniknąć wypadków na wsi

Komiks dla starszych dzieci i młodzieży pt. *Projekt IMMORTALS*, czyli jak żyć na wsi bezpiecznie... i z pasją!

Mądry Krusik – gra typu Piotruś

Puzzle edukacyjne, popularyzujące Wykaz czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom do 16 lat

Bezpieczny Krusik – gra typu Memory

Kolorowanka popularyzująca Wykaz czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom do 16 lat

W 2020 roku zaprojektowano, zakupiono i przekazano jednostkom organizacyjnym KRUS familijną grę prewencyjną *Bezpiecznie z KRUSŁAWEM*, która ma na celu propagowanie zasad bezpiecznej pracy oraz ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym. Poprzez zabawę uczestnicy rozgrywki poznają zasady bezpiecznego przebywania na terenie gospodarstwa, uczą się zdrowego stylu życia oraz sposobów minimalizowania ryzyka wystąpienia wypadków i rolniczych chorób zawodowych.

Familijna gra prewencyjna
Bezpiecznie z KRUSŁAWEM

Inne materiały promowane do stosowania w celu poprawy bezpieczeństwa pracy w gospodarstwie rolnym

Zestaw ochronny do pozyskiwania drewna

Zestaw do ochrony dróg oddechowych

Naświetlacz LED z czujnikiem obecności

Pas transportowy

Maty stanowiskowa antypoślizgowa

Podpory typu kobyłki, ułatwiający naprawy sprzętu rolniczego (służą jako dodatkowe wsparcie przy wyciąganiu ciężkich części)

Płyta przepędowa stosowana do wolnego od stresu i zgodnego z wymogami dobrostanu zwierząt przeganiań, sortowania i krótkotrwałego odgradzania zwierząt (głównie świń)

Zgrzebło dla koni i bydła

Zgarniak do nieczystości (obornika) – pomaga utrzymać porządek np. w oborach

Lampa owadobójcza służąca zwalczaniu much, komarów i innych owadów, szczególnie polecana w hodowli zwierząt, gdzie użycie chemicznych środków owadobójczych lub środków emitujących gaz może być szkodliwe dla zdrowia zarówno zwierząt, jak i ludzi

Poskrom ułatwiający codzienne prace przy bydle zarówno mlecznym, jak i opasowym

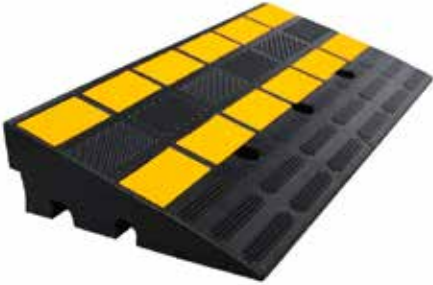
Kleszcz nosowy do poskramiania byków, które stanowią szczególne zagrożenie dla bezpieczeństwa osób je obsługujących

Lampa ostrzegawcza zwiększająca widoczność ciągników oraz innych maszyn samobieżnych

Lampa robocza

Najazd progowy

Nitrylowe rękawice ochronne dla osób mających styczność z substancjami chemicznymi

Drabina wielofunkcyjna

Fartuch chemoodporny, zaliczający się do 3 kategorii ochronnej dotyczącej czynników wysokiego ryzyka

Seria naklejek z hasłami dotyczącymi najczęstszych zagrożeń związanych z pracą w gospodarstwie rolnym

4. Pozaszkoleniowe formy upowszechniania wiedzy o zagrożeniach wypadkami przy pracy rolniczej i rolniczymi chorobami zawodowymi oraz o zasadach ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym

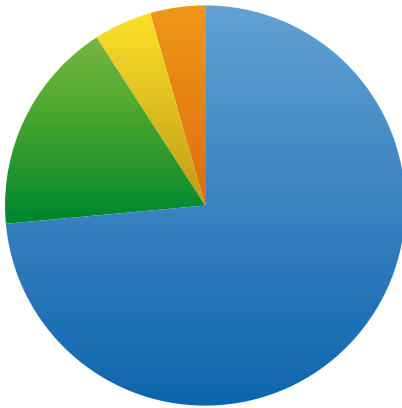
4.1. Konkursy wiedzy

Poza szkoleniowymi formami popularyzowania wiedzy na temat bezpiecznej pracy w gospodarstwie rolnym Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego korzysta również z innych sposobów oddziaływania prewencyjnego. Najczęściej są to różnego rodzaju konkursy i olimpiady. Mają one za zadanie weryfikować posiadane przez odbiorców wiedzę i przekonania na temat bezpieczeństwa, co pozwala kształtować świadomość znaczenia decyzji podejmowanych podczas pracy rolnika, dotyczących m.in. sposobu wykonywania pracy, jej organizacji czy metod zabezpieczania ciała przed szkodliwymi czynnikami.

Konkursy organizowane były przez Kasę samodzielnie lub we współpracy z innymi instytucjami, zainteresowanymi podnoszeniem poziomu bezpieczeństwa pracy rolników. Konkursy najczęściej towarzyszyły szkoleniom i stanowiły podsumowanie wiedzy zdobytej podczas spotkania. Organizowane były również przy stoiskach informacyjno-prewencyjnych oraz jako samodzielna forma upowszechniania treści prewencyjnych. Przybierały różne formy: od testowych – przede wszystkim dla dorosłych uczestników – po plastyczne, literackie i teatralne dla dzieci.

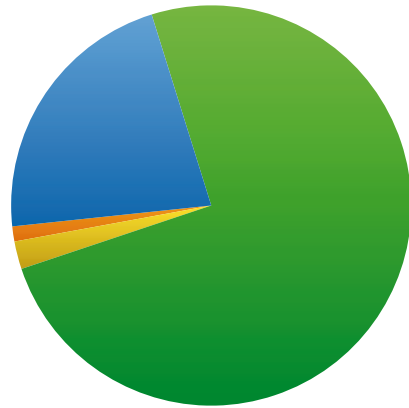
W 2020 roku jednostki organizacyjne Kasy przeprowadziły 1 852 konkursy wiedzy o bhp lub z elementami wiedzy o bhp. Wzięły w nich udział 86 983 osoby: rolnicy, dzieci i młodzież, uczniowie szkół rolniczych oraz osoby związane ze środowiskiem wiejskim.

Wykres 18. Konkursy przeprowadzone przez jednostki terenowe KRUS w 2020 roku według grup odbiorców

- rolnicy 1 362; 73,5%
- dzieci i młodzież 321; 17,3%
- uczniowie szkół rolniczych; 87; 4,7%
- osoby związane ze środowiskiem wiejskim; 82; 4,4%

Wykres 19. Uczestnicy konkursów przeprowadzonych przez jednostki terenowe KRUS w 2020 roku według grup odbiorców

- dzieci i młodzież; 64 962; 74,7%
- rolnicy; 19 006; 21,9%
- uczniowie szkół rolniczych; 1 956; 2,2%
- osoby związane ze środowiskiem wiejskim; 1 059; 1,2%

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Laureaci konkursów otrzymywali nagrody rzeczowe w postaci materiałów poprawiających bezpieczeństwo pracy rolnika, np. rękawic, masek i okularów ochronnych, narzędzi i elektronarzędzi, latarek, kamizelek i opasek odblaskowych, a w przypadku dzieci – zabawek edukacyjnych, gier planszowych, materiałów plastycznych, sprzętu sportowego oraz drobnej elektroniki.

OR KRUS w Białymstoku – wręczenie nagród w konkursie testowym, dotyczącym profilaktyki boreliozy w PT KRUS w Augustowie

OR KRUS w Opolu – konkurs testowy w siedzibie PT KRUS w Kluczborku

OR KRUS w Rzeszowie – konkurs testowy dla rolników w Zabrze

OR KRUS w Olsztynie – konkurs dla uczniów Zespołu Szkół nr 1 w Białej Piskiej

OR KRUS w Poznaniu – wręczenie nagród laureatce konkursu testowego dla osób odwiedzających siedzibę PT KRUS w Słupcy

OR KRUS w Olsztynie – konkurs dla rolników w Mnichowie

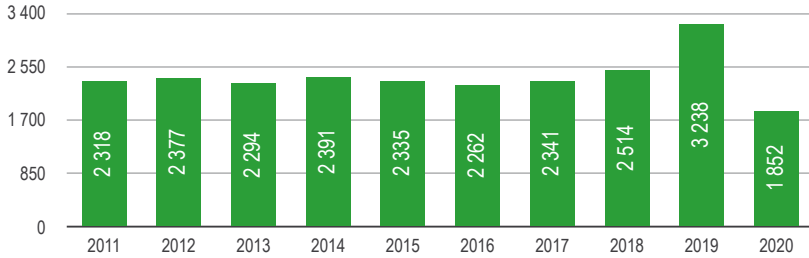

OR KRUS w Koszalinie – laureaci konkursu dotyczącego bezpiecznej pracy w gospodarstwie rolnym przy stoisku informacyjnym w Wełtynie

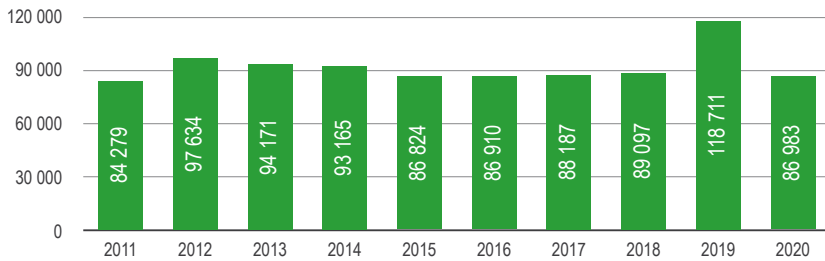
OR KRUS we Wrocławiu – konkurs dla rolników podczas Dożynek w Udanie

Wykres 20. Konkursy wiedzy o bhp w gospodarstwie rolnym, przeprowadzone przez jednostki terenowe KRUS w latach 2011–2020

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Wykres 21. Uczestnicy konkursów wiedzy o bhp w gospodarstwie rolnym przeprowadzonych przez jednostki terenowe KRUS w latach 2011–2020

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Przykłady konkursów na rzecz poprawy bezpieczeństwa na terenach wiejskich zorganizowanych w 2020 roku przez Oddziały Regionalne:

- Konkurs *Rolniku, żyj świadomie i bezpiecznie*, który polegał na samodzielnym zidentyfikowaniu zagrożeń wypadkowych mogących być przyczyną wypadku przy pracy rolniczej poprzez wypełnienie listy kontrolnej, a następnie dostarczenie jej do placówki Kasy (OR KRUS w Kielcach);
- powiatowy konkurs fotograficzny *Wieś Podlaska – praca, bezpieczeństwo, ludzie*, który polegał na wykonaniu i dostarczeniu do OR/PT KRUS na terenie województwa podlaskiego pięciu zdjęć obrazujących sposób likwidowania lub zmniejszania możliwości wystąpienia zagrożeń wypadkowych na terenie własnego gospodarstwa lub w bliższym sąsiedztwie;

Laureat konkursu fotograficznego *Wieś Podlaska – praca, bezpieczeństwo, ludzie* odbiera nagrodę

- Wakacyjny Konkurs Fotograficzny *Dziecko to skarb – nie powierzam ciężkich prac* – zadaniem konkursowym było zrobienie zdjęcia ukazującego, jak bezpiecznie i kreatywnie spędzić wakacje z dziećmi w gospodarstwie rolnym, a następnie przesłanie go do PT/OR KRUS na terenie województwa śląskiego.

OR KRUS w Częstochowie – praca zwyciężczyni Wakacyjnego Konkursu Fotograficznego *Dziecko to skarb – nie powierzam ciężkich prac*

Jednostki terenowe Kasy, w związku z panującymi obostrzeniami sanitarnymi, większość swoich konkursów prowadziły w formie korespondencyjnej lub elektronicznej. Wydawanie nagród odbywało się po wcześniejszym kontakcie telefonicznym, przeprowadzaniu wywiadu dotyczącego stanu zdrowia laureata i jego ewentualnego kontaktu z osobą chorą lub zakażoną, a także z zachowaniem odstępów i przy stosowaniu środków ochrony osobistej, takich jak maseczki i rękawiczki. Testy korespondencyjne przekazywane były do rolników m.in. wraz z przekazem płatniczym i przez sołtysów wsi.

Jedną z kategorii konkursów były konkursy na bezpieczne gospodarstwo rolne o różnym zasięgu. Zgłoszone do nich gospodarstwa były wizytowane, a rolnicy otrzymali konkretne zalecenia dotyczące zaobserwowanych zagrożeń, których zastosowanie jest weryfikowane i stanowi podstawę do klasyfikacji konkursowej.

XVIII Ogólnokrajowy Konkurs *Bezpieczne Gospodarstwo Rolne*

Na początku 2020 roku ogłoszono, a następnie nadzorowano przebieg XVIII Ogólnokrajowego Konkursu *Bezpieczne Gospodarstwo Rolne*, jednak z uwagi na obostrzenia sanitarne wynikające z pandemii – w uzgodnieniu z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi – przełożono realizację przedsięwzięcia na 2021 rok. O decyzji tej poinformowano współorganizatorów Konkursu, OR KRUS, patronów medialnych oraz rolników, którzy zgłosili chęć udziału w Konkursie.

X Ogólnopolski Konkurs Plastyczny dla Dzieci *Bezpiecznie na wsi – nie ryzykujesz, gdy zwierzęta znasz i szanujesz*

Jubileuszowa edycja Ogólnopolskiego Konkursu dla Dzieci odbyła się pod hasłem *Bezpiecznie na wsi – nie ryzykujesz, gdy zwierzęta znasz i szanujesz*. Jej celem było promowanie wśród uczniów szkół podstawowych z terenów wiejskich pozytywnych zachowań związanych z pracą i zabawą na terenie gospodarstwa

rolnego oraz popularyzowanie Wykazu czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat. Honorowy Patronat nad Konkursem objął Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Organizację Konkursu wsparły: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Państwowa Inspekcja Pracy, Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa oraz Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Partnerem strategicznym było Pocztove Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych.

Organizatorzy X Ogólnopolskiego Konkursu Plastycznego dla Dzieci
Bezpiecznie na wsi – nie ryzykujesz, gdy zwierzęta znasz i szanujesz

Partner strategiczny Konkursu –
Pocztove Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych

Patronat medialny sprawowały redakcje: Telewizji Polskiej S.A. Programu I, dwutygodnika Agro Serwis, telewizji i gazety interaktywnej Agronews.com.pl, Tygodnika Poradnika Rolniczego, magazynu rolniczego Agro Profil, portalu Gospodarz.pl Twój Portal Rolniczy, miesięcznika Wieści Rolnicze, Magazynu Ludzi Przedsiębiorczych AGRO, magazynu Rolniczy Przegląd Techniczny oraz Wydawnictwa Duszpasterstwa Rolników.

Patroni medialni X Ogólnopolskiego Konkursu Plastycznego dla Dzieci *Bezpiecznie na wsi – nie ryzykujesz, gdy zwierzęta znasz i szanujesz*

W 2020 roku do Konkursu zgłosiła się rekordowa liczba 57 569 uczniów z 4 118 szkół podstawowych z terenów wiejskich. W ciągu wszystkich dziesięciu edycji swoje prace do konkursu zgłosiło 382 174 dzieci.

Tabela 22. Ogólnopolski Konkurs Plastyczny dla Dzieci *Bezpiecznie na wsi* – liczba uczestników w latach 2011–2020

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba uczestników	25 373	36 916	35 216	36 418	33 396	34 722	36 774	36 116	49 574	57 569
Liczba szkół	1 741	2 316	2 183	2 509	2 311	2 408	2 797	2 987	3 597	4 118

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Prace konkursowe zostały ocenione najpierw przez komisje regionalne, następnie przez wojewódzkie, a 96 najwyższej sklasyfikowanych – przez Centralną Komisję Konkursową złożoną z pracowników KRUS, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Państwowej Inspekcji Pracy, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz Rady Ubezpieczenia Społecznego Rolników. W dwóch kategoriach wiekowych (klasy 0–3 i 4–8) wyłoniono łącznie 51 laureatów.

Prace laureatów X Ogólnopolskiego Konkursu Plastycznego dla Dzieci *Bezpiecznie na wsi – nie ryzykujesz, gdy zwierzęta znasz i szanujesz*

I miejsce w kategorii kl. 0–3
Anna Deptuch, woj. dolnośląskie

II miejsce w kategorii kl. 0–3
Liliana Stachura, woj. małopolskie

III miejsce w kategorii kl. 0–3
Paulina Kiepułska, woj. wielkopolskie

I miejsce w kategorii kl. 4–8
Jakub Tatała, woj. małopolskie

II miejsce w kategorii kl. 4–8
Tymoteusz Józwiak, woj. mazowieckie

III miejsce w kategorii kl. 4–8
Pamela Mularczyk, woj. łódzkie

W 2020 roku odstąpiono od organizacji uroczystej gali podsumowującej jubileuszową edycję Konkursu, co podyktowane było ograniczeniami sanitarnymi związanymi z pandemią koronawirusa. Nagrody przekazano zwycięzcom za pośrednictwem Oddziałów Regionalnych KRUS.

OR KRUS w Kielcach – laureatka etapu wojewódzkiego zaraz po odbiorze nagród

OR KRUS w Białymstoku – laureat etapu wojewódzkiego zaraz po odbiorze nagród

OR KRUS w Olsztynie – laureaci etapu wojewódzkiego
X Ogólnopolskiego Konkursu Plastycznego dla Dzieci
Bezpiecznie na wsi – nie ryzykujesz, gdy zwierzęta znasz i szanujesz

OR KRUS we Wrocławiu – laureatka etapu centralnego
odbiera nagrodę – rower miejski

Na stronie internetowej Kasy ukazały się podziękowania Prezes KRUS dr Aleksandry Hadzik skierowane przede wszystkim do dzieci, które wzięły udział w Konkursie, ale też do ich rodziców/opiekunów prawych oraz nauczycieli wspierających ideę bezpieczeństwa w gospodarstwie rolnym.

Drodzy Uczniowie,

dziękuję Wam za tak liczny udział w X Ogólnopolskim Konkursie Plastycznym dla Dzieci „Bezpiecznie na wsi: nie ryzykujesz, gdy zwierzęta znasz i szanujesz”. W tym roku otrzymaliśmy aż 57 569 prac! Z uwagi na ich różnorodność artystyczną komisje konkursowe, które je oceniały, nie miały łatwego zadania. W Waszych pracach widać zaangażowanie i wysiłek włożony w ich wykonanie. Świadczą one też o Waszej wiedzy o tym, jak zapobiegać wypadkom i chorobom z udziałem zwierząt w gospodarstwie rolnym. Jestem pewna, że każdy uczestnik Konkursu, niezależnie od tego, czy został jego laureatem, czy też nie, jest i tak zwycięzcą, gdyż zdobył wiedzę, dzięki której można uratować nie tylko zdrowie, lecz także i życie. Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego każdego roku gromadzi informacje o wypadkach z udziałem zwierząt, których można było uniknąć poprzez przestrzeganie zasad bezpieczeństwa. O bezpieczeństwie warto rozmawiać, dlatego cieszę się, że zarówno nauczyciele, jak i rodzice wspierali Was i zachęcali do wykonania prac plastycznych, które w jak najlepszy sposób pokażą, że zwierzęta nie muszą nam zagrażać, jeśli się je dobrze pozna oraz uszanuje ich naturalne potrzeby i style zachowań.

Szanowni Rodzice i Nauczyciele,

pozwołcie, że również na Wasze ręce złożę podziękowania. Dziękuję za wspieranie działań prewencyjnych Kasy, które mają na celu kształtowanie u młodych ludzi postawy odpowiedzialności za własne bezpieczeństwo, zachęcanie do aktywnego poszukiwania wiedzy na temat sposobów zapobiegania wypadkom w gospodarstwie rolnym oraz budowanie świadomości zagrożeń związanych z przebywaniem na terenie gospodarstwa rolnego. Wierzę, że nasze wspólne wysiłki spowodują, że młode pokolenie wejdzie w dorosłe życie przygotowane do bezpiecznej pracy w rolnictwie.

PREZES
Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

Aleksandra Hadzik

Warszawa, 6 maja 2020 r.

II Ogólnopolski Konkurs dla Młodzieży *Moja Wizja Zero – Bezpieczeństwo, Zdrowie i Dobrostan Rolnika*

Konkurs odwołuje się do międzynarodowej kampanii *Wizja Zero*, która opiera się na trzech filarach – bezpieczeństwie, zdrowiu i dobrostanie, i promuje wyeliminowanie wypadków przy pracy oraz chorób zawodowych.

Celem konkursu jest propagowanie wśród młodzieży, w szczególności uczniów szkół ponadpodstawowych oraz studentów uczelni wyższych o profilu rolniczym, bezpiecznych zachowań związanych z pracą na terenie gospodarstwa rolnego.

II edycja Ogólnopolskiego Konkursu dla Młodzieży w 2020 roku odbyła się pod hasłem *Moja Wizja Zero – Bezpieczeństwo, Zdrowie i Dobrostan Rolnika*.

Organizatorem Konkursu była Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, a jego współorganizatorami: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Państwowa Inspekcja Pracy, Pocztowne Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych, Fundacja PGE, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa. Honorowy patronat nad wydarzeniem objął Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, natomiast patronat medialny – TVP Info.

Konkurs polegał na nakręceniu krótkiego filmu prewencyjnego nt. *Moja Wizja Zero – Bezpieczeństwo, Zdrowie i Dobrostan Rolnika*. Filmy oceniano pod względem zgodności z tematyką konkursu, oryginalności i pomysłowości oraz jakości i walorów estetycznych.

W 2020 roku oceniano 37 filmów. Przyznano 3 nagrody główne, 4 wyróżnienia oraz dwie nagrody specjalne.

Gala finałowa Konkursu odbyła się 2 grudnia br. w Centrali Kasy. Z uwagi na pandemię koronawirusa wydarzenie zostało przeniesione do Internetu i odbyło się bez bezpośredniego udziału laureatów i współorganizatorów.

Plakat II Ogólnopolskiego Konkursu dla Młodzieży
Moja Wizja Zero – Bezpieczeństwo, Zdrowie i Dobrostan Rolnika

Inne Konkursy

Pomimo ograniczeń związanych z pandemią koronawirusa, zrealizowano szereg działań niewymagających bezpośredniego kontaktu z ich uczestnikami – zarówno o zasięgu ogólnopolskim, jak i lokalnym.

Przeprowadzono pierwszą edycję **Ogólnopolskiego Konkursu na Rymowankę dla Dzieci o Bezpieczeństwie w Gospodarstwie Rolnym**. Celem konkursu było promowanie prawidłowych nawyków i zachowań dzieci związanych z pracą i zabawą na terenie gospodarstwa rolnego, a także popularyzowanie *Wykazu czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie należy powierzać dzieciom poniżej 16 lat*. W konkursie mogły wziąć udział dzieci w wieku 11–14 lat, których przynajmniej jeden rodzic/opiekun prawny podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w okresie przyjmowania zgłoszeń do Konkursu.

Plakat konkursowy

Zadaniem konkursowym było ułożenie rymowanki, co było okazją do zaprezentowania przez dzieci literackich talentów, a także do zaangażowania w poszerzanie wiedzy na temat bezpiecznego przebywania i pracy w gospodarstwie rolnym. Komisja Konkursowa powołana przez Prezesa KRUS oceniła, zgodnie z kryteriami zawartymi w regulaminie, prace konkursowe, które spełniły wymogi formalne. Punkty przyznano za: zgodność z ideą i tematyką konkursu, oryginalność i pomysłowość przekazania treści oraz walory językowe. Prace konkursowe zawierały najistotniejszy dla działalności prewencyjnej KRUS przekaz o tym, że dzieci muszą znajdować się pod opieką osób dorosłych, z dala od maszyn rolniczych, zwierząt gospodarskich, szkodliwych substancji chemicznych. Ponadto ze względu na swoje możliwości psychofizyczne dzieci nie mogą pracować, a jedynie pomagać w gospodarstwie domowym. Nadesłano 212 prac.

Autorzy 20 najlepszych otrzymali nagrody w postaci smartwatchy, pozostałym dzieciom przekazano natomiast puzzle i kolorowanki ilustrujące czynności, których nie należy powierzać dzieciom do lat 16.

Uroczyste podsumowanie Konkursu w Centrali Kasy

Materiały popularyzatorskie przekazane uczestnikom Konkursu

Na stronie internetowej Kasy ukazały się podziękowania Prezes KRUS dr Aleksandra Hadzik skierowane do dzieci, które wzięły udział w Konkursie.

Warszawa, dnia 18 września 2020 r.

Drogie Dzieci,

pragnę Wam serdecznie podziękować za udział w *Konkursie dla dzieci rolników na rymowanek o bezpieczeństwie w gospodarstwie rolnym*. Dziękuję, że swoje literackie talenty wykorzystaliście do przygotowania rymowanek promujących prawidłowe nawyki i zachowania dzieci, związane z pracą i zabawą na terenie gospodarstwa rolnego.

Wasze bezpieczeństwo, jako najmłodszych mieszkańców wsi, jest naszym priorytetem, szczególnie latem, kiedy większość czasu spędzacie w miejscu pracy rodziców i jesteście narażeni na wiele zagrożeń.

Drogie Dzieci, cieszę się, że dostrzegacie wagę problemu i tak trafnie ujęliście w swoich utworach zasady bezpieczeństwa na wsi, ponieważ ich przestrzeganie decyduje o zdrowiu i życiu Waszym i Waszych najbliższych, a także gwarantuje Wam beztrudne dzieciństwo. Pisyaliście o konieczności zapewnienia dzieciom opieki, o tym, że nie powinny bez zgody rodziców oddalać się od domu, że nie wolno zbliżać się do maszyn i urządzeń rolniczych, zwierząt gospodarskich i niebezpiecznych substancji chemicznych, że dzieci nie mogą pracować, a jedynie pomagać w lepszych czynnościach w gospodarstwie domowym. Mam ogromną satysfakcję obserwować, jak rośnie młode pokolenie mieszkańców wsi, świadomych zarówno walorów swego miejsca zamieszkania, ale też występujących w nim zagrożeń. Mam nadzieję, że dzięki temu z każdym rokiem będzie mniej wypadków w rolnictwie, a Wam z dzieciństwa na wsi pozostaną tylko miłe wspomnienia.

Gratuluje wszystkim uczestnikom, a szczególnie gorąco autorom 20 najwyższej ocenionych prac. Życzę Wam sukcesów w nauce w nowym roku szkolnym i zapraszam do udziału w innych ciekawych inicjatywach Kasy. Szczególnie polecam Wam ukończenie kursu e-learningowego *Bezpiecznie na wsi mamy - upadkom zapobiegamy* i obejrzenie filmu *Gra o zdrowie i bezpieczeństwo*. Wszystkie materiały znajdziecie na naszej stronie internetowej w zakładce *Prewencja*. Bądźcie bezpieczni!

Prezes
Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

dr Aleksandra Hadzik

Do dorosłych rolników skierowano z kolei **Ogólnopolski Konkurs Testowy z Zakresu Bezpiecznej Pracy w Gospodarstwie Rolnym – Bezpieczna Obsługa Zwierząt Gospodarskich**. Do realizacji tego przedsięwzięcia wykorzystano platformę moodle – nowoczesne narzędzie, które w obliczu pandemii koronawirusa umożliwia prowadzenie działań edukacyjnych wśród rolników bez konieczności bezpośrednich kontaktów z nimi. Tematyka konkursu dotyczyła kampanii prewencyjnej na rzecz ograniczenia liczby wypadków przy pracy i chorób zawodowych rolników związanych z obsługą zwierząt, przebiegającej pod hasłem *Nie ryzykujesz, gdy znasz i szanujesz*.

Plakat konkursowy

Udział w konkursie wymagał zarejestrowania się na stronie internetowej konkursu, a następnie udzielenia odpowiedzi na 20 pytań jednokrotnego wyboru. W konkursie uczestniczyło 706 osób. Wszyscy nagrodzeni (100 osób) otrzymali nagrody rzeczowe – wózki narzędziowe.

Uroczyste podsumowanie Ogólnopolskiego Konkursu Testowego w Centrali Kasy

Nagrody dla laureatów Konkursu – wózki warsztatowo-narzędziowe

4.2. Przeglądy gospodarstw i prac polowych

W ciągu roku kalendarzowego praca rolnika przebiega w cyklach, uwarunkowanych klimatem i zmiennością pór roku, a także procesem produkcyjnym. Wzmożenie prac można obserwować przede wszystkim wiosną (przygotowanie gleby do zasiewu), ale również podczas sianokosów, żniw czy wykopków i właśnie w tym czasie inspektorzy prewencji z jednostek organizacyjnych Kasy organizowali wizyty i przeglądy gospodarstw rolnych. Ich celem było sprawdzenie stanu technicznego maszyn i urządzeń oraz wskazanie zagrożeń związanych z użytkowaniem wadliwego sprzętu, brakiem odpowiedniego ubioru i wyposażenia. Zwracano również uwagę rolników na stan podwórzy, ewentualny bałagan w obejściu, stan instalacji elektrycznej i przestrzeganie zasad bezpiecznej pracy. Podczas tych spotkań omawiano również wpływ stanu psychofizycznego osoby pracującej na ryzyko wypadku. Przypominano rolnikom o konieczności kontroli stanu zdrowia, robienia przerw w pracy, stosowania okrycia ciała w upalne słoneczne dni i nawadniania.

Przeglądy gospodarstw realizowano również podczas prowadzenia postępowania powypadkowego – przy tej okazji oceniano poziom bezpieczeństwa w gospodarstwie, identyfikowano zagrożenia wypadkowe i wskazywano sposoby ich eliminowania. Wykorzystywano do tego celu listy kontrolne wskazujące na zagrożenia występujące w najliczniejszych grupach wypadkowych: *upadek osób, pochwylenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń oraz uderzenie, przygnięcie i pogryzienie przez zwierzęta.*

Lista kontrolna		Ocena gospodarstwa rolnego pod kątem zagrożeń przy czyniących się do zaistnienia wypadków z udziałem zwierząt gospodarskich		
Wyszczególnienie		Tak	Nie	Nie dotyczy
1.	Praca przy zwierzętach powinna być osobom doświadczonym, zdrowszym, sprawnym fizycznie, mającym ich naturalne zachowania, fizjologię i behawiorystykę.			
2.	Osoba pracująca przy zwierzętach zna je, ich charakter i zachowania, a przed rozpoczęciem obsługi owadnie je obserwuje.			
3.	Dostępność ciepłej i zimnej wody do mycia rąk oraz środków dezynfekcyjnych.			
4.	Dostępność odzieży i obuwia roboczego oraz środków ochrony indywidualnej tj. nakrycie głowy, rękawice, fartuchów ochronnych, masiek przeciwpyłowych, okularów i obuwia.			
5.	Zapobieganie chorobom odkleszczowym (borreliozie, kleszczowemu zapaleniu mózgu) poprzez stosowanie środków zabezpieczających w postaci krytego obuwia, przeciwosłowej i szczepień odzyski ochronnej w jasnym kolorze odmalowywanie nogi i rąk, nakrycia głowy, utrzymywanie repelentów (środków odsmarujących kleszczy).			
6.	Stosowanie urządzeń technicznych eliminujących prace ręczne przy dowożeniu i dozowaniu paszy, osuszaniu odchodów zwierzęcych oraz pojenia zwierząt.			
7.	Stosowanie płyt przepędzających podkowców, pogoniaczy, kaganców i innych urządzeń wspomagających przepędzanie zwierząt oraz wykonywanie zabiegów weterynaryjnych i zoohigienicznych.			
8.	Dostosowanie budynków, w których prowadzona jest hodowla zwierząt do profilu prowadzonej produkcji, tj.: a. pomieszczenia odpowiednio przestronne, z wydzielonymi korytarzami paszowymi i bezgrodziami; b. użytkowanie kory i podół w taki sposób, by umożliwić zadawanie pokarmu i wody bez konieczności wychodzenia między zwierzęta; c. konstrukcja i wysokość korytarzy, zagrod i boksów umożliwiające zwierzętom ich niekontrolowane opuszczenie i zniszczenie; d. sprawną wentylację i oświetlenie.			
9.	Wydzielono pomieszczenia lub stajnie, umożliwiające bezpieczne wykonanie zabiegów weterynaryjnych lub zootechnicznych.			
10.	Wydzielono i oznaczono miejsce dla osobników niebezpiecznych, chorych oraz barwiących sianem. Istnieje możliwość odwołania do kurnika i przysiana.			
11.	Oznaczenie barwanami bezpieczeństwa i ostrzeżeniami nierówności nawierzchni podłoża, progów w otworach drzwiowych, na ciągach komunikacyjnych i w przejściach oraz innych stopniach i wystających elementów znajdujących się na wysokości powyżej 2 m.			
12.	Uprzątnięcie pomieszczenia inwentarskie z bezpiecznymi i nierozstawionymi zbliżonymi przedmiotami ciągami komunikacyjnymi. Okresowe czyszczenie, dezynfekcja i inne zabiegi przeciwdziałające m.in. zagrzybnianiu ściłom i szałow.			
13.	Drzwi pomieszczeń inwentarskich otwierają się na zewnątrz i posiadają zabezpieczenie przed samoczynnym zamknięciem.			
14.	Zabezpieczenie pokrywami lub rusztem przed przypadkowym wpadnięciem do zbiorników bezodpływowych, studzienek oraz kanałów odprowadzających ścieki, gnojnicę i gnojowicę.			

1

Lista kontrolna		Ocena gospodarstwa rolnego pod kątem zagrożeń przy czyniących się do zaistnienia wypadków z udziałem zwierząt gospodarskich		
Wyszczególnienie		Tak	Nie	Nie dotyczy
16.	Posadki lub maty antypoślizgowe w pomieszczeniach o dużej wilgotności, sanitarnych na wódc lub obdoby zwierzęce, np. balach siodłowych, na ciągach komunikacyjnych.			
17.	Bezpieczne podłączenia urządzeń elektrycznych, posiadające zabezpieczenia przed porażeniem prądem elektrycznym.			
18.	Utrzymywanie zwierząt w dobroście, tj. zaspokojenie ich podstawowych potrzeb w zakresie: żywienia, dostępu do wody, potrzebnej przestrzeni życiowej, tworzenia innych zwierząt, leczenia, higieny utrzymania, mikroklimatu pomieszczeń i warunków świetlnych.			
19.	Ogrodzenie elektryczne pastwiska jest oznaczone tablicami ostrzegawczymi, a wybiegi dla zwierząt wyposażone w wyznacznikujące dla osób wykonujących prace przy ich obsłudze.			
20.	Wydzielono i wygrodzono wybieg dla drobitu i miejsca składowania pomiotu pastuskiego z dala od zabudowań i rąk wody.			
21.	Zapewniono pomów stróżującym duty kopcę i wybieg, odpowiednią karmę, stały dostęp do wody oraz opiekę weterynaryjną, a także ograniczono kontakt z osobami nieoznaczonymi.			

2

Lista kontrolna
Ocena gospodarstwa rolnego pod kątem zagrożeń
przyczyniających się do zaistnienia ryzyka wypadków z
grupy „upadek osób”

Lp.	Wyszczególnienie	Tak	Nie	Nie dotyczy
1.	Porządek w obszarze podwórza, obejścia i stanowisk pracy oraz w pomieszczeniach gospodarskich			
2.	Wyfakowanie ciągów komunikacyjnych, płaszczyzn maszyn, itp.			
3.	Odprowadzenie wód opadowych			
4.	Oddzielenie części mieszkalnej gospodarstwa od produkcyjnej			
5.	Nawierzchnia podwórza w dobrym stanie, bez nierówności, utwardzona, niesłiska			
6.	Uporządkowane ciągi komunikacyjne, niezastawione, bez poręczonych przedmiotów, narzędzi, częściowych przewodów elektrycznych itp.			
7.	Oświetlenie podwórza i stanowiska pracy oraz wnętrza budynków gospodarskich			
8.	Brak obfitych i nierówności podłóg i posadzek w budynkach			
9.	Utrudawione prace w wiejskiej przeczyszczalni			
10.	Zabezpieczenia drzwi przed samoczynnym zamknięciem			
11.	Odrowy w stropach i ścianach służące do zrzucania pasz i słomy zabezpieczone balustradami, składającymi się z poręczy odchylonych umieszczonych na wysokości co najmniej 1,1m i krawędziów o wysokości co najmniej 0,15 m, licząc od poziomu stropu pod poddaszem			
12.	Schody			
	• prawidłowo wykonane, stopnie (kąt nachylenia 30°, wysokość głębokości stopnia – 0,19m/20cm)			
	• dobow przyczepność i czystość nawierzchni			
	• poręcze (przy schodach powyżej 5 stopni)			
	• brak obfitych w stopniach schodów			
	• niezastawione przedmiotami			
	• zaśnieżenie schodów zewnętrznych			
13.	Clamniki rolnicze			
	• dobow stan czystości stopni wejściowych			
	• ład i porządek w kabinie, brak poręczonych narzędzi i innych przedmiotów			
14.	Schody, drabinki, podesty ułatwiające wchodzenie i schodzenie z przyczep użytkowych w gospodarstwie			
15.	Stanowiska, koje i boksy dla zwierząt zbudowane w sposób, który umożliwia karmienie i pójcie bez wchodzienia do środka, a także otwieranie drzwi na zewnątrz			
16.	Zabezpieczenia antyostojagowe na ciągach komunikacyjnych, w pomieszczeniach związanych z obsługą zwierząt, gdzie występuje woda i udobry			
17.	Brak nagrobienia dla osób postonnych ze strony pasów strojających (kaje i wybiegi)			
18.	Użycie obrotu roboczego z podzespołu antypoślizgową i używanego stawa składowa			
19.	Dotrzymywanie sprzętu asonuracyjnego do pracy w zblonkach i na wysokości			
20.	Drabiny			
	• prawidłowo ustawione, pod kątem nieprzekraczającym 65°75° oraz wystające ponad powierzchnię wchodzenia na co najmniej 0,75 m			
	• posiadające zabezpieczenia przed przewróceniem i osamotnieniem (błki zapobiegające zblonieniu sprzętu lub ciała)			
	• czyste, w dobrym stanie technicznym			
21.	Wypozastanie w sprząz wspomagający transport ręczny (np. taczki, wózki, windy, itp.)			
22.	Wydzielony i wygospodary wybieg dla drobitu oraz systematyczne sprzątanie pomiatu paszowego			

Lista kontrolna
ocena gospodarstwa rolnego
pod kątem zagrożeń przyczyniających
się do zaistnienia wypadków z udziałem maszyn i urządzeń rolniczych

Lp.	Wyszczególnienie	Tak	Nie	Nie dotyczy
1.	Przechowywanie maszyn i urządzeń w miejscu uniemożliwiającym swobodny dostęp do nich osobom nieupowaznionym (m.in. dzieciom) oraz zwierzętom			
2.	Dostępność instrukcji obsługi maszyn i urządzeń będących na wyposażeniu gospodarstwa			
3.	Kompletne, nieuszkodzone osłony i zabezpieczenia ruchomych oraz ostrych elementów maszyn i urządzeń			
4.	Wypozastanie gospodarstwa w odzież roboczą przylegającą do ciała, chroniącą przed chłodem i przegrzaniem			
5.	Dostępność środków ochrony indywidualnej – ochrona głowy, szosa, twarzy, rak oraz układu oddechowego			
6.	Wypozastanie wałów napędowych WOM w komplecie i nieuszkodzone osłony i łańcuchki			
7.	Wypozastanie pilarki tarczowej w komplecie osłony, klin rozszczepiający, poprzeczniak i ściągacz			
8.	Prawidłowe systemowanie pilarki tarczowej, porządek wokół urządzenia			
9.	Sprawy hamulce bezwładnościowy w pilarsze łańcuchowej			
	Clamniki rolnicze			
	• sprawne technicznie, posiadające sygnał dźwiękowy			
	• aktualnie badania techniczne			
	• wyposażone w bezpieczne kabiny lub ramy ochronne			
	• stopnie wejściowe – utrzymane w dobrym stanie technicznym, czyste			
11.	Wypozastanie gospodarstwa w podory i klisy itp., zapobiegające niekontrolowanemu przemieszczaniu się maszyn oraz urządzeń			
12.	Sprawy sprzętwny i podory ułatwiające agregowanie			
13.	Stopnie wejściowe, schody, drabinki, podesty ułatwiające wchodzenie i schodzenie z przyczep, maszyn i ład			
14.	Wypozastanie ciągników i maszyn samogędnych w apteczki pierwszej pomocy, gaśnice, kamizelki odblokowe i trójkąty ostrzegawcze			
15.	Stosowanie nowo igit zabezpieczających ładunki objętościowe przed samoczynnym przemieszczaniem się lub upadkiem podczas transportu (atostawianych pasów spinających, podwyższonych burt itp.)			
16.	Nieuszkodzone instalacje podłączenia zasilające elektronyzacji i urządzeń elektrycznych, wyposażone w zabezpieczenia przed porażeniem prądem elektrycznym			

Kasa zachęcała również rolników do samodzielnego wykonywania list kontrolnych. Dzięki nim właściciele mogli określić zagrożenia występujące w prowadzonym przez siebie gospodarstwie rolnym (listy kontrolne dostępne były do pobrania na stronie www.krus.gov.pl).

W 2020 roku inspektorzy Kasy wizytowali 10 217 gospodarstw rolnych, w których przeprowadzili przeglądy gospodarstw i prac polowych oraz udzielili rolnikom indywidualnego instruktażu.

OR KRUS w Koszalinie – przegląd gospodarstw w gminie Dębno

OR KRUS w Bydgoszczy – przegląd gospodarstwa w Rzegocinie

OR KRUS we Wrocławiu – wizytacja gospodarstwa podczas prac polowych

OR KRUS w Poznaniu – przegląd maszyny podczas wizytacji

OR KRUS w Częstochowie – wizytacja podczas zbioru słomy w Goleiszowie

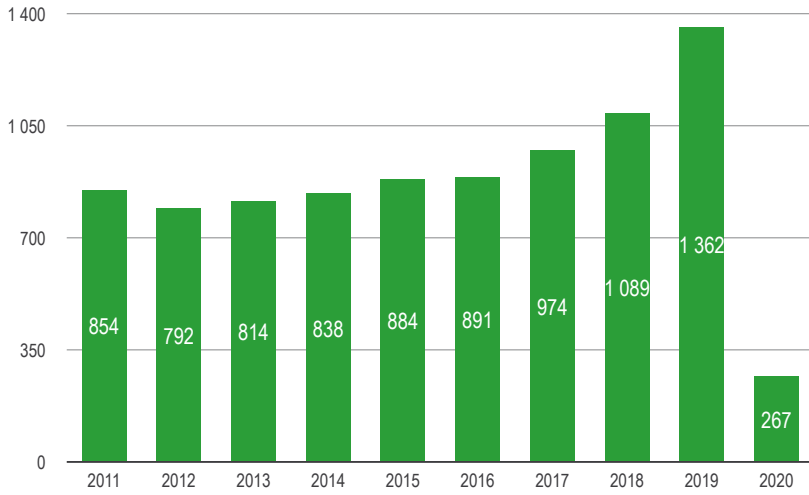
OR KRUS w Łodzi – wizytacje prac polowych w powiecie skierniewickim

4.3. Stoiska informacyjno-prewencyjne KRUS

W 2020 roku zorganizowano 267 stoisk informacyjno-prewencyjnych KRUS. Łącznie odwiedziło je 12 704 rolników, członków ich rodzin i osób zainteresowanych tematem ubezpieczeń społecznych rolników oraz bezpieczeństwem ich pracy. Ich liczba jest najmniejsza od 2011 roku z uwagi na odwołanie wielu lokalnych imprez masowych na terenach wiejskich.

Przy stoiskach rozpowszechniano prewencyjne materiały popularyzatorskie (np. broszury, ulotki), promowano odzież roboczą i ochrony osobiste dla rolników, wyroby oznaczone *Znakiem Bezpieczeństwa KRUS* oraz wyróżnieniem targowym pn. *Wyrób zwiększający bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym*. Prezentowano również roll-upy, plakaty i prezentacje o treściach prewencyjnych, a także środki produkcji, których stosowanie ogranicza ryzyko wypadków (drabiny, lampy, podnośniki itp.). Ponadto organizowano konkursy z wiedzy o bhp dla rolników i ich rodzin oraz pokazy bezpiecznej pracy i ratownictwa przedlekarskiego. Pracownicy KRUS udzielali także informacji o zagrożeniach wypadkami przy pracy oraz przysługujących ubezpieczonym w Kasie świadczeniach.

Wykres 22. Stoiska informacyjno-prewencyjne zorganizowane przez jednostki organizacyjne KRUS w latach 2011–2020

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

OR KRUS w Białymstoku – stoisko informacyjno-prewencyjne w Szepietowie

OR KRUS we Wrocławiu – mobilne stoisko informacyjno-prewencyjne w Jelczu-Laskowicach

OR KRUS w Gdańsku – punkt informacyjny Placówki Terenowej w Sztumie podczas Dożynek w 2020 roku w Waplewie Wielkim

OR KRUS w Poznaniu – stoisko informacyjno-prewencyjne podczas Dożynek Krajowych w Sanktuarium Maryjnym na Półku pod Bralinem

Pracownicy Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego rokrocznie planują zorganizowanie wielu stoisk informacyjno-prewencyjnych podczas międzynarodowych oraz ogólnopolskich targów i wystaw rolniczych, jednak w 2020 roku, z uwagi na obostrzenia sanitarne spowodowane pandemią COVID-19, zrealizowano tylko 5 z 12 stoisk planowanych wspólnie z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Krajowym Ośrodkiem Wsparcia Rolnictwa oraz Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa podczas:

- Międzynarodowych Targów Rolniczych *Polagra Premiery* w dniach 17–19.01.2020 roku w Poznaniu;
- *Centralnych Targów Rolniczych* w dniach 31.01–2.02.2020 roku w Nadarzynie;
- Wystawy Rolniczej *Mazurskie Agro Show Ostróda* w dniach 8–9.02.2020 roku w Ostródzie;
- Targów Rolniczych *AGRO-PARK* w dniach 29.02–1.03.2020 roku w Lublinie;
- Krajowej Wystawy Rolniczej oraz Dożynek Jasnogórskich w dniach 4–6.09.2020 roku w Częstochowie.

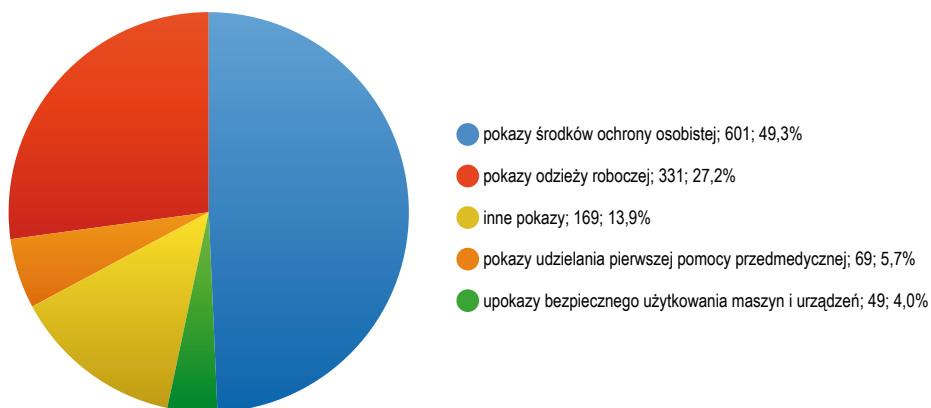
Ponadto uczestniczono w:

- XXVII Krajowych Dniach Ziemniaka – Potato Poland 2020, zorganizowanych w dniach 21–23.08.2020 roku w Bralinie k. Kępna;
- III Ogólnopolskim Świątce *Wdzięczni Polskiej Wsi* zorganizowanym 13.09.2020 roku w Lubkowie (województwo dolnośląskie).

4.4. Pokazy i wystawy

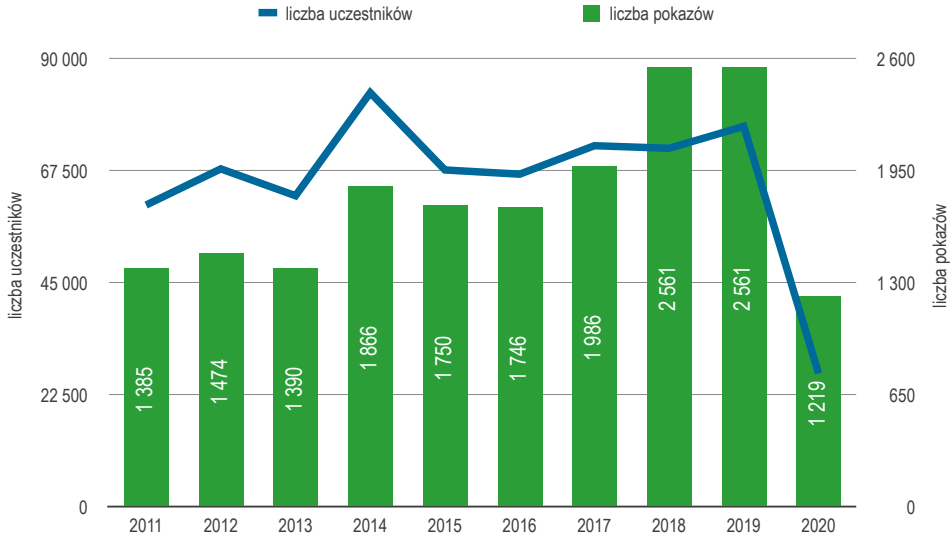
Urozmaiceniu szkoleń, które w znacznym stopniu bazują na wiedzy teoretycznej, służyły pokazy: sposobów bezpiecznego wykonywania prac rolniczych, odzieży roboczej i środków ochrony osobistej, bezpiecznego sposobu użytkowania maszyn i urządzeń rolniczych (m.in. pilarek), montowania osłon na WOM, a także udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej (przy współpracy z ratownikami z jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych). **O odbyło się 1 219 pokazów dla 26 925 osób.**

Wykres 23. Pokazy przeprowadzone przez jednostki terenowe KRUS w 2020 roku

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Wykres 24. Pokazy przeprowadzone przez jednostki organizacyjne KRUS w latach 2011–2020

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

OR KRUS w Białymstoku – pokaz udzielania pomocy przedlekarskiej na szkoleniu dzieci w Bielsku Podlaskim

OR KRUS w Rzeszowie – pokaz odzieży ochronnej

OR KRUS w Olsztynie – pokaz odzieży roboczej i środków ochrony osobistej podczas targów rolniczych

OR KRUS w Białymstoku – pokaz bezpiecznej wymiany WOM w Sokolach

W siedzibach jednostek terenowych zorganizowano 230 wystaw, których zadaniem było promowanie bezpiecznej pracy w rolnictwie. Prezentowano: odzież roboczą, środki ochrony osobistej, zdjęcia z przeprowadzonych działań prewencyjnych czy prace plastyczne zgłoszone do konkursów organizowanych przez KRUS.

OR KRUS Łódź – wystawa na temat bezpiecznej pracy

OR KRUS w Koszalinie – wystawa w PT KRUS w Chojnie

OR KRUS we Wrocławiu – wystawa odzieży roboczej w PT KRUS w Lubaniu

OR KRUS w Warszawie – wystawa w sali obsługi interesantów w PT KRUS w Przasnyszu

4.5. Popularyzowanie zasad bezpiecznej pracy za pośrednictwem środków masowego przekazu

Propagowanie zasad bezpiecznej pracy w gospodarstwie rolnym odbywało się również za pośrednictwem środków masowego przekazu. W prasie ogólnopolskiej i lokalnej adresowanej do rolników ukazało się 86 artykułów prasowych, w Internecie zaś – 282 publikacje dotyczące tematyki prewencji wypadkowej w rolnictwie. Wyemitowano również 18 audycji telewizyjnych i 37 audycji radiowych. Omawiano w nich statystykę wypadków, najczęściej występujące zagrożenia w środowisku pracy rolnika i ich przyczyny oraz zasady postępowania w przypadku zaistnienia zdarzenia wypadkowego lub podejrzenia wystąpienia rolniczej choroby zawodowej. Media publikowały również zaproszenia do udziałów w szkoleniach, pokazach i konkursach organizowanych przez KRUS. Wiele działań prewencyjnych objętych było patronatem medialnym lokalnych redakcji.

Na stronie internetowej www.krus.gov.pl zamieszczono kwartalne komunikaty o wypadkach przy pracy i chorobach zawodowych rolników, a także opracowania o tematyce prewencyjnej:

- *Bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie sadowniczym – identyfikacja zagrożeń wypadkowych;*
- *Bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym – porażenie prądem elektrycznym;*
- *Nie dajmy się stresowi w obliczu zagrożenia koronawirusem;*
- *Koronawirus SARS-CoV-2 COVID-19 – Jak się chronić przed zarażeniem w gospodarstwie rolnym?;*
- *Wypadki komunikacyjne w rolnictwie – transport po drogach publicznych;*
- *Otyłość – współczesny problem, również wśród rolników;*
- *Bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym – upadek przedmiotów;*
- *Jak bezpiecznie pracować z bydlęciem mlecznym?;*
- *Czy w każdym gospodarstwie może być bezpiecznie? Zdecydowanie TAK!!!;*
- *Dzieci w gospodarstwie rolnym muszą być bezpieczne;*
- *Rolniku – świeć przykładem zwłaszcza jesienią i zimą;*
- *Wszechobecny hałas – źródła i zapobieganie skutkom;*
- *Bezpieczeństwo pracy podczas obsługi trzody chlewnej;*
- *Bezpieczna praca przy wycinie drzew i obróbce drewna, wykonywanych przez rolników;*
- *Jak zachować dobrostan w trakcie pandemii?*

Niebezpiecznik

ZADANIA

Informacje ogólne

Swiadczenia

Ubezpieczenie społeczne rolników

Umowy międzynarodowe

Ubezpieczenia zdrowotne

Prewencja

Rehabilitacja

Zamówienia publiczne (zrod 01.08.17)

Zamówienia publiczne (jo 01.08.17)

Praca w KRUS

Praktyki studenckie w KRUS

Współpraca z zagranicą

WYDAWNICTWA

Zarys orzecznictwa lekarskiego - w sprawach z ubezpieczenia społecznego rolników

Broшуry Informacyjne o KRUS

Układ informacyjny dla rolników

Materiały prewencyjne

CZASOPISMO

MULTIMEDIA

Wiśni

Prezentacje

KONKURSY

Wideo z konkursu

Bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym – upadek przedmiotów

Tych tragedii można było uniknąć

Wypadek, który opisujemy wydarzył się w lesie należącem do poszkodowanego rolnika. Pewnego dnia, we wczesnych godzinach popołudniowych, rolnik wraz z żoną i synem udali się do lasu, w celu wycięcia drzew na potrzeby gospodarstwa rolnego. Rolnik z system wycinał kilkudziesięciolitrowe drzewa (o średnicy pnia około 40 cm) za pomocą piły spalinowej, a żona rolnika oczyszczała teren z gałęzi. Jedno ze ściętych drzew, upadając gwałtownie odbiło się i uderzyło poszkodowanego, przewracając go i przygniatając. Syn oraz żona rolnika natychmiast przystąpiło do uwalniania go spod leżącego drzewa. Po kilkuminutowych próbach udało im się, przy użyciu drzewianego kołka, częściowo podnieść drzewo i uwolnić poszkodowanego. Na miejsce wypadku wezwano karetę pogotowia, która przewiozła poszkodowanego rannego rolnika do szpitala. Mimo szybko udzielonej pomocy medycznej, rolnik ten zmarł w wyniku urazu ałektorazępowego.

I kolejny przykład:

Poszkodowany wykonywał pracę na polu przeznaczonym pod zieleń kukurydzy, przy pomocy agregatu uprawowego. Nagle dotrlo do zablokowania się reszek roślinnych kukurydzy w elementach agregatu. Rolnik zatrzymał ciągnik, podniósł agregat do góry i wszedł pod niego, ak celu oczyszczenia. W tym momencie agregat z wałem uprawowym samostnie opadł przygniatając poszkodowanego i doprowadzając do natychmiastowej śmierci rolnika. Przyczyną tragedii, oprócz nieprzebrzegania zasad bezpieczeństwa (wejście pod niezabezpieczony i unieruszony agregat), był nieszcześnie układ hydrauliczny ciągnika.

To tylko dwa z wielu wypadków spowodowanych „upadkiem przedmiotów”, wyjątkowo tragicznych, bo zakończonych śmiercią rolników. Według statystyk Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, w ciągu ubiegłego roku doszło do 674 takich zdarzeń, co stanowi ponad 6,5% odnotowanych w 2019 r. wypadków przy pracy rolniczej (10 295 zdarzeń). W tej liczbie, aż 15 wypadków zakończyło się śmiercią rolników. Stanowiły one ponad 26% wszystkich wypadków śmiertelnych w 2019 r. (57 zdarzeń) [1].

Analizując wypadki związane z „upadkiem przedmiotów” możemy dojść do wniosku, że jedną ich przyczyną było wejście poszkodowanego w bezpośrednią strefę zagrożenia, w której ryzyko urazu oraz utraty zdrowia lub życia jest największe. Kolejną był brak właściwie posiadanych

Kampanie Prewencyjne KRUS

Wiśni

Prezydencja KRUS w ISSA

Wiśni

KRUS partnerem Witji Zero

Wiśni

Moja Witja Zero
Ogólnopolski konkurs dla młodzieży

Wiśni

XI Ogólnopolski Konkurs Piszczyny
Bezpiecznie na wsi

Wiśni

Bezpiecznie w gospodarstwie rolnym

Wiśni

Bezpieczne dziecko w gospodarstwie rolnym

Wiśni

KONKURS BEZPIECZNE GOSPODARSTWO ROLNE 2021

Wiśni

Przykład opracowania o tematyce prewencyjnej

Na stronie internetowej Kasy utworzono ponadto dwie zakładki tematyczne: *Bezpiecznie w gospodarstwie rolnym* oraz *Bezpieczne dziecko w gospodarstwie rolnym*, zawierające materiały edukacyjne dla rolników i ich rodzin. Omówiono w nich zasady bezpiecznej pracy oraz sposoby eliminowania ryzyka wystąpienia wypadku przy pracy rolniczej oraz rolniczych chorób zawodowych, a także zasady bezpiecznego przebywania najmłodszych w gospodarstwie rolnym. Opracowano i zamieszczono również na stronie internetowej www.krus.gov.pl formularz zgłoszenia wypadku przy pracy wraz z informacją, w jaki sposób należy zgłosić zdarzenie bez wychodzenia z domu. Ponadto opublikowano materiały dotyczące pięciu kampanii prewencyjnych realizowanych przez Kasę, poświęconych sposobom zapobiegania najczęściej występującym wypadkom i chorobom zawodowym rolników.

Kampanie te prowadzono pod hasłami:

- *Rola rolnika, by upadku unikał;*
- *Nie ryzykujesz, gdy znasz i szanujesz;*
- *Mądrze postępujesz, wypadku nie spowodujesz;*
- *Rolniku nie daj się kleszczom;*
- *Kości i stawy, też rolnika sprawy.*

The screenshot displays the 'Kampanie Prewencyjne KRUS 2020' section. On the left, there is a navigation menu with categories: 'ZADANIA' (Tasks), 'WYDAWNICTWA' (Publications), 'CZASOPISMO' (Magazine), and 'MULTIMEDIA'. The main content area features five campaign cards, each with a logo and a 'Wpisz' button:

- NIE RYZYKUJESZ GDY ZNASZ I SZANUJESZ**: Logo with a hand holding a plant. Text: 'Nie ryzykujesz, gdy znasz i szanujesz'. List of control points: 'Ocena gospodarstwa rolniczo pod kątem aspektów przyczyniających się do zajścia wypadków z udziałem bieżerai gospodarstkich'.
- ROLA ROLNIKA BY UPADKU UNIKAŁ**: Logo with a red cube and a green plant. Text: 'Rola rolnika, by upadku unikał'. List of control points: 'Ocena gospodarstwa rolniczo pod kątem aspektów przyczyniających się do zajścia wypadków z grupy „upadek cwiłi”'.
- MĄDRZE POSTĘPUJESZ WYPADKU NIE SPWODUJESZ**: Logo with three interlocking gears.
- Kampanie Prewencyjne KRUS**: Logo with a red cube and a green plant.
- Prezydencja KRUS w ISSA**: Logo with a globe.
- KRUS partnerem Wuj Zero**: Logo with a red cube and a green plant.
- Moja Waga Zero**: Logo with a scale and a green plant. Text: 'Ogólnopolski konkurs dla młodzieży'.
- XI Ogólnopolski Konkurs Plastyczny**: Logo with a sun and a green plant. Text: 'Bezpiecznie na wsi'.
- Bezpiecznie w gospodarstwie rolnym**: Logo with a sun and a green plant. Text: 'Wpisz'.
- Bezpieczne dziecko w**: Logo with a sun and a green plant.

Materiały dot. kampanii prewencyjnych na stronie internetowej Kasy

W zakładce *Kalendarz Wydarzeń Prewencyjnych* odwiedzający mogli przeglądać i wyszukiwać działania prewencyjne realizowane przez jednostki terenowe KRUS, np. szkolenia, pokazy, wystawy według takich kryteriów jak m.in. data czy miejsce realizacji. W 2020 roku do systemu wprowadzono 6 614 wydarzeń prewencyjnych.

W 2020 roku ogłoszono i przeprowadzono XXVI edycję konkursu *W rolnictwie można pracować bezpieczniej* na publikacje poświęcone bezpieczeństwu pracy rolników, która szczególną uwagę zwracała na zagadnienia związane z zapobieganiem wypadkom i chorobom związanym z obecnością zwierząt w gospodarstwie rolnym. Konkurs adresowany był do dziennikarzy prasy ogólnokrajowej i regionalnej, rozgłośni radiowych i ośrodków telewizyjnych, a także do innych osób publikujących w środkach masowej komunikacji. Nadesłane materiały, zgodnie z regulaminem, oceniane były w trzech kategoriach: artykuły prasowe i publikacje internetowe, audycje radiowe, audycje telewizyjne. Do XXVI edycji konkursu zgłosiło się 18 osób, które przekazały ogółem 89 publikacji.

4.6. Seminaria i konferencje

Przedstawiciele Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego uczestniczyli w *61. Ogólnopolskiej Konferencji Ochrony Roślin Sadowniczych 2020 – Międzynarodowym Rokiem Zdrowia Roślin*, która odbyła się 4 lutego 2020 roku w kinoteatrze Polonez w Skierniewicach. Patronat Honorowy nad wydarzeniem objął Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Ponadto w 2020 roku pracownicy Oddziałów Regionalnych i Placówek Terenowych KRUS uczestniczyli w spotkaniach oraz konferencjach organizowanych, m.in. przez: Ośrodki Doradztwa Rolniczego, Starostwa Powiatowe, Państwową Inspekcję Pracy, Izby Rolnicze, Państwową Straż Pożarną, Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa.

5. Współdziałanie Kasy w tworzeniu systemu ratownictwa przedmedycznego

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w celu łagodzenia skutków wypadków przy pracy rolniczej kontynuowała współpracę ze Związkiem Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej. W 2020 r., wspierając rozwój systemu ratownictwa przedlekarskiego w rejonach wiejskich, zakupiono 200 zestawów ratownictwa przedlekarskiego na bazie standardu R-1, które przekazano jednostkom OSP za pośrednictwem Oddziałów Regionalnych KRUS w całej Polsce.

OR KRUS w Łodzi – wręczenie zestawów ratownictwa przedlekarskiego jednostkom OSP z terenu działania Oddziału

OR KRUS we Wrocławiu – przekazanie zestawu ratownictwa przedlekarskiego jednostce OSP w Stradonii Wierchniej

OR KRUS w Opolu – przekazanie zestawu ratownictwa przedlekarskiego jednostce OSP w Otmuchowie

Liczbę interwencji z wykorzystaniem zestawów ratownictwa przedlekarskiego w latach 2011–2020 zestawiono w tabeli poniżej.

Tabela 23. Akcje ratunkowe z wykorzystaniem zestawów ratownictwa przedlekarskiego, przekazanych przez KRUS

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba akcji ratunkowych z wykorzystaniem zestawów ratownictwa przedlekarskiego, przekazanych przez KRUS	4 315	3 749	4 063	3 703	4 571	3 626	4 762	4 703	4 374	4 982

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

W 2020 roku przeprowadzono 4 982 interwencje z wykorzystaniem zestawów ratownictwa przedlekarskiego, udzielając pomocy 4 213 osobom. Informację o liczbie interwencji z ich wykorzystaniem oraz o liczbie osób, którym udzielono pomocy, w podziale na OR KRUS, przedstawiono w załączniku nr 10.

Współpracowano również z Zarządem Głównym Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP podczas organizacji konkursu *Najlepsi z Najlepszych* na Wzorową Młodzieżową Drużynę Pożarniczą i jej Opiekuna – przekazano zestaw ratownictwa przedlekarskiego dla zwycięskiej drużyny.

Uroczyste przekazanie zestawu ratownictwa przedlekarskiego dla zwycięskiej drużyny w konkursie Najlepsi z Najlepszych na Wzorową Młodzieżową Drużynę Pożarniczą i jej Opiekuna

6. Starania KRUS o właściwą produkcję i dystrybucję bezpiecznych środków stosowanych w rolnictwie oraz sprzętu i odzieży ochronnej dla rolników

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w celu określenia okoliczności i przyczyn wypadków z udziałem maszyn i urządzeń rolniczych oraz kierunków i form oddziaływania prewencyjnego analizowała przyczyny wypadków tego typu w następujących grupach wypadkowych: grupie 06 *przejechanie, uderzenie, pochwycenie przez środek transportu w ruchu*, grupie 07 *pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń* oraz grupie 03 *upadek przedmiotów*.

Podczas targów i wystaw rolniczych pracownicy Kasy dokonywali oceny oferty rynkowej prezentowanej przez producentów maszyn i urządzeń do produkcji rolnej pod względem poziomu bezpieczeństwa ich użytkowania. Zachęcano firmy do ubiegania się o *Znak Bezpieczeństwa KRUS* oraz typowano wyroby do wyróżnienia targowego *Wyrób zwiększający bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym*.

Znak Bezpieczeństwa KRUS

W ramach oddziaływania KRUS na rzecz właściwej produkcji i dystrybucji środków stosowanych w rolnictwie oraz sprzętu i odzieży ochronnej *Znak Bezpieczeństwa KRUS* przyznano bezpiecznym butom z poliuretanu – modelom: 1042, 2048, 2051 oraz obuwiu męskiemu z podnoskiem kompozytowym i wkładką antyprzebiciową – modelowi 707 firmy PPO PP Strzelce Opolskie.

Buty z poliuretanu – model 1042

Buty z poliuretanu – model 2048

Buty z poliuretanu – model 2051

Obuwie męskie z podnoskiem kompozytowym i wkładką antyprzebiciową – model 707

Uroczyste wręczenie *Znaku Bezpieczeństwa KRUS* firmie PPO PP Strzelce Opolskie z uwagi na obostrzenia sanitarne odbyło się w Centrali Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Uroczyste wręczenie Znaku Bezpieczeństwa KRUS w Centrali KRUS
Od lewej: Dyrektor Biura Prewencji Pan Cezary Nobis, Zastępca Prezesa Kasy Pan Artur Warzocha, Przewodniczący Komisji Kwalifikującej wyroby do Znaku Bezpieczeństwa KRUS Pan Eugeniusz Szajba

Wręczenie przez Kierownictwo Kasy Znaku Bezpieczeństwa KRUS
wraz ze statuetką *Dobroślaw* przedstawicielowi firmy PPO PP
ze Strzelec Opolskich

Wyroby oznaczone w 2020 r. Znakiem Bezpieczeństwa KRUS

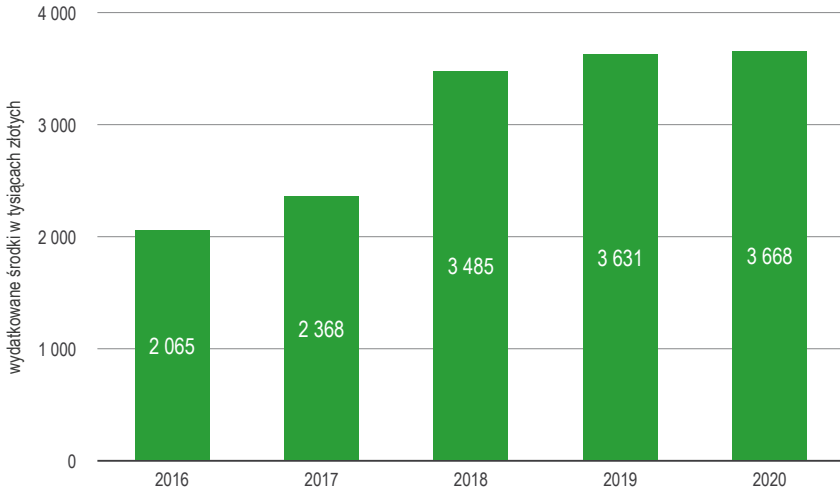
Bezpieczne wyroby oznaczone *Znakiem Bezpieczeństwa KRUS* i posiadające wyróżnienie targowe *Wyrób zwiększający bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym* promowano podczas targów i spotkań z rolnikami. Wykaz wszystkich wyrobów udostępniono na stronie internetowej Kasy.

W 2020 roku został opracowany, a następnie zatwierdzony przez Prezesa KRUS *Regulamin przyznawania wyróżnienia targowego Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego pn. Wyrób zwiększający bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym*.

7. Finansowanie działań prewencyjnych KRUS

W 2020 roku Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wydatkowała na realizowaną działalność prewencyjną ogółem 3 668 tys. zł ze środków Funduszu Prewencji i Rehabilitacji, tj. o 37 tys. więcej niż w 2019 roku.

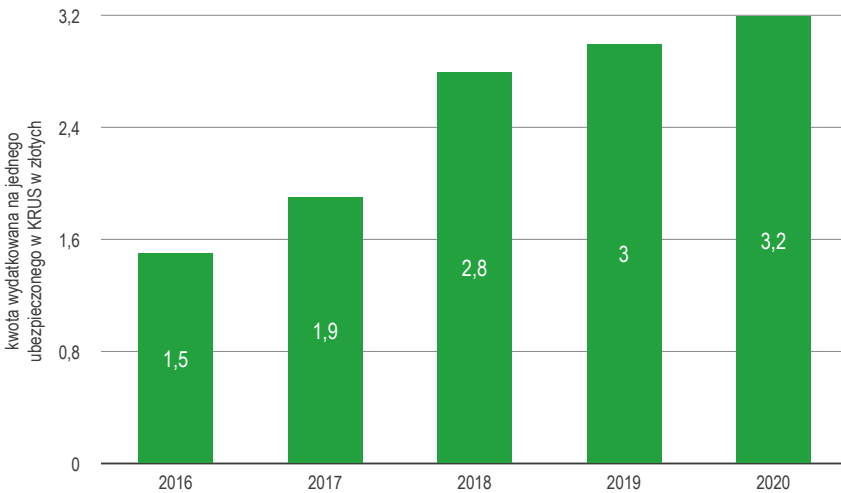
Wykres 25. Koszty działalności prewencyjnej KRUS w latach 2016–2020

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

W 2020 roku na przeprowadzenie działań prewencyjnych wydatkowano średnio 3,2 zł na jednego ubezpieczonego w KRUS, w porównaniu do 2019 roku kwota ta wzrosła o 0,2 zł.

Wykres 26. Kwota wydatkowana na jednego ubezpieczonego w KRUS w latach 2016–2020

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Podsumowanie

W 2020 roku do placówek terenowych i oddziałów regionalnych KRUS zgłoszono 10 974 zdarzenia wypadkowe. W stosunku do roku poprzedniego ich liczba obniżyła się o 2 667, tj. 19,6%, a w ciągu 10 lat – o 14 798, tj. 57,4%, przy spadku liczby osób ubezpieczonych o 352 073, tj. 23,2% w stosunku do 2011 roku, a do 2019 roku – o 26 809, tj. o 2,3%. Za wypadki przy pracy rolniczej, w rozumieniu ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (bez względu na skutki zdrowotne wypadku) uznano 9 957 zdarzeń – o 2 952, tj. 22,9% mniej niż w roku ubiegłym. Wypłatą jednorazowych odszkodowań zakończyły się 7 872 wypadki, o 2 423, tj. 23,5% mniej niż w roku ubiegłym, o 8 702, tj. 52,5% mniej niż 10 lat temu oraz o ponad 80% mniej od momentu rozpoczęcia przez KRUS działalności prewencyjnej. Struktura orzeczonego uszczerbku na zdrowiu w porównaniu z rokiem ubiegłym nie uległa zmianie. U większości poszkodowanych (62,7%) uszczerbek na zdrowiu nie przekroczył 5%, a u 0,6% poszkodowanych orzeczono uszczerbek powyżej 60%. Niezdolność do samodzielnej egzystencji wskutek wypadku przy pracy rolniczej stwierdzono u 18 osób. W 2020 roku wypłacono jednorazowe odszkodowania z tytułu śmierci z powodu 35 wypadków przy pracy rolniczej i jest to wartość najmniejsza w historii Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (dla porównania w 2019 roku wypłacono 57 takich odszkodowań, czyli więcej o 38,6%). W ciągu ostatnich 10 lat liczba wypadków śmiertelnych zakończonych wypłatą jednorazowych odszkodowań zmniejszyła się o 46, tj. 56,8%. Wskaźnik wypadkowości mierzony liczbą wypadków powodujących wypłatę jednorazowych odszkodowań na 1 000 ubezpieczonych w KRUS wyniósł 6,6 i w porównaniu do 2019 roku zmniejszył się o 1,9, a od 2011 roku – o 4,3. Nadal występuje duże zróżnicowanie wskaźnika wypadkowości pomiędzy województwami – waha się on od 3,2 do 9,0 wypadków na 1 000 ubezpieczonych.

Podobnie jak w latach poprzednich, najwięcej wypadków odnotowano w trzech grupach wypadkowych: *upadek osób* (47,2%), *uderzenie, przygniecenie i pogryzienie przez zwierzęta* (12,2%) oraz *pochwycenie i uderzenie przez ruchome części maszyn i urządzeń* (12,2%). Łącznie wypadki z tych grup stanowiły 71,6% wszystkich zdarzeń zakończonych wypłatą jednorazowych odszkodowań. Najwięcej wypadków śmiertelnych zarejestrowano w grupach: *przejechanie, uderzenie i pochwycenie przez środek transportu w ruchu* (9 ofiar), *upadek przedmiotów* (7 ofiar) i *pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń* (6 ofiar). Większość poszkodowanych w wypadkach (70,1%) to mężczyźni w wieku 50–59 lat (23,5%) i 40–49 lat (19,1%). Wśród kobiet najwięcej poszkodowanych było w grupach wiekowych 50–59 lat (13,2%) oraz 40–49 lat (10% wszystkich poszkodowanych).

Z danych pozyskanych podczas prowadzenia postępowania powypadkowego wynika, że najczęstszymi przyczynami wypadków były:

- zły stan nawierzchni (nierówne, śliskie, grząskie);
- nieużywanie odpowiedniego obuwia roboczego;
- niewłaściwe operowanie kończynami w strefie zagrożenia;

- narowistość i agresja zwierząt niewynikające z ich fizjologii;
- niewłaściwe uchwycenie, trzymanie narzędzi, środków i przedmiotów pracy;
- niedostateczna koncentracja uwagi na wykonywanej czynności;
- niewłaściwy sposób obsługi zwierząt, w tym niezachowanie szczególnej ostrożności przy obsłudze zwierząt niebezpiecznych;
- nieprawidłowy sposób wchodzenia i schodzenia z maszyn rolniczych, przyczep, wozów itp.;
- wady konstrukcyjne budynków, schodów i stanowisk dla zwierząt, niezabezpieczone otwory zrzutowe i kanały gnojowe, progi w otworach drzwiowych, różnice poziomów nawierzchni itp.;
- niekorzystanie lub nieprawidłowy sposób wchodzenia i schodzenia z drabin, podestów i rusztowań podczas pracy na wysokości;
- niewłaściwe tempo pracy, pośpiech;
- niewłaściwa obsługa i eksploatacja maszyn i urządzeń rolniczych (regulacja, naprawy, agregowanie itp.);
- nieprawidłowo skonstruowane drabiny (np. brak zabezpieczeń przed przechyłem i osunięciem, zły rozstaw szczebli itp.);
- brak ubrania i obuwia roboczego;
- zaskoczenie niespodziewanym zdarzeniem;
- brak lub niewłaściwe osłony i zabezpieczenia ruchomych elementów maszyn oraz urządzeń rolniczych.

Z obserwacji pracowników ds. prewencji wynika, że w wielu przypadkach czynnikiem decydującym o bezpieczeństwie pracy osób ubezpieczonych w Kasie jest, poza świadomością zagrożeń, również sytuacja ekonomiczna gospodarstwa. Ponad 77% wypadków wystąpiło w gospodarstwach, których powierzchnia nie przekroczyła 20 hektarów przeliczeniowych, a 61,1% odnotowano przy prowadzeniu mieszanego profilu produkcji. Zwykle były to gospodarstwa nierozwojowe, prowadzone przez starszych rolników, słabo prosperujące. Najczęściej znajdują się w nich nieutwardzone i nierówne nawierzchnie podwórzy, bez odprowadzenia wód opadowych i wyznaczonych ciągów komunikacyjnych, pomieszczenia, maszyny i narzędzia są w złym stanie technicznym, podczas pracy używa się wyeksploatowanego i nieodpowiedniego obuwia, a także prowadzi się hodowlę w pomieszczeniach konstrukcyjnie do tego nieprzystosowanych, w których codzienna obsługa zwierząt wymaga bezpośredniego kontaktu z nimi. Wiele prac wykonuje się ręcznie, a pomieszczenia gospodarskie są bez węzłów sanitarnych, ze stromymi schodami zazwyczaj bez poręczy. Wnioski z przeprowadzonych w 2020 roku postępowań powypadkowych wskazują, że rolnicy nie stosowali również instrukcji obsługi maszyn i urządzeń, nie wyłączali napędu w czasie wykonywania napraw i regulacji, a ich ruchome elementy nie miały wymaganych osłon i zabezpieczeń. W wielu przypadkach wykonywali przez długi czas pracę ponad siły, w trudnych warunkach atmosferycznych, a także przystępowali do niej niewyspani, zmęczeni, zdekoncentrowani, a czasem nawet chorzy. Nadal nieprawidłowo

wychodzili z maszyn rolniczych (przodem do wyjścia), stosowali wyeksploatowane i nieodpowiednio wykonane drabiny, stawiali je na nierównym i niestabilnym podłożu, używali krajzeg bez osłon oraz nie stosowali popychaczy przy cięciu drewna. Często ich pracy towarzyszył stres i pośpiech wynikające ze złej organizacji pracy bądź niekorzystnej aury. Niestety zdarzały się obejścia nieuprzątnięte, zagracone i nieodśnieżane w okresie opadów śniegu.

Wyplacono 233 jednorazowe odszkodowania z tytułu uszczerbku na zdrowiu bądź śmierci wskutek choroby zawodowej, co również stanowi najmniejszą liczbę od początku działania KRUS (w 2011 roku takich odszkodowań było 183, a w 2019 roku – 337). Dominowały choroby zakaźne przenoszone przez kleszcze (185 przypadków boreliozy i 5 przypadków kleszczowego zapalenia mózgu) i choroby układu oddechowego (27 przypadków). Choroby odkleszczowe wystąpiły głównie w północno-wschodniej Polsce – rejonie występowania licznej populacji kleszczy i produkcji bydła mlecznego. Mimo prowadzonych od wielu lat działań prewencyjnych na rzecz zmniejszenia liczby chorób zakaźnych, odnotowany spadek liczby wypłaconych odszkodowań może być nie tylko efektem popularyzowania wiedzy o sposobach zapobiegania ukąszeniu przez te pajęczaki, lecz także wynikać z sytuacji epidemicznej w kraju i utrudnionego w związku z tym dostępu do orzecznictwa lekarskiego. W ciągu ostatnich dziesięciu lat obserwuje się wzrost zachorowań na boreliozę i kleszczowe zapalenie mózgu, na co wpływają zmiany klimatyczne zwiększające aktywność kleszczy, większa świadomość występowania tych chorób u rolników, jak również coraz doskonalsze metody diagnozowania chorób odkleszczowych przez lekarzy POZ.

Działalność prewencyjna Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego prowadzona jest zgodnie z ustawą o ubezpieczeniu społecznym rolników i kierunkami nakreślonymi przez Prezesa KRUS. Jej głównym celem jest wpływ na zmniejszenie się liczby wypadków przy pracy i rolniczych chorób zawodowych poprzez upowszechnianie *Zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym, Wykazu czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat*, a także wiedzy o zagrożeniach charakterystycznych dla pracy w tym sektorze gospodarki. W 2020 roku większość działań prewencyjnych zarówno o ogólnopolskim, jak i lokalnym zasięgu, koncentrowała się na podnoszeniu świadomości rolników w zakresie zapobiegania wypadkom najczęściej zgłaszanym do Kasy.

Działalność prewencyjna w 2020 roku realizowana była w ramach kampanii prewencyjnych:

- *Rola rolnika, by upadku unikał* (zapobieganie wypadkom z grupy *upadek osób*);
- *Nie ryzykujesz, gdy znasz i szanujesz* (zapobieganie wypadkom z udziałem zwierząt);
- *Mądrze postępujesz, wypadku nie spowodujesz* (zapobieganie wypadkom z udziałem maszyn i urządzeń rolniczych).

Dodatkowo zwracano uwagę uczestników działań na sposoby zapobiegania ukąszeniom przez kleszcze (kampania *Rolniku, nie daj się kleszczom*) oraz chorobom układu ruchu (kampania *Kości i stawy też rolnika sprawy*).

Rok 2020 był wyjątkowy – pandemia koronawirusa znacznie ograniczyła możliwość prowadzenia działalności prewencyjnej na dotychczasowych zasadach, czyli w oparciu o osobisty kontakt z rolnikami i ich rodzinami. Mimo ograniczeń sanitarnych w 2020 roku przeprowadzono:

- 2 768 szkoleń, konferencji i spotkań szkoleniowych z zakresu bhp w gospodarstwie rolnym z udziałem ponad 116,5 tys. rolników i ich rodzin oraz osób związanych ze środowiskiem wiejskim;
- 1 832 konkursy wiedzy i olimpiad dotyczących bhp w gospodarstwie rolnym (samodzielnie lub we współpracy z innymi instytucjami), w których uczestniczyło niemal 87 tys. rolników, dzieci z terenów wiejskich i innych osób związanych z rolnictwem;
- 267 stoisk informacyjno-prewencyjnych KRUS podczas imprez masowych dla rolników (targów i wystaw rolniczych, dożynek, festynów i pikników), Dni Otwartych Drzwi w Ośrodkach Doradztwa Rolniczego oraz innych spotkań z udziałem mieszkańców wsi;
- 1 219 pokazów środków ochrony osobistej i odzieży roboczej dla rolników, pokazów bezpiecznej pracy i udzielania pierwszej pomocy poszkodowanym w wypadkach dla niemal 27 tys. osób.

Ponadto w ramach popularyzowania wiedzy na temat bezpiecznej pracy i życia w gospodarstwie rolnym:

- rozpowszechniano szkolenie e-learningowe dla dzieci pt. *Bezpiecznie na wsi mamy – upadkom zapobiegamy*, które w nowoczesnej formie przybliży zagrożenia wypadkowe w gospodarstwach rolnych, a także uczy prawidłowych zachowań podczas przebywania na terenie obejścia;
- podczas oględzin miejsca i przedmiotów związanych ze zgłoszonymi przez rolników wypadkami poszkodowanym przekazywano zalecenia prewencyjne w celu ograniczenia ryzyka ponownego wypadku, a także wskazywano tysiącom rolników zagrożenia wypadkowe występujące w ich gospodarstwach poprzez stosowanie list kontrolnych; udzielano również indywidualnego, dopasowanego do konkretnych okoliczności instruktażu (ta forma oddziaływania prewencyjnego była szczególnie cenna w sytuacji obowiązujących obostrzeń sanitarnych);
- zakupiono i upowszechniano wśród rolników materiały popularyzujące wiedzę o zasadach bezpiecznej pracy w gospodarstwach rolnych oraz środki produkcji, których zastosowanie zmniejsza ryzyko wystąpienia chorób zawodowych i wypadków przy pracy;
- doposażono 200 jednostek OSP w zestawy ratownictwa przedlekarskiego;
- na stronie internetowej Kasy zamieszczono zakładki o treściach prewencyjnych: *Kampanie Prewencyjne KRUS*, *Bezpiecznie w gospodarstwie rolnym*, *Bezpieczne dziecko w gospodarstwie rolnym*;
- w mediach o zasięgu lokalnym i ogólnopolskim opublikowano szereg materiałów popularyzujących wiedzę o zagrożeniach wypadkowych oraz dokument pt. *Zasady ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym*; w 2020 roku Prezes KRUS,

- w porozumieniu z Radą Ubezpieczenia Społecznego Rolników, Ministrem Rodziny i Polityki Społecznej, Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministrem Zdrowia zaktualizował zapisy *Zasad* (...) – znalazły się tam zalecenia dotyczące wyposażenia gospodarstwa, zabezpieczenia osób w nim pracujących oraz sposobu wykonywania czynności związanych z działalnością rolniczą; nowe opracowanie poszerzono o tematy dotyczące organizacji pracy, ochrony środowiska naturalnego, zabezpieczenia na wypadek pożaru, a także postępowania z substancjami szkodliwymi, takimi jak środki ochrony roślin, paliwa i nawozy; w znowelizowanym dokumencie uwzględniono również zalecenia dotyczące stanu psychofizycznego rolnika, jego dobrostanu podczas przystępowania do pracy;
- opracowano Regulamin przyznawania wyróżnienia targowego Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego pn. *Wyrób zwiększający bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym*;
 - przyznano *Znak Bezpieczeństwa KRUS* obuwia roboczemu, które jest propagowane przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wśród rolników i może przyczynić się do zmniejszenia wypadków z grupy *upadek osób*.

Zainteresowanie tematyką bezpieczeństwa w rolnictwie wzrasta, co wiąże się z tzw. kulturą bezpieczeństwa, systematycznie promowaną zarówno przez KRUS, jak i inne instytucje zainteresowane podnoszeniem poziomu bezpieczeństwa na terenach wiejskich. Oznacza ona traktowanie bezpieczeństwa jako wartości priorytetowej oraz zwiększenie się świadomości znaczenia zdrowia osób pracujących w gospodarstwach rolnych dla efektywności prowadzonej produkcji. Szczególnie cieszy fakt, że pomimo braku sankcji prawnych związanych z nieprzestrzeganiem zaleceń dotyczących bezpiecznej pracy, rolnicy coraz częściej stosują się do *Zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym*, zaś szybki i powszechny dostęp do informacji ułatwia inspirowanie się gospodarstwami, których właściciele eliminują zagrożenia i stosują rozwiązania poprawiające komfort oraz bezpieczeństwo ich pracy.

Wnioski:

- działalność prewencyjna Kasy jest efektywna dzięki określaniu jej kierunków na podstawie szczegółowej analizy przyczyn i okoliczności wypadków przy pracy i chorób zawodowych osób ubezpieczonych w Kasie – potwierdzają to statystyki wypadkowe: wskaźnik wypadkowości (liczba wypadków zakończonych wypłatą jednorazowych odszkodowań na 1 000 ubezpieczonych) obniżył się o 4,3 w ciągu ostatnich 10 lat, a w porównaniu do 2019 roku o 1,9;
- istotnym warunkiem skuteczności działań prewencyjnych Kasy jest określanie ich kierunków, form, tematyki, grupy odbiorców oraz miejsc przeprowadzenia tych działań w oparciu o statystyki identyfikowanych zagrożeń wypadkowych, a także danych dotyczących miejsca wypadku, wykonywanych prac, używanych maszyn rolniczych i wieku poszkodowanych;
- efektywności działalności prewencyjnej dobrze służy współpraca z wieloma instytucjami, m.in. samorządami lokalnymi i organizacjami rolniczymi, mająca

na celu wpływ na świadomość mieszkańców wsi poprzez popularyzowanie *Zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym* oraz *Wykazu czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat*;

- podobnie jak w latach poprzednich, w 2020 roku najczęściej wypadków odnotowano w grupach: *upadek osób* (47,2%), *uderzenie, przygniecenie i pogryzienie przez zwierzęta* (12,2%) oraz *pochwycenie i uderzenie przez ruchome części maszyn i urządzeń* (12,2%) – suma wypadków z tych trzech grup stanowi 71,6% wszystkich zgłoszonych zdarzeń;
- dzięki prowadzonym od kilku lat kampaniom prewencyjnym nastąpił spadek wypadków w grupie *upadek osób*: w porównaniu do 2019 roku o 1 257, tj. 25,3%, a w ciągu ostatnich 10 lat o 4 650, tj. 55,6%; w grupie *pochwycenie i uderzenie przez ruchome części maszyn i urządzeń* odpowiednio o 264, tj. 21,6% i 1 197, tj. 55,5%; natomiast w grupie *uderzenie, przygniecenie i pogryzienie przez zwierzęta* o 278, tj. 22,5% i o 968, tj. 50,3%;
- po raz pierwszy po wielu latach odnotowano spadek liczby wypłaconych jednorazowych odszkodowań z tytułu uszczerbku na zdrowiu wskutek choroby zawodowej – w stosunku do 2019 roku zmniejszyła się ona o 104, tj. 30,9%, co może być skutkiem działań profilaktycznych podejmowanych przez Kasę, ale może również w jakimś stopniu wynikać ze zmienionego w wyniku pandemii funkcjonowania orzecznictwa lekarskiego oraz całego społeczeństwa;
- Kasa powinna kontynuować działania uświadamiające rolnikom, że bezpieczeństwo ich pracy zależy przede wszystkim od nich samych, a także wskazywać, że minimalizowanie ryzyka wypadków podczas pracy rolniczej w wielu przypadkach nie wiąże się z koniecznością wydatkowania środków finansowych; skutki zdarzeń wypadkowych i chorób zawodowych dotyczą natomiast nie tylko samego poszkodowanego, lecz także jego bliskich i wpływają jednocześnie na sytuację ekonomiczną gospodarstwa;
- podczas działań prewencyjnych realizowanych w 2021 roku należy kontynuować kampanie odnoszące się do najczęściej zgłaszanych do Kasy wypadków i chorób zawodowych, a w trakcie ich realizacji należy wykorzystywać nowe logotypy i hasła, tj. *Nie ryzykujesz gdy znasz i szanujesz* (prewencja związana z uderzeniami, przygnieceniami i pogryzieniami przez zwierzęta), *Rola rolnika, by upadku unikał* (zapobieganie upadkom osób), *Mądrze postępujesz wypadku nie spowodujesz* (zapobieganie wypadkom z udziałem maszyn i urządzeń rolniczych), *Rolniku nie daj się kleszczom* (prewencja chorób odkleszczowych) i *Kości i stawy też rolnika sprawy* (choroby układu ruchu);
- z uwagi na obostrzenia sanitarne należy upowszechnić wiedzę na temat zasad bezpiecznej pracy poprzez mass media, a także wykorzystywać możliwości, które daje Internet;
- należy opracować i rozpowszechnić kursy e-learningowe oraz krótkie filmy pokazujące bezpieczne metody pracy w gospodarstwie rolnym.

Załączniki do opracowania pt. *Wypadki przy pracy i choroby zawodowe rolników oraz działania prewencyjne KRUS w 2020 roku:*

1. Wypadki zgłoszone w latach 2011–2020 w podziale na województwa
2. Wypadki zakończone wydaniem decyzji przyznającej jednorazowe odszkodowanie z tytułu uszczerbku na zdrowiu bądź śmierci wskutek wypadku przy pracy rolniczej w latach 2011–2020 w podziale na województwa
3. Wskaźnik wypadkowości (liczba wypadków zakończonych przyznaniem odszkodowania przypadająca na 1 000 ubezpieczonych) w latach 2011–2020 w podziale na województwa
4. Wypadki, w następstwie których wypłacono jednorazowe odszkodowania w latach 2011–2020 według grup zdarzeń
5. Wypadki śmiertelne zakończone przyznaniem jednorazowych odszkodowań w latach 2011–2020 w podziale na województwa
6. Struktura wypadków śmiertelnych w latach 2011–2020 według grup wypadkowych
7. Jednostki lub grupy chorób zawodowych, z tytułu których przyznano jednorazowe odszkodowania w latach 2011–2020
8. Choroby zawodowe w latach 2011–2020 w podziale na województwa
9. Wybrane działania prewencyjne, zrealizowane przez jednostki terenowe KRUS w 2020 roku w podziale na liczbę działań i liczbę uczestników oraz województwa
10. Zestawienie danych na temat liczby interwencji i osób, którym udzielono pomocy z wykorzystaniem zestawów ratownictwa przedlekarskiego zakupionych przez KRUS

Wypadki zgłoszone w latach 2011–2020 w podziale na województwa

Lp.	Województwo	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Różnica 2020–2019	2020/2019 (%)	Różnica 2020–2011	2020/2011 (%)
1	dolnośląskie (OR Wrocław)	1 066	1 012	965	909	801	767	671	590	447	364	-83	81,4	-702	34,1
2	kujawsko-pomorskie (OR Bydgoszcz)	1 826	1 698	1 598	1 551	1 430	1 349	1 313	1 187	1 017	844	-173	83,0	-982	46,2
3	lubelskie (OR Lublin)	3 305	3 003	3 069	2 782	2 683	2 625	2 456	1 972	1 922	1 362	-560	70,9	-1 943	41,2
4	lubuskie (OR Zielona Góra)	291	304	283	298	261	232	228	210	186	160	-26	86,0	-131	55,0
5	łódzkie (OR Łódź)	2 203	1 922	2 053	1 770	1 742	1 623	1 494	1 220	1 102	944	-158	85,7	-1 259	42,9
6	małopolskie (OR Kraków)	2 150	2 051	2 038	1 861	1 747	1 677	1 627	1 420	1 233	953	-280	77,3	-1 197	44,3
7	mazowieckie (OR Warszawa)	3 242	3 064	3 031	2 806	2 644	2 407	2 304	1 882	1 705	1 365	-340	80,1	-1 877	42,1
8	opolskie (OR Opole)	482	413	357	368	341	298	278	223	191	151	-40	79,1	-331	31,3
9	podkarpackie (OR Rzeszów)	1 859	1 734	1 792	1 607	1 419	1 326	1 293	1 120	1 004	806	-198	80,3	-1 053	43,4
10	podlaskie (OR Białystok)	2 074	2 037	1 769	1 700	1 558	1 593	1 412	1 218	1 149	975	-174	84,9	-1 099	47,0
11	pomorskie (OR Gdańsk)	826	797	808	735	641	616	624	520	445	338	-107	76,0	-488	40,9
12	śląskie (OR Częstochowa)	610	552	504	487	469	416	348	292	237	185	-52	78,1	-425	30,3
13	świętokrzyskie (OR Kielce)	1 281	1 159	1 136	1 080	995	907	866	752	621	561	-60	90,3	-720	43,8
14	warmińsko-mazurskie (OR Olsztyn)	1 295	1 212	1 066	1 070	919	911	847	723	645	546	-99	84,7	-749	42,2
15	wielkopolskie (OR Poznań)	2 899	2 691	2 563	2 593	2 209	2 100	2 115	1 758	1 574	1 289	-285	81,9	-1 610	44,5
16	zachodniopomorskie (OR Koszalin)	363	359	342	322	295	263	285	208	163	131	-32	80,4	-232	36,1
	Ogółem	25 772	24 008	23 374	21 939	20 154	19 110	18 161	15 295	13 641	10 974	-2 667	80,4	-14 798	42,6

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Wypadki zakończone wydaniem decyzji przyznającej jednorazowe odszkodowanie z tytułu uszczerbku na zdrowiu bądź śmierci wskutek wypadku przy pracy rolniczej w latach 2011–2020 w podziale na województwa

Lp.	Województwo	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Różnica 2020–2019	2020/2019 (%)	Różnica 2020–2011	2020/2011 (%)
1	dolnośląskie (OR Wrocław)	588	599	561	504	464	465	439	390	363	243	-120	66,9	-345	41,3
2	kujawsko-pomorskie (OR Bydgoszcz)	1 090	1 039	1 003	1 002	938	872	826	808	720	555	-165	77,1	-535	50,9
3	lubelskie (OR Lublin)	2 278	2 161	2 145	2 251	2 084	2 004	1 957	1 758	1 408	1 205	-203	85,6	-1 073	52,9
4	lubuskie (OR Zielona Góra)	164	226	193	219	199	179	174	161	149	129	-20	86,6	-35	78,7
5	łódzkie (OR Łódź)	1 457	1 339	1 459	1 357	1 205	1 175	1 120	1 024	821	746	-75	90,9	-711	51,2
6	małopolskie (OR Kraków)	1 314	1 343	1 307	1 180	1 132	1 105	1 095	1 018	895	684	-211	76,4	-630	52,1
7	mazowieckie (OR Warszawa)	2 088	2 115	2 058	2 049	1 846	1 799	1 737	1 481	1 317	1 031	-286	78,3	-1 057	49,4
8	opolskie (OR Opole)	258	264	189	189	203	207	163	176	119	84	-35	70,6	-174	32,6
9	podkarpackie (OR Rzeszów)	1 195	1 287	1 127	1 067	996	833	920	803	680	504	-176	74,1	-691	42,2
10	podlaskie (OR Białystok)	1 395	1 475	1 308	1 230	1 160	1 125	1 101	969	934	658	-276	70,4	-737	47,2
11	pomorskie (OR Gdańsk)	567	611	616	568	520	463	451	454	373	253	-120	67,8	-314	44,6
12	śląskie (OR Częstochowa)	350	348	316	284	293	306	255	184	156	120	-36	76,9	-230	34,3
13	świętokrzyskie (OR Kielce)	883	866	790	836	760	674	652	591	505	369	-136	73,1	-514	41,8
14	warmińsko-mazurskie (OR Olsztyn)	796	801	774	775	713	635	600	484	423	324	-99	76,6	-472	40,7
15	wielkopolskie (OR Poznań)	1 911	1 829	1 720	1 907	1 639	1 599	1 572	1 399	1 292	867	-425	67,1	-1 044	45,4
16	zachodniopomorskie (OR Koszalin)	240	234	240	231	228	221	188	161	140	100	-40	71,4	-140	41,7
	Ogółem	16 574	16 537	15 806	15 649	14 380	13 662	13 250	11 861	10 295	7 872	-2 423	76,5	-8 702	47,5

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Załącznik nr 3

Wskaźnik wypadkowości (liczba wypadków zakończonych przyznaniem odszkodowania przypadająca na 1 000 ubezpieczonych) w latach 2011–2020 w podziale na województwa

Lp.	Województwo	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Różnica 2020–2019	Różnica 2020–2011
1	dolnośląskie (OR Wrocław)	9,7	10,1	9,7	8,9	8,7	9,2	9,2	8,7	8,5	5,9	-2,6	-3,8
2	kujawsko-pomorskie (OR Bydgoszcz)	12,2	11,8	11,7	11,9	11,8	11,5	11,5	11,9	10,9	8,7	-2,2	-3,5
3	lubelskie (OR Lublin)	12,4	11,9	11,9	12,6	12,0	11,8	12,0	11,2	9,2	8,0	-1,2	-4,4
4	lubuskie (OR Zielona Góra)	8,4	11,7	10,2	10,8	11,2	10,4	10,6	10,5	10,1	9,0	-1,1	0,6
5	łódzkie (OR Łódź)	11,5	10,8	11,9	11,3	10,6	10,7	10,7	10,3	8,5	7,9	-0,6	-3,6
6	małopolskie (OR Kraków)	8,1	8,4	8,3	7,6	7,4	7,3	7,4	7,1	6,4	5,0	-1,4	-3,1
7	mazowieckie (OR Warszawa)	9,7	10	9,9	10	9,4	9,5	9,6	8,2	7,6	6,0	-1,6	-3,7
8	opolskie (OR Opole)	6,7	7	5,2	5,4	6,2	6,6	5,5	6,4	4,5	3,2	-1,3	-3,5
9	podkarpackie (OR Rzeszów)	11,5	12,5	11	10,6	10,2	8,6	9,9	8,9	7,8	5,9	-1,9	-5,6
10	podlaskie (OR Białystok)	13,2	14,3	12,9	12,4	12,2	12,3	12,5	11,4	11,2	8,0	-3,2	-5,2
11	pomorskie (OR Gdańsk)	11,1	12,1	12,4	11,8	11,2	10,3	10,5	11,0	9,3	6,5	-2,8	-4,6
12	śląskie (OR Częstochowa)	7,5	7,6	7,1	6,6	7,1	7,7	6,7	5,2	4,5	3,6	-0,9	-3,9
13	świętokrzyskie (OR Kielce)	10,4	10,3	9,5	10,2	9,7	8,9	9,0	8,5	7,5	5,6	-1,9	-4,8
14	warmińsko-mazurskie (OR Olsztyn)	15	15,4	15,2	15,6	14,9	13,7	13,4	11,3	10,1	7,9	-2,2	-7,1
15	wielkopolskie (OR Poznań)	12,8	12,4	11,9	13,5	12,1	12,2	12,6	11,6	11,0	7,6	-3,4	-5,2
16	zachodniopomorskie (OR Koszalin)	7	7	7,4	7,4	7,6	7,6	6,8	6,2	5,6	4,1	-1,5	-2,9
	Ogółem	10,9	11	10,7	10,8	10,3	10,1	10,2	9,5	8,5	6,6	-1,9	-4,3

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Wypadki, w następstwie których wypłacono jednorazowe odszkodowania w latach 2011–2020 według grup zdarzeń

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Różnica wypadki 2020-2019 (%)	2020/2019 (%)	Różnica wypadki 2020-2011	2020/2011 (%)
Ogółem w tym:	16 574	16 537	15 806	15 649	14 380	13 662	13 250	11 861	10 295	7 872	-2 423	76,5	-8 702	47,5
Upadek osób (grupa 02)	8 368	8 087	8 281	7 674	6 778	6 549	6 653	5 711	4 975	3 718	-1 257	74,7	-4 650	44,4
Upadek przedmiotów (grupa 03)	1 403	1 350	1 266	1 320	1 138	1 006	908	779	674	438	-236	65,0	-965	31,2
Zetknięcie się z ostrymi narzędziami ręcznymi i in. ostrymi przedmiotami (grupa 04)	843	873	781	813	706	600	621	551	472	376	-96	79,7	-467	44,6
Uderzenie, przyginięcie przez materiały i przedmioty transportowane mechanicznie lub ręcznie (grupa 05)	213	273	236	211	215	233	217	241	193	164	-29	85,0	-49	77,0
Przejechanie, uderzenie, pochwylenie przez środek transportu w ruchu (grupa 06)	339	326	313	271	257	263	235	234	145	122	-23	84,1	-217	36,0
Pochwylenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń (grupa 07)	2 155	2 254	1 863	2 047	1 892	1 671	1 548	1 459	1 222	958	-264	78,4	-1 197	44,5
Uderzenie, przyginięcie, pogryzienie przez zwierzęta (grupa 08)	1 926	1 940	1 807	1 876	1 782	1 742	1 486	1 330	1 236	958	-278	77,5	-968	49,7
Pozar, wybuch, działanie sił przyrody (grupa 09)	101	112	81	99	78	80	84	78	54	55	1	101,9	-46	54,5
Działanie skrajnych temperatur (grupa 10)	94	88	80	79	82	72	80	58	60	40	-20	66,7	-54	42,6
Działania materiałów szkodliwych (grupa 11)	29	30	19	17	31	13	9	15	8	9	1	112,5	-20	31,0
Nagle zachorowania (grupa 12)	165	193	193	171	128	126	123	106	108	76	-32	70,4	-89	46,1
Inne zdarzenia (grupa 13)	938	1 011	886	1 071	1 293	1 307	1 286	1 299	1 148	958	-190	83,4	20	102,1

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Załącznik nr 5

Wypadki śmiertelne zakończone przyznaniem jednorazowych odszkodowań w latach 2011–2020 w podziale na województwa

Lp.	Województwo	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Różnica 2020–2019	Różnica 2020–2011
1	dolnośląskie (OR Wrocław)	1	1	1	0	2	2	0	1	2	2	0	1
2	kujawsko-pomorskie (OR Bydgoszcz)	6	6	3	5	7	1	3	8	5	3	-2	-3
3	lubelskie (OR Lublin)	10	9	9	15	12	11	6	13	5	0	-5	-10
4	lubuskie (OR Zielona Góra)	1	0	0	0	4	0	2	1	0	1	1	0
5	łódzkie (OR Łódź)	8	11	8	6	5	15	10	8	6	4	-2	-4
6	małopolskie (OR Kraków)	8	4	7	9	1	5	5	4	5	0	-5	-8
7	mazowieckie (OR Warszawa)	15	19	11	12	6	12	6	11	6	9	3	-6
8	opolskie (OR Opole)	2	1	0	2	1	2	0	2	2	2	0	0
9	podkarpackie (OR Rzeszów)	4	7	4	4	1	4	4	5	2	0	-2	-4
10	podlaskie (OR Białystok)	10	10	5	8	2	4	12	10	5	1	-4	-9
11	pomorskie (OR Gdańsk)	1	1	5	2	1	4	1	3	3	1	-2	0
12	śląskie (OR Częstochowa)	1	1	4	0	6	2	2	0	2	1	-1	0
13	świętokrzyskie (OR Kielce)	0	7	7	2	2	5	4	4	7	1	-6	1
14	warmińsko-mazurskie (OR Olsztyn)	3	5	5	2	4	3	2	1	0	3	3	0
15	wielkopolskie (OR Poznań)	7	10	7	9	8	12	7	8	7	6	-1	-1
16	zachodniopomorskie (OR Koszalin)	4	0	1	1	1	1	5	2	0	1	1	-3
	Ogółem	81	92	77	77	63	83	69	81	57	35	-22	-46

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Struktura wypadków śmiertelnych w latach 2011–2020 według grup wypadkowych

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Różnica wypadki 2020–2019	Różnica wypadki 2020–2011
Ogółem w tym:	81	92	77	77	63	83	69	81	57	35	-22	-46
Upadek osób (grupa 02)	10	12	10	15	8	16	12	18	6	2	-4	-8
Upadek przedmiotów (grupa 03)	8	10	6	14	7	4	8	12	15	7	-8	-1
Zetknięcie się z ostrymi narzędziami ręcznymi i in. ostrymi przedmiotami (grupa 04)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Uderzenie, przygnięcie przez materiały i przedmioty transportowane mechanicznie lub ręcznie (grupa 05)	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Przejechanie, uderzenie, pochwylenie przez środek transportu w ruchu (grupa 06)	26	27	28	15	17	22	19	22	12	9	-3	-17
Pochwylenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń (grupa 07)	11	10	8	6	11	4	5	8	5	6	1	-5
Uderzenie, przygnięcie, pogryzienie przez zwierzęta (grupa 08)	3	4	5	4	2	10	3	4	2	4	2	1
Pożar, wybuch, działanie sił przyrody (grupa 09)	3	3	0	4	0	1	3	1	0	0	0	-3
Działanie skrajnych temperatur (grupa 10)	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Działania materiałów szkodliwych (grupa 11)	1	1	0	1	4	1	4	1	0	0	0	-1
Nagle zachorowania (grupa 12)	12	14	15	11	9	13	8	5	9	4	-5	-8
Inne zdarzenia (grupa 13)	7	10	4	7	5	11	6	10	8	3	-5	-4

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Jednostki lub grupy chorób zawodowych, z tytułu których przyznano jednorazowe odszkodowania w latach 2011–2020

Lp.	Jednostka lub grupa chorobowa	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Różnica choroby 2020–2019	Różnica choroby 2020–2011
1	Zatrucia ostre albo przewlekłe lub ich następstwa wywołane przez substancje chemiczne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	Astma oskrzelowa	7	3	14	19	10	3	14	11	12	9	-3	2
3	Przewlekłe obturacyjne zapalenie oskrzeli	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	-1
4	Zewnątrzpochodne zapalenie pęcherzyków płucnych	4	12	16	21	17	14	14	12	16	16	0	12
5	Alergiczny nieżyt nosa	0	3	4	2	3	1	4	1	3	2	-1	2
6	Choroby skóry	6	3	4	7	4	8	4	5	4	3	-1	-3
7	Przewlekłe choroby układu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy	1	4	1	2	2	7	2	6	3	3	0	2
8	Przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy	4	5	3	3	4	2	2	2	1	8	7	4
9	Nowotwór złośliwy	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-1
10	Przedziurawienie przegrody nosowej substancją żrącą	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
11	Obustronny trwały ubytek słuchu typu ślimakowego	0	1	2	1	1	0	0	1	1	1	0	1
12	Choroby układu wzrokowego wywołane czynnikami fizycznymi, chemicznymi i biologicznymi	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	1
	Choroby zakaźne, w tym:	159	166	189	194	204	233	253	299	296	190	-106	31
	a) borelioza	146	155	178	179	197	226	232	282	282	185	-97	39
	b) kleszczowe zapalenie opon mózgowych	12	11	11	13	7	7	16	14	12	5	-7	-7
	c) aspergiloza	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
	d) toksoplazmoza oczna	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
13	e) toksokaroza	1	0	0	1	0	0	1	0	1	0	-1	-1
	f) bąblowica wątroby	0	0	0	0	0	0	2	0	1	0	-1	0
	g) tularemia	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
	h) listerioza	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
	i) jersinioza	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
	j) bartłenoza	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
	Ogółem:	183	198	234	250	245	268	293	337	337	233	-104	50

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Choroby zawodowe w latach 2011–2020 w podziale na województwa

Lp.	Województwo	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Różnica Choroby 2020–2019	Różnica Choroby 2020–2011
1	dolnośląskie (OR Wrocław)	9	12	7	5	8	7	10	11	8	7	-1	-2
2	kujawsko-pomorskie (OR Bydgoszcz)	9	6	7	7	5	8	13	22	11	6	-5	-3
3	lubelskie (OR Lublin)	11	16	17	19	32	16	28	21	30	29	-1	18
4	lubuskie (OR Zielona Góra)	3	1	5	2	4	10	9	9	11	10	-1	7
5	łódzkie (OR Łódź)	2	5	3	7	5	7	8	14	9	7	-2	5
6	małopolskie (OR Kraków)	5	9	14	18	34	23	29	27	21	10	-11	5
7	mazowieckie (OR Warszawa)	26	26	32	38	29	57	34	46	66	33	-33	7
8	opolskie (OR Opole)	0	0	1	1	1	0	3	0	0	0	0	0
9	podkarpackie (OR Rzeszów)	3	4	2	3	6	5	4	7	6	20	14	17
10	podlaskie (OR Białystok)	71	67	80	69	46	47	69	81	60	38	-22	-33
11	pomorskie (OR Gdańsk)	3	5	4	15	7	7	12	11	17	11	-6	8
12	śląskie (OR Częstochowa)	6	5	10	13	6	9	8	8	8	2	-6	-4
13	świętokrzyskie (OR Kielce)	2	1	3	6	3	4	5	7	8	7	-1	5
14	warmińsko-mazurskie (OR Olsztyn)	24	29	38	34	48	57	49	55	55	37	-18	13
15	wielkopolskie (OR Poznań)	1	6	9	10	7	5	8	12	16	12	-4	11
16	zachodniopomorskie (OR Koszalin)	8	6	2	3	4	6	4	6	11	4	-7	-4
	Ogółem	183	198	234	250	245	268	293	337	337	233	-104	50

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Wybrane działania prewencyjne, zrealizowane przez jednostki terenowe KRUS w 2020 roku w podziale na liczbę działań i liczbę uczestników oraz województwa

Lp.	Województwo	Liczba działań				Liczba uczestników działań					
		szkolenia	konkursy	stoiska	pokazy	przebiegi gospodarstw, wizyty prac polowych	szkolenia	konkursy	stoiska	pokazy	przebiegi gospodarstw, wizyty prac polowych*
1	dolnośląskie (OR Wrocław)	111	183	64	121	120	2 584	4 573	1 588	2 460	657
2	kujawsko-pomorskie (OR Bydgoszcz)	165	233	6	412	174	3 080	5 144	480	5 424	734
3	lubelskie (OR Lublin)	180	139	25	6	273	7 562	10 052	1 393	567	1 123
4	lubuskie (OR Zielona Góra)	64	35	0	19	59	4 316	1 764	0	315	166
5	łódzkie (OR Łódź)	118	137	8	70	33	2 265	6 888	820	1 606	867
6	małopolskie (OR Kraków)	442	96	2	33	550	32 165	9 602	160	881	581
7	mazowieckie (OR Warszawa)	255	178	20	136	436	12 682	7 829	1 532	6 803	1 051
8	opolskie (OR Opole)	49	32	24	35	60	4 169	3 091	784	1 519	178
9	podkarpackie (OR Rzeszów)	168	145	3	76	97	7 038	7 525	439	1 165	900
10	podlaskie (OR Białystok)	200	70	2	59	49	9 189	4 206	350	1 028	641
11	pomorskie (OR Gdańsk)	53	28	3	6	36	3 653	2 386	204	192	165
12	śląskie (OR Częstochowa)	126	60	5	8	2	3 810	3 042	1 400	232	9
13	świętokrzyskie (OR Kielce)	358	121	2	13	133	7 255	4 666	270	262	498
14	warmińsko-mazurskie (OR Olsztyn)	105	129	14	7	68	5 597	4 843	807	234	446
15	wielkopolskie (OR Poznań)	105	119	25	27	201	6 085	9 359	1 311	1 819	1 936
16	zachodniopomorskie (OR Koszalin)	269	147	64	191	129	5 141	2 013	1 166	2 418	265

* liczba gospodarstw

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Zestawienie danych na temat liczby interwencji i osób, którym udzielono pomocy z wykorzystaniem zestawów ratownictwa przedlekarzkiego zakupionych przez KRUS

Lp.	Oddział Regionalny KRUS	Liczba interwencji z wykorzystaniem zestawu	Liczba osób, którym udzielono pomocy
1	Białystok	159	160
2	Bydgoszcz	169	219
3	Częstochowa	54	72
4	Gdańsk	2	3
5	Kielce	122	171
6	Koszalin	21	32
7	Kraków	755	816
8	Lublin	205	183
9	Łódź	318	467
10	Olsztyn	569	288
11	Opole	16	28
12	Poznań	394	306
13	Rzeszów	283	217
14	Warszawa	626	643
15	Wrocław	259	259
16	Zielona Góra	1 030	349
Ogółem		4 982	4 213

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

KASA ROLNICZEGO
UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO

www.krus.gov.pl